

CUM CONTRIBUIM LA CREAREA LOCURILOR DE MUNCĂ PRIETENOASE PĂRINȚILOR?

4 OPȚIUNI DE SERVICII ALTERNATIVE PENTRU ÎNGRIJIREA COPILULUI
CE POT FI OFERITE DE ANGAJATORI

CUPRINS

| | |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| SUMAR EXECUTIV..... | 3 |
| I. CONTEXTUL ANALIZEI | 5 |
| II. CADRUL LEGAL NAȚIONAL PENTRU ASIGURAREA SERVICIILOR DE ÎNGRIJIRE A COPIILOR | 12 |
| II. OPȚIUNILE DE SERVICII ALTERNATIVE..... | 15 |
| III. ANALIZA OPȚIUNILOR PRIN PRISMA LEGALĂ | 17 |
| OPȚIUNEA 1: CREAREA UNUI REGIM JURIDIC SPECIAL | 17 |
| OPȚIUNEA 2: FONDAREA UNEI PERSOANE JURIDICE..... | 17 |
| OPȚIUNEA 3: FINANȚAREA SERVICIILOR DE CREȘĂ..... | 20 |
| OPȚIUNEA 4: STABILIREA PARTENERIATULUI PUBLIC-PRIVAT ÎN DOMENIUL SERVICIILOR EDUCAȚIONALE | 22 |
| IV. ANALIZA OPȚIUNILOR PRIN PRISMA FISCALĂ..... | 24 |
| V. ANALIZA OPȚIUNILOR PRIN PRISMA EDUCAȚIONALĂ..... | 32 |
| VI. ANALIZA OPȚIUNILOR PRIN PRISMA SANITARĂ | 39 |
| RECOMANDĂRI..... | 43 |
| ANEXE..... | 47 |
| ANEXA 1. TABEL COMPARATIV - SERVICII ALTERNATIVE DE ÎNGRIJIRE A COPIILOR..... | 47 |
| ANEXA 2. CADRUL LEGAL ȘI NORMATIV ÎN DOMENIUL EDUCAȚIEI TIMPURII DIN REPUBLICA MOLDOVA..... | 53 |
| ANEXA 3. METODOLOGIA DE ELABORARE, REVIZUIRE A STANDARDELOR MINIME PENTRU AMENAJAREA SPAȚIULUI ÎN CARE URMEAZĂ A FI PRESTATE SERVICIILE DE CREȘĂ LA NIVEL DE ÎNTREPRINDERE | 55 |
| DESPRE CENTRUL PARTENERIAT PENTRU DEZVOLTARE | 68 |

DOCUMENTUL A FOST ELABORAT DE:

Vadim VIERU
Veronica SIREȚEANU
Liliana POSTAN
Luminița SUVEICĂ
Rodica IVAȘCU
Alexandra ERMOLENCO
Alina ANDRONACHE
Alexei BUZU

SUMAR EXECUTIV

Piața muncii din Moldova se caracterizează prin decalaje de gen pronunțate care se reflectă negativ asupra femeilor, în majoritatea cazurilor. Aceste inechități au la bază o serie de cauze care se manifestă la o etapă a vieții sau alta. Drept indicatori pentru analiza acestor decalaje pot fi abordate situația prezenței femeilor și a mamelor pe piața muncii, în comparație cu cea a bărbaților și taților, și ponderea femeilor și a bărbaților încadrați în realizarea responsabilităților familiale.

În ultimii ani, la nivel național au fost adoptate o serie de prevederi ce au avut drept scop facilitarea accesului părinților la piața muncii. Printre documentele de politici publice ajustate se enumeră (i) Legea privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, prin intermediul căreia, în 2018, a fost modificată formula de oferire a indemnizației pentru creșterea copilului (actualmente sunt două opțiuni disponibile la alegerea părinților) și (ii) Codul Educației, prin care s-a modificat vârsta de încadrare a copiilor la creșe (0-2 ani) și la grădinițe (2-6/7 ani), dar și prin care s-a decis asupra faptului că Guvernul va elabora și aproba Programul de extindere a serviciilor de creșă, până în 2020.

În pofida acestor modificări legislative, părinții încă se confruntă cu dificultăți de a beneficia de noile amendamente. Astfel, cu toate că se oferă opțiuni de a selecta perioada pentru concediul de îngrijire a copilului, valoarea totală a indemnizației nefiind influențată de perioada aleasă, nu se observa o creștere în numărul de concedii de până la 2 ani și 2 luni luate de către părinți, care în așa mod ar putea reveni mai rapid pe piața muncii. Prezența unui număr mic de instituții care ar oferi servicii de educație ante-preșcolară care să corespundă cu standardele de sănătate și educare a copiilor, face dificilă selectarea opțiunii ce prevede o perioadă mai mică a concediului.

În 2018, doar a cincea parte din copiii de vârstă de până la 2 ani au beneficiat de educația antepreșcolară. Conform datelor BNS, în 2018 gradul de cuprindere în educație antepreșcolară (1-2 ani) a fost de doar 21,9% din numărul total al copiilor de această vârstă. În contextul în care în Moldova în anii 2016-2018 s-au născut circa 104 mii copii, putem deduce faptul că circa 80 mii de familii nu au reușit să beneficieze de aceste servicii, fiind expuși la un grad mai mare de dificultate de a se încadra sau de a reveni în câmpul muncii. Printre motivele care au determinat această rată mică de acces la serviciile de educație ante preșcolară se pot enumera numărul limitat de locuri la creșe sau creșe - grădinițe, condițiile de activitate ale acestor instituții, repartizarea în profil teritorial etc. În municipiul Chișinău rata de cuprindere a copiilor de până la 3 ani în educația timpurie este sub media pe Republică (8,9%, media pe țară fiind de 11,6%).

Practica Uniunii Europene a arătat că pentru o participare deplină a femeilor pe piața forței de muncă este nevoie de soluții de îngrijire a copiilor, care să răspundă nevoilor părinților pe toată durata programului de lucru al acestora și în timpul vacanțelor școlare. Serviciile de îngrijire a copiilor accesibile ca preț și de înaltă calitate fac mai mult decât să ajute la reconcilierea vieții profesionale cu cea de familie, la favorizarea participării femeilor pe piața muncii și la consolidarea egalității de gen. Ele ajută copiii să se integreze socio-economic și să-și dezvolte competențele de la o vârstă fragedă. În plus, structurile de îngrijire a copiilor reprezintă într-adevăr o opțiune numai dacă familiile și le pot permite financiar și au suficientă încredere în calitatea superioară a acestora.

La nivel internațional sunt reglementate diverse opțiuni ce vin să faciliteze procesul de creare a unui loc de muncă prietenos părinților. Astfel, prin reforme la nivel național, mai multe țări (spre exemplu Japonia, Turcia, Iordania, Ecuador, Chile, India etc.) au reușit să asigure oferirea serviciilor alternative de îngrijire a copiilor de către angajatori, pentru a reuși să fie redusă fluctuația cadrelor prin încurajarea părinților de a reveni mai rapid la locul de muncă.

Prin prezentul document se propun opțiuni ce ținesc spre a facilita procesul de deschidere a serviciilor alternative de îngrijire a copiilor de către angajatori la nivel național. Astfel, se propun 4 opțiuni orientate spre a facilita încadrarea și reîncadrarea în câmpul muncii a părinților cu copii, într-un tempo mai rapid fără a influența negativ procesul de îngrijire a copiilor. În urma consultării cadrului legal național specific domeniului, dar și a experienței internaționale, au fost conturate câteva opțiuni ce vin să asigure un echilibru între necesitățile persoanelor angajate ce au copii mai mici de 3 ani și ale angajatorilor, și anume: (i) crearea unui regimul special, opțiune ce prevede fie înființarea unui centru cu program parțial de activitate, fie crearea unui serviciu; (ii) fondarea unei persoane juridice noi; (iii) finanțarea serviciilor de creșe, opțiune ce include fie oferirea tichetelor

de creșă, fie finanțarea prin aplicarea modelului „1+1” și (iv) stabilirea parteneriatului public-privat în domeniul serviciilor educaționale.

Analiza exhaustivă a acestor patru opțiuni prin prisma legală, fiscală, educațională și sanitară au conturat mai multe intervenții ce se necesită a fi aplicate cadrului legislativ național întru facilitarea procesului de creare a locurilor de muncă prietenoase părinților. Printre acestea se enumeră: (i) dezvoltarea cadrului legal național ce vizează deschiderea serviciilor de educație timpurie private, care asigură servicii de calitate; (ii) elaborarea cadrului legal suficient pentru a asigura proceduri de subvenționare a subiecților privați care inițiază investiții în dezvoltarea serviciilor de creșă și serviciilor alternative; (iii) revizuirea cadrului legal specific instituțiilor educaționale private, astfel încât să fie inclusă raportarea anuală a activității acestor instituții prin prisma corespunderii lor cu standardele educaționale și de îngrijire a copilului; (iv) elaborarea Legii și a mecanismului cu privire la acordarea tichetelor de creșă de către angajatori; (v) revizuirea și ajustarea Regulamentului-Tip de organizare și funcționare a instituției de educație timpurie, aprobat prin Ordinul ME nr. 254 din 11.10.2017 și Hotărârea de Guvern nr. 1211 din 04.11.2016 cu privire la aprobarea Regulamentului sanitar pentru instituțiile de educație timpurie din perspectiva simplificării procedurilor tehnice și sanitare, cu respectarea cerințelor educaționale, de securitate și sanitare sau elaborarea unor reglementări tip care să conțină reglementări tehnice și sanitare simplificate cu privire în legătură cu crearea centrelor de zi cu respectarea cerințelor educaționale, de securitate; (vi) amendarea Codului fiscal astfel încât cheltuielile de organizare și funcționare a centrelor de zi administrate de angajatori să fie deductibile fiscal, în măsura în care serviciile sunt prestate unor beneficiari eligibili; (vii) elaborarea politicilor publice pentru finanțarea serviciilor prin aplicarea modelului „1+1”, astfel ca pentru serviciile de îngrijire a copilului să contribuie atât angajatorul, cât și părintele/tutorele etc. Documentul integrează și o serie de recomandări specifice ce sunt reflectate pe final de studiu.

I. CONTEXTUL ANALIZEI

Piața muncii din Moldova se caracterizează prin decalaje de gen pronunțate care se reflectă negativ asupra femeilor, în majoritatea cazurilor. Aceste inechități au la bază o serie de cauze care se manifestă la o etapă a vieții sau alta. Drept indicatori pentru analiza acestor decalaje pot fi abordate situația prezenței femeilor și a mamelor pe piața muncii, în comparație cu cea a bărbaților și taților, și ponderea femeilor și a bărbaților încadrați în realizarea responsabilităților familiale.

Cadrul legal național a fost ajustat în scopul de a facilita accesul părinților pe piața muncii. În 2018 au fost aprobate modificări la Legea privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, prin care s-a modificat formula de oferire a indemnizației pentru creșterea copilului. Astfel, în temeiul art. 18, persoana care se află în concediul pentru îngrijirea copilului, are dreptul la indemnizație lunară conform următoarelor opțiuni:

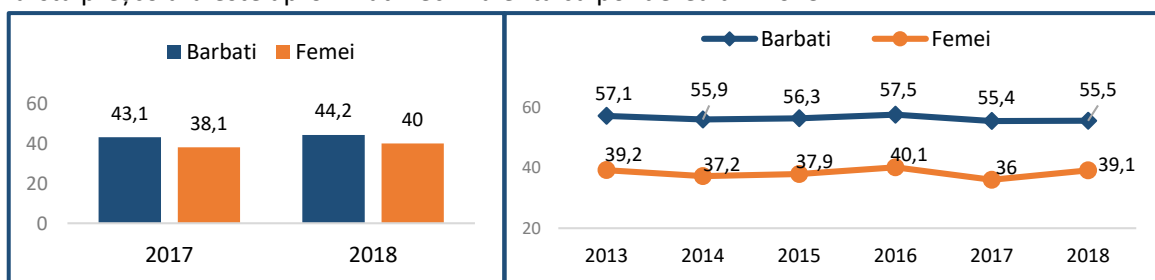
(i) de la data acordării concediului pentru îngrijirea copilului și până la data împlinirii vârstei de 3 ani a copilului, la un cuantum lunar de 30% din baza de calcul, reflectată în art. 7 al prezentei legi (unica opțiune până în 2018);
(ii) de la data acordării concediului pentru îngrijirea copilului și până la data împlinirii vârstei de 2 ani și 2 luni a copilului, conform următoarei formule de acordare a cuantumului indemnizației: 60% din baza de calcul până la împlinirea vârstei de 1 an a copilului și 30% din baza de calcul stabilită, din ziua următoare celei de împlinire a vârstei de 1 an și până la împlinirea vârstei de 2 ani și 2 luni a copilului (după împlinirea vârstei de 2 ani și 2 luni și până la împlinirea vârstei de 3 ani a copilului, indemnizația lunară pentru creșterea copilului nu se acordă).

În pofida acestor modificări legislative, părinții încă se confruntă cu dificultăți de a beneficia de noile amendamente. Astfel, cu toate că se oferă opțiuni de a selecta perioada pentru concediul de îngrijire a copilului, valoarea totală a indemnizației nefiind influențată de perioada aleasă, nu se observa o creștere în numărul de concedii de până la 2 ani și 2 luni luate de către părinți, care în așa mod ar putea reveni mai rapid pe piața muncii. Prezența unui număr mic de instituții care ar oferi servicii de educație ante-preșcolară care să corespundă cu standardele de sănătate și educare a copiilor, face dificilă selectarea opțiunii ce prevede o perioadă mai mică a concediului.

La nivel național, este nevoie de un program de extindere a serviciilor de creșă, inclusiv prin prevederea și facilitarea deschiderii serviciilor alternative de îngrijire a copiilor de către angajatori. În noiembrie 2018 au fost probate amendamente la Codul Educației, prin care s-a modificat vârsta de încadrare a copiilor la creșe (0-2 ani) și la grădinițe (2-6/7 ani), dar și prin care s-a decis asupra faptului că Guvernul va elabora și aproba Programul de extindere a serviciilor de creșă, până în 2020. În conformitate cu acestea modificări se consideră esențiale implementarea măsurilor orientate spre susținerea (extinderea și finanțarea) serviciilor alternative de îngrijire a copiilor de vârstă de până la 2-3 ani. Astfel, mai multe opțiuni de servicii de îngrijire a copiilor de până la 2-3 ani vor contribui și mai mult la succesul reformei concediului de îngrijire a copilului. Accesul la serviciile de creșă trebuie să fie sporit, pentru a oferi și mai multă flexibilitate părinților de a decide perioada optimă de îngrijire a copilului.

DE CE ESTE NECESARĂ DESCHIDEREA DE CĂTRE COMPANII A SERVICIILOR ALTERNATIVE DE ÎNGRIJIRE A COPIILOR?

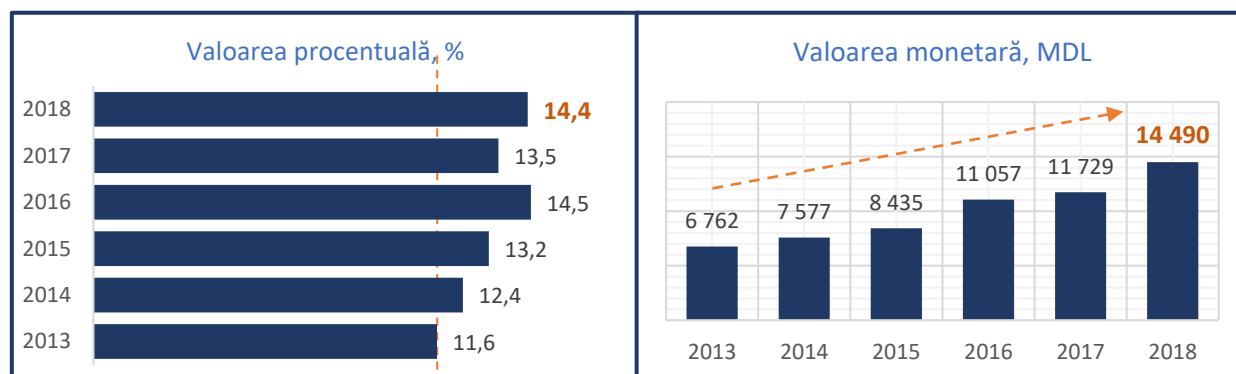
Ponderea femeilor de 25-49 ani cu cel puțin un copil de vârstă preșcolară este considerabil de mică în câmpul muncii. Figura de mai jos arată dinamica ponderii părinților angajați în câmpul muncii. Astfel, putem considera că, atât Strategia pentru Asigurarea Egalității dintre Femei și Bărbați în Moldova, cât și cea privind Ocuparea forței de muncă, au eșuat în atingerea indicatorilor specifici dimensiunii de gen. Adoptarea și implementarea insuficientă a reformelor de asigurare a echilibrului dintre viața privată cu cea profesională se răsfrâng direct asupra inegalității de gen în rândul părinților ocupați. Astfel, în 2018 rata de ocupare a mamelor cu cel puțin un copil de vârstă preșcolară este aproximativ echivalentă cu ponderea din 2013.



F. Rata de ocupare a persoanelor de vârstă 15+ ani
Sursa: BNS 2017-2018

F. Dinamica ratei de ocupare a persoanelor cu vârstă de 25-49 ani ce au cel puțin 1 copil de 0-6 ani. Sursa: BNS 2013 – 2017

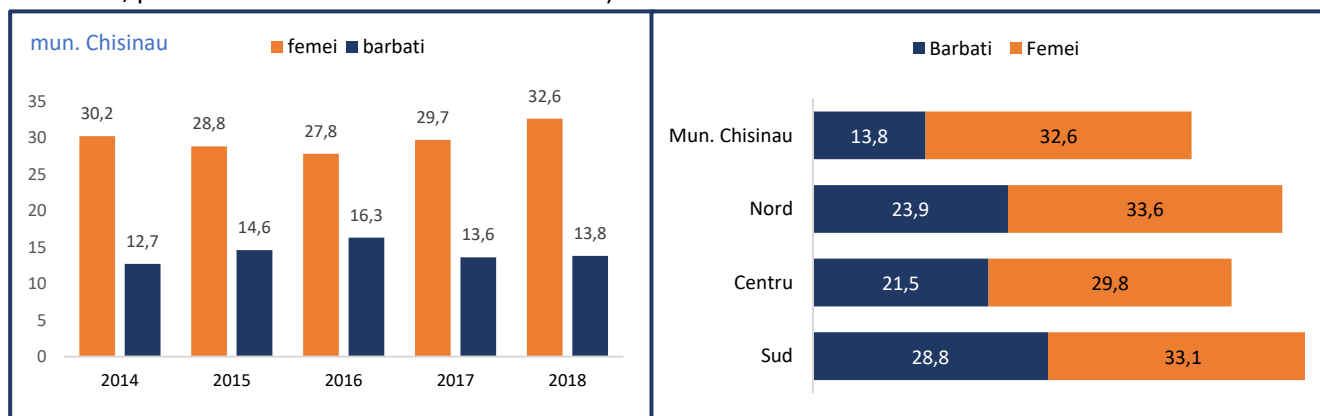
Conform Indexului Egalității de Gen 2020¹ pentru Moldova, nivelul egalității pentru aria ce are tangență directă cu independența financiară femeilor, a scăzut cu 1 punct. Ne referim la domeniul *accesul la resurse*, unde sunt evaluați indicatori precum discrepanța de gen în salarii, pensii etc. Astfel, în 2019 a fost înregistrată cea mai mare inechitate salarială dintre femei și bărbați în ultimii șase ani, și anume de 14,4%, femeile fiind cele mai defavorizate. Republica Moldova s-a angajat să își apropie progresiv legislația națională de legislația UE în domeniul ocupării forței de muncă, politicii sociale și egalității de șanse.² În mod particular, Moldova și-a asumat obligația de a transpune în legislația națională Directiva 2006/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iulie 2006.³ Tergiversarea implementării prevederilor Directivei, determină o pronunțare a decalajului de gen în remunerare. Deși în termeni procentuali acest regres nu pare a fi foarte semnificativ (creștere de circa 1pp față de anul precedent), în valoare monetară inegalitatea de venituri este considerabilă. În 2019, o femeie angajată a pierdut 14490 MDL, pe fondul discrepanțelor salariale, aceasta fiind cea mai mare pierdere anuală financiară din ultimii șase ani (calculul se vede în documentul elaborat de CPD).⁴



F. Disparitatea salarială între femei și bărbați în valoare procentuală (%) și monetară (MDL)

Sursa: BNS, 2013-2018

Multe femei tinere sunt în afara pieței muncii și a oportunităților de angajare. Indicatorul NEET⁵ (ilustrat în figurile de mai jos) arată procentul femeilor și a bărbaților care nu sunt pe piața muncii, în educație sau instruire. Observăm că în Chișinău, regiunea cu cele mai multe oportunități de studii și muncă, aproximativ o treime din femeile de 15-29 de ani nu muncesc, nu studiază sau beneficiază de careva instruire. În regiunea de Sud a Moldovei, ponderea NEET în rândul femeilor este și mai mare – circa 35%.



F. Ponderea femeilor și a bărbaților din grupul NEET

Sursa: BNS

F. Ponderea femeilor și a bărbaților din grupul NEET, regiunile MD

¹ Indexul Egalității de Gen măsoară nivelul egalității între femei și bărbați pe 6 domenii cheie. Indexul este calculat în baza a 31 de indicatori de impact, grupați în șase categorii relevante: (i) Piața Muncii, (ii) Politică, (iii) Educație, (iv) Accesul la Resurse, (v) Percepții și Stereotipuri, (vi) Sănătate. Pentru fiecare domeniu a fost calculat un sub index care poate varia de la 0 – indicând o inegalitate totală între femei și bărbați și 100 – indicând o egalitate de gen perfectă. Astfel, cu cât indicele calculat este mai aproape de 100, cu atât nivelul egalității de gen pe acel domeniu este mai înalt. Metodologia detaliată de calculare a Indexului a se vedea aici: http://progen.md/files/8147_cpd_indexul_egalitatii_de_gen_2020.pdf

² prin semnarea (în 2014) și apoi ratificarea și intrarea în vigoare (la 1 iulie 2016) a Acordului de asociere UE-Moldova.

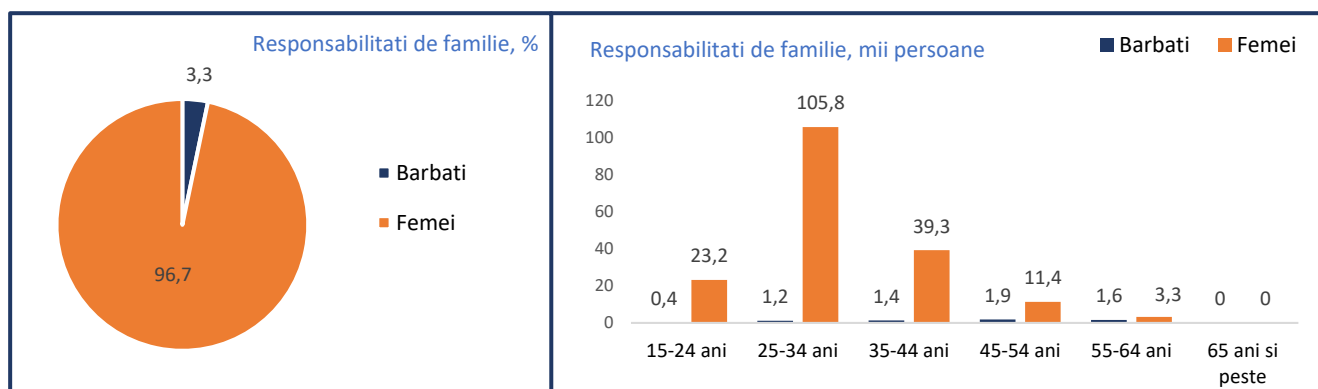
³ Directiva privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0054&from=EN>

⁴ http://progen.md/files/8947_cpd_inegalitati_salariale_2019.pdf

⁵ NEET – din engl. Not in Education, Employment, or Training, tinerii ce nu sunt ocupați, implicați în educație sau instruire.

Totodată, analiza pe categorii de vârstă a grupurilor de femei și bărbați inactivi arată un decalaj destul de pronunțat pe motivul responsabilităților casnice. Deși atât pentru bărbați, cât și pentru femei numărul orelor de lucru neremunerate crește atunci când au copii, ponderea activităților casnice și a celor de îngrijire desfășurate de fiecare nu este nici pe departe egală. Figura de mai jos reflectă femeile și bărbații care nu sunt încadrați pe piața muncii pe motivul dedicării timpului activităților precum îngrijirea copiilor, de gospodărie etc. Observăm un decalaj extrem de pronunțat, care se răsfârge preponderent mai mult asupra femeilor – 97%, și 3% - în cazul bărbaților. În același timp, analiza pe categorii de vârstă, relevă faptul că decalajul de gen este destul de semnificativ pentru persoanele de 25-34 ani. Aceasta poate fi explicat atât prin perpetuarea stereotipurilor privind rolurile de gen în societate, dar și prin lipsa oportunităților în domeniul îngrijirii copiilor care ar facilita implicarea mai activă a mamelor pe piața muncii.



F. Decalajul de gen cu referire la populația inactivă pe motivul responsabilităților de familie, pe criteriul de vârstă
Sursa: BNS, 2018

Tendențele descrise de datele statistice sunt reconfirmate și de datele ultimului studiu de percepție cu privire la situația drepturilor omului în Republica Moldova⁶. Drepturile femeilor, în opinia respondenților, sunt încălcate cel mai des la angajarea în câmpul muncii (32,6% - des și foarte des) și la locul de muncă (29,7%). De asemenea, destul de mulți respondenți ai sondajului cred că femeia este discriminată în familie și în viața politică. Femeile sunt cel mai puțin discriminate în instituțiile educaționale (17,5%) și în cele de asistență sau protecție socială (22,3%).

Tendențele date reprezintă adesea rezultatul normelor sociale care atribuie femeilor rolul de îngrijitoare principale ale copiilor și ale gospodăriei familiale. Rolul inegal al femeilor ca persoane cu responsabilități de îngrijire este amplificat de asigurarea insuficientă a unor servicii accesibile și abordabile financiar, de înaltă calitate, pentru îngrijirea copiilor mai mici de 3 ani. ONG-ul european al organizațiilor familiale, COFACE⁷, subliniază importanța acestui fapt și sugerează trei modalități de a ajuta femeile să realizeze un echilibru între viața profesională și cea privată: (1) resurse financiare care să ajute părinții în diferite moduri; (2) formule de lucru adaptate vieții de familie; (3) servicii de îngrijire a copiilor accesibile, de înaltă calitate și abordabile financiar.

Prin urmare, serviciile care îi ajută pe părinți să realizeze un echilibru între viața profesională și cea privată au un rol crucial, pe lângă alte măsuri importante cum ar fi concediile din motive familiale și formulele de lucru adaptate vieții de familie, atractive pentru că țin seama de situația personală a lucrătorilor, împreună cu sisteme de stimulente fiscale și de prestații care să nu descurajeze munca celei de a doua persoane care contribuie la venitul familiei.

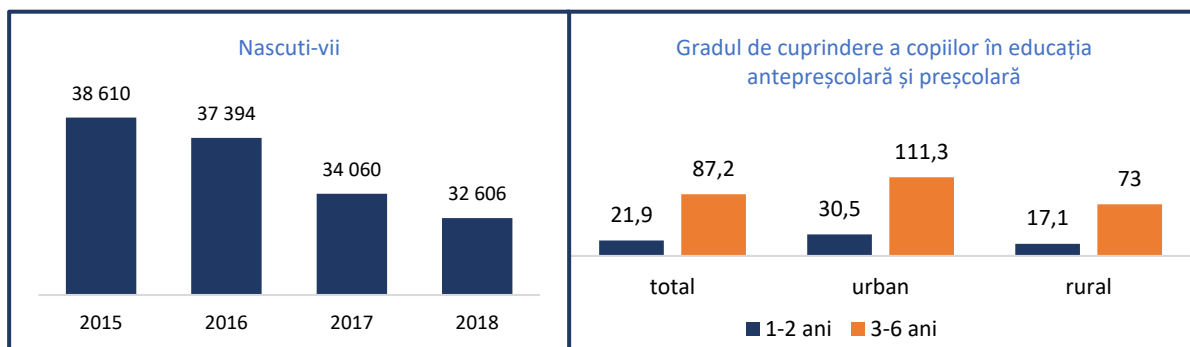
CARE ESTE SITUAȚIA NAȚIONALĂ CU REFERIRE LA PONDAREA COPILOR ÎNCADRAȚI ÎN EDUCAȚIA TIMPURIE?

În 2018, doar a cincea parte din copiii de vârstă de până la 2 ani au beneficiat de educația antepreșcolară. Conform datelor BNS, în 2018 gradul de cuprindere în educație antepreșcolară (1-2 ani) a fost de doar 21,9% din numărul total al copiilor de această vârstă. În contextul în care în Moldova în anii 2016-2018 s-au născut circa 104 mii copii, putem deduce faptul că circa 80 mii de familii nu au reușit să beneficieze de aceste servicii, fiind expuși la un grad mai mare de dificultate de a se încadra sau de a reveni în câmpul muncii. Printre motivele care au determinat această rată mică de acces la serviciile de educație ante preșcolară se pot enumera numărul

⁶ https://www.undp.org/content/dam/unct/moldova/docs/DreptOmul-10_09.12.18.pdf

⁷ COFACE (2017), Who cares? A study on the challenges and needs of family carers in Europe

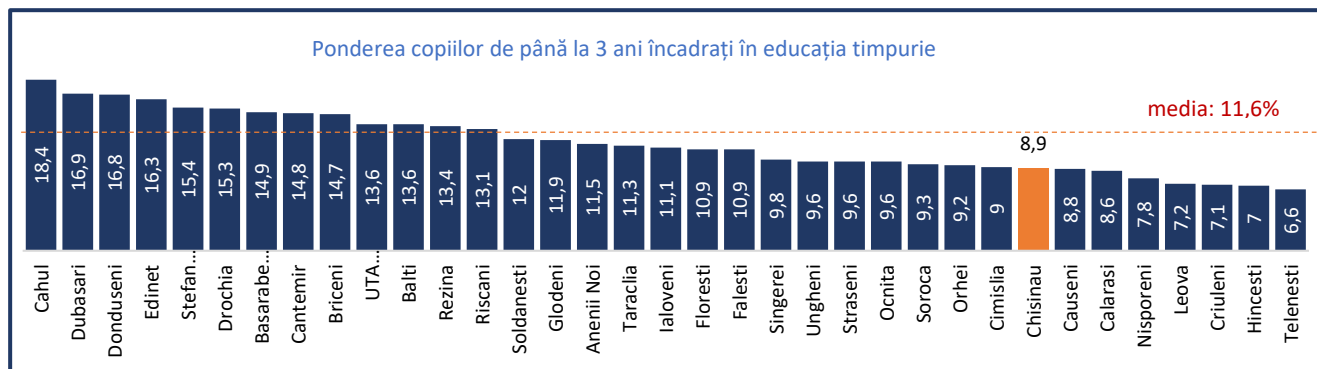
limitat de locuri la creșe sau creșe - grădinițe, condițiile de activitate ale acestor instituții, repartizarea în profil teritorial etc.



F. Numărul copiilor născuți-vii în Moldova
Sursa: BNS, 2015-2018

F. Ponderea copiilor încadrați în educația timpurie
Sursa: BNS, 2018

În municipiul Chișinău, rata de cuprindere a copiilor de până la 3 ani în educația timpurie este sub media pe Republică. Analiza datelor în profil teritorial ne arată că rata medie de acces la instituțiile de educație timpurie a copiilor cu vârsta de până la 3 ani este de 11,6%. În municipiul Chișinău, acolo unde sunt înregistrate cele mai multe persoane salariate din totalul pe republică, rata de cuprindere a copiilor în educația ante preșcolară este de sub 9%. O explicație în acest sens ar fi indisponibilitatea locurilor suficiente de încadrare a copiilor în instituțiile de educație timpurie.



F. Gradul de cuprindere a copiilor de până la 3 ani în instituții de educație ante preșcolară, în profil teritorial, %
Sursa: BNS, 2018

CARE ESTE CONTEXTUL INTERNAȚIONAL?

Practica Uniunii Europene a arătat că pentru o participare deplină a femeilor pe piața forței de muncă este nevoie de soluții de îngrijire a copiilor, care să răspundă nevoilor părinților pe toată durata programului de lucru al acestora și în timpul vacanțelor școlare. Serviciile de îngrijire a copiilor accesibile ca preț și de înaltă calitate fac mai mult decât să ajute la reconcilierea vieții profesionale cu cea de familie, la favorizarea participării femeilor pe piața muncii și la consolidarea egalității de gen. Ele ajută copiii să se integreze socio-economic și să-și dezvolte competențele de la o vârstă fragedă. În plus, structurile de îngrijire a copiilor reprezintă într-adevăr o opțiune numai dacă familiile și le pot permite financiar și au suficientă încredere în calitatea superioară a acestora.

Consiliul European de la Barcelona a stabilit două obiective pentru a face față acestei probleme de gen. Încă în 2002 a fost setat ca statele membre să elimine obstacolele din calea participării femeilor pe piața forței de muncă și, ținând cont de cerere și în conformitate cu sistemele naționale în domeniu, să depună eforturi pentru a institui, până în 2010, structuri de îngrijire pentru cel puțin 90% dintre copiii cu vârste cuprinse între trei ani și vârsta de școlarizare obligatorie; și pentru cel puțin 33% dintre copiii cu vârsta sub trei ani.⁸

Chiar dacă țintele stabilite în 2002 nu au fost atinse pe deplin de toate statele membre ale UE, obiectivele de la Barcelona și țintele incluse în ele au fost reluate în Pactul european pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați (2011-2020) și menționate în Strategia Europa 2020.

⁸ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/bcn_objectives-report2018_web_en.pdf

| ȚARA | PREVEDEREA LEGALĂ |
|-----------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Ecuador | Comaniile care au cel puțin 50 de angajați, trebuie să asigure servicii de îngrijire a copiilor la locul de muncă. |
| Chile | Comaniile care angajează cel puțin 20 de femei trebuie să ofere o zonă de îngrijire a copiilor sub doi ani, să plătească costurile de îngrijire sau să ofere spații în centrele comune cu alți angajatori. |
| Turcia | Comaniile care angajează cel puțin 100 de femei trebuie să ofere o sală pentru alăptat aproape de locul de muncă (la 250 de metri), iar companiile care angajează cel puțin 150 de femei trebuie să ofere o creșă la locul de muncă pentru copii până la șase ani sau să ofere vouchere pentru plata acestor servicii oferite de furnizorii de servicii de îngrijire a copiilor. |
| Iordania | Comaniile care angajează cel puțin 20 de femei, dintre care cel puțin 10 dintre ele au copii mai mici de patru ani trebuie să asigure îngrijirea copiilor de către o asistentă instruită la un centru de îngrijire adecvat pentru copii. |
| India | Comaniile care au cel puțin 50 de angajați trebuie să ofere o creșă la locul de muncă. |
| Japonia | Comaniile, indiferent de numărul de angajați, trebuie să asigure echilibrul între viața profesională cu cea personală și să sprijine necesitățile de îngrijire a copiilor angajaților săi. |
| Brazilia | Comaniile care angajează cel puțin 30 de femei cu vârsta peste 16 ani trebuie să aibă un loc în care copiii în perioada de alăptare pot fi îngrijiți și susținuți. |

T1. Prevederi internaționale pentru asigurarea unui loc de muncă prietenos părinților

Sursa: IFC 2017

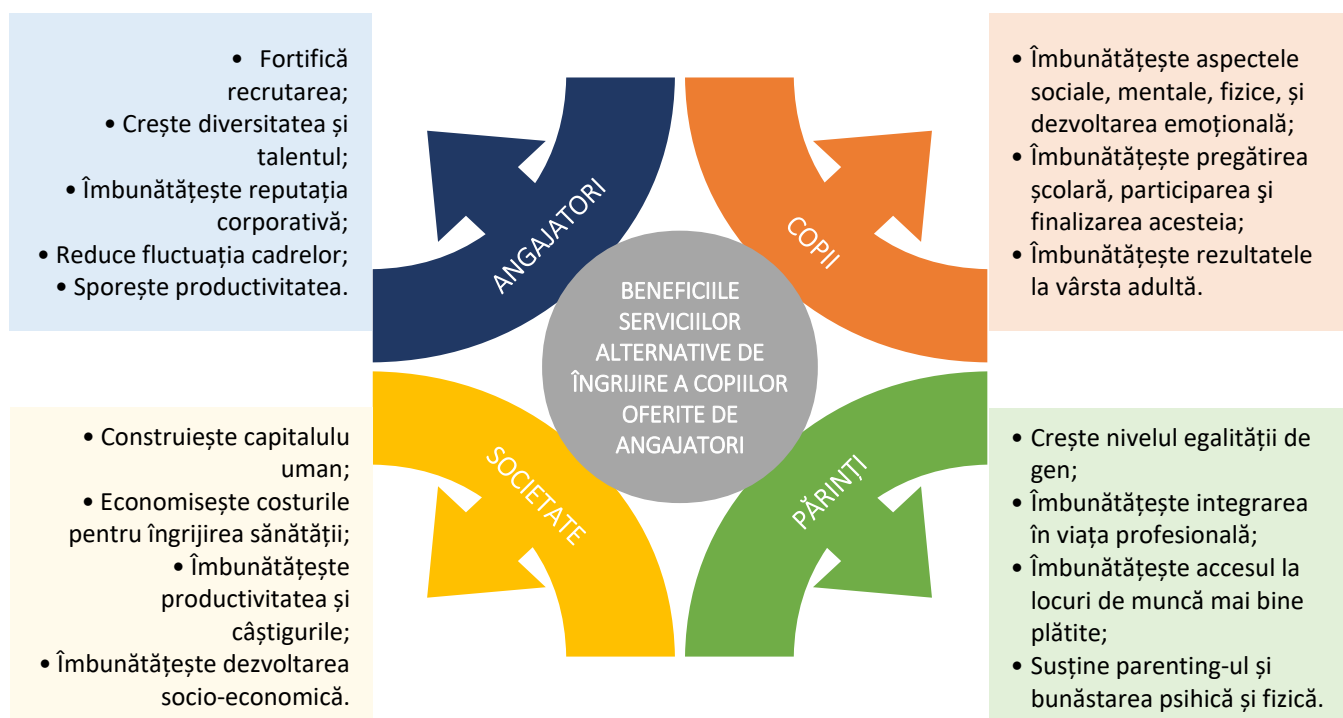
CARE SUNT BENEFICIILE SERVICIILOR ALTERNATIVE DE ÎNGRIJIRE A COPIILOR?

La nivel internațional a fost elaborat și propus pentru angajatori un ghid pentru a facilita procesul de oferire a serviciilor alternative pentru îngrijirea copiilor. Astfel, în 2019, Corporația Financiară Internațională, Grupul Băncii Mondiale (IFC World Bank Group) a elaborat documentul „*Abordarea serviciilor de îngrijire a copiilor: Un ghid pentru angajatorii ce susțin serviciile de îngrijire a copiilor*”⁹. Ghidul a fost elaborat pentru a sprijini implementarea de către angajatori a soluțiilor de îngrijire a copiilor de care urmează să beneficieze părinții care lucrează, dar și copiii acestora. Documentul combină expertiza specialiștilor în dezvoltarea copilăriei timpurii, a profesioniștilor de gen, a inovatorilor de afaceri, a furnizorilor de îngrijiri, a agențiilor internaționale de dezvoltare și a guvernelor. Având în vedere prioritatea crescândă a investițiilor din primii ani la nivel mondial, acest ghid urmărește să îmbunătățească cunoștințele și să accelereze acțiunile.

Asigurarea unui loc de muncă prietenos familiilor contribuie la o serie de avantaje atât pentru angajatori, părinți/tutori, copiii acestora, cât și pentru întreaga societate, și anume: (i) angajatori - îngrijirea copilului este asociată cu îmbunătățirea menținerii angajaților, a productivității, a satisfacției la locul de muncă și a loialității; poate ajuta la atragerea talentului și la creșterea reputației angajatorilor și accesul la piețe; **(ii) femei** - aceasta poate spori participarea femeilor la forța de muncă și le poate permite să își susțină cariera; poate crește oportunitățile de reducere a muncii neplătite pentru femei și bărbați, fete și băieți; **(iii) bărbați** - îngrijirea copiilor și sprijinul pentru familie pot permite bărbaților să își îndeplinească mai bine rolurile de îngrijire; să ajute atât femeile, cât și bărbații în redistribuirea responsabilităților neplătite și munca gospodărească, ceea ce duce la beneficii pentru ei înșiși și familiile lor; **(iv) familii** - îngrijirea copiilor poate crește veniturile familiilor prin sprijinirea accesului femeilor la muncă remunerată; **(v) copii** - copiii mici care au acces la serviciile de îngrijire sunt mai bine pregătiți pentru viață și învățare, iar serviciile de bună calitate și accesibile contribuie la obținerea unor rezultate bune la începutul copilăriei; **(vi) societatea** - accesul la serviciile de îngrijire a copiilor poate contribui la dezvoltarea capitalului uman și poate reduce rezultatele negative pentru copii mai târziu în viață și,

⁹ <https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/da7fbf72-e4d9-4334-955f-671a104877a7/201911-A-guide-for-employer-supported-childcare.pdf?MOD=AJPERES&CVID=mVHadh3>

ca urmare, va produce economii de costuri pentru contribuabili și guverne, și reprezintă forță de muncă viitoare puternică.¹⁰ În continuare este reflectată schema cu cele mai importante beneficii atunci când copiii sunt încadrați mai devreme în educația timpurie.



F1. Beneficiile îngrijirii și educației timpurii a copilului pentru persoane fizice, familii, afaceri și societate

Sursa: International Finance Corporation, World Bank Group, noiembrie 2019

STUDIUL DE CAZ

BANCA TOKYO-MITSUBISHI UFJ LTD.

Potrivit unui studiu realizat în 2017 de IFC, **Banca Tokyo-Mitsubishi UFJ Ltd.**, a reținut în câmpul muncii peste 1.000 de mame atunci când a început să ofere beneficii de îngrijire a copiilor angajaților săi, ceea ce a dus la o rentabilitate financiară de circa 45 de milioane de dolari.

SCHÖN KLINIK, Germania¹¹

În ultimul deceniu, situația relației muncă-familie s-a schimbat semnificativ în Germania. După zeci de ani de investiții scăzute în îngrijirea copilului și politici care au promovat un model familial în care mamele au stat acasă pentru a-și crește copiii, a existat o extindere semnificativă a investițiilor în îngrijirea a copilului, stimulente pentru ca mamele să revină la muncă mai curând după naștere și pentru tați să participe mai echitabil la sarcinile de creștere a copilului. Lipsa sprijinului public, a condus la o *rată scăzută a fertilității* (Germania are un nivel scăzut al natalității - de 1,44 - și este singura țară din lume cu câteva decenii de rate de fertilitate mult sub rata de înlocuire de 2,1) și *la pierderi costisitoare în ceea ce privește capitalul uman* pentru angajatorii germani, ca urmare a perioadelor lungi de absență de pe piața muncii a mamelor/ a femeilor calificate.

Reformele introduse de guvernul german pentru a încuraja participarea sporită a forței de muncă feminine și creșterea natalității au avut un impact puternic. Între 2006 și 2014, participarea pe piața forței de muncă a mamelor cu copii mici a crescut dramatic, de la doar 9 la 42 la sută a mamelor cu copii de doi ani și de la 13 la 55 la sută – a celor cu copii de trei ani (Comisia Europeană, 2015).

¹⁰ ibidem

¹¹ https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/79f35e56-d3a0-481a-81eb-c3bae1602496/SchonKlinik_Layout+2.pdf?MOD=AJPERES&CVID=IXu8H8I

Ca parte a eforturilor pentru creșterea ofertei serviciilor de îngrijire a copiilor și îmbunătățirea reconcilierii vieții de muncă cu familia, autoritățile au susținut mai multe inițiative. Acestea includ sprijinul rețelelor de partajare a cunoștințelor pentru angajatori, publicarea unor exemple de bune practici ale companiei, un serviciu gratuit de consultanță pentru companiile interesate să asigure servicii de îngrijire a copilului și subvenții financiare pentru companiile care investesc în asistență pentru îngrijirea copiilor (BMFSFJ, 2016).

SCHÖN KLINIK este un grup spital privat din Germania, axat pe ortopedie, neurologie, chirurgie și medicină internă. Grupul are 9.500 de angajați în 17 locații și servește aproximativ 100.000 de pacienți anual. Grupul Schön Klinik oferă angajatelor și angajaților săi o gamă largă de asistență pentru îngrijirea copilului, inclusiv spații garantate într-un centru local de îngrijire a copiilor, îngrijire gratuită a copiilor pentru lucrători în dimineața devreme și la sfârșitul după-amiezii/seara, tabere de vară subvenționate, îngrijire de rezervă și statutul gratuit de membru la un serviciu care oferă ajutor în găsirea serviciilor de îngrijire a copiilor. Orice prestație de îngrijire a copilului oferită este deschisă tuturor angajaților, indiferent de sexul sau statut profesional.

II. CADRUL LEGAL NAȚIONAL PENTRU ASIGURAREA SERVICIILOR DE ÎNGRIJIRE A COPIILOR

Analiza de față își propune să evalueze în mod prioritar opțiunile de implicare mai activă a subiecților din mediul privat în procesul de prestare a serviciilor alternative celor publice în domeniul educației antepreșcolare, în special a serviciilor de creșă. Principiile de bază care stau la baza opțiunilor propuse sunt: disponibilitatea, accesibilitatea, calitatea și accesibilitatea financiară.

O modalitate de a asigura furnizarea corespunzătoare a unor servicii de îngrijire a copiilor accesibile, de înaltă calitate și abordabile financiar constă în consacrarea dreptului legal la îngrijirea copiilor. În majoritatea țărilor din Europa există un drept legal la servicii de îngrijire de la o anumită vârstă a copilului, însă vârsta la care debutează acest drept diferă pronunțat de la o zonă la alta. Intervalul de timp dintre sfârșitul concediului din motive familiale și dreptul la îngrijirea copilului, uneori denumit „deficit de servicii de îngrijire”, reprezintă de obicei o problemă.¹²

PRACTICI INTERNAȚIONALE

Dreptul la îngrijirea copiilor se acordă de la o vârstă foarte fragedă în **Malta** (de la 3 luni; îngrijirea este gratuită pentru părinții care muncesc sau sunt studenți), în **Danemarca** și **Ungaria** (de la 6 luni), în **Germania** (dar cu un număr redus de ore pentru părinții care nu lucrează cu normă întreagă), în **Suedia** și **Slovenia** (de la 12 luni) și în **Estonia** (de la 18 luni). Aceste servicii de îngrijire ar putea fi considerate „drept cuprinzător de la o vârstă fragedă”.

În Republica Moldova, dreptul la îngrijirea și educarea copiilor este reglementat de Codul Educației. Codul Educației al Republicii Moldova definește educația timpurie ca proces educațional realizat cu copiii cu vârsta cuprinsă între 0 și 6 (7) ani în instituții educaționale sau în familie, în scopul dezvoltării lor fizice, cognitive, emoționale și sociale.

Conform legislației Republicii Moldova, educația timpurie include două cicluri:¹³ (i) **educația antepreșcolară** pentru copiii cu vârsta de la 0 la 2 ani; (ii) **educația preșcolară** pentru copiii cu vârsta de la 2 la 6 (7) ani, inclusiv grupele pregătitoare. Clasificarea legislativă este realizată în conformitate cu clasificarea Internațională Standard al Educației (ISCED–2011)¹⁴: nivelul 0 – educația timpurie: educația ante preșcolară; învățământul preșcolar.

Codul Educației mai stabilește în articolul 24 că educația ante preșcolară se realizează în familie, aceasta beneficiind de finanțare de la bugetul public național conform legislației în vigoare.

În Codul Educației nu există prevederi normative explicite care ar obliga statul să creeze instituții de educație ante preșcolară sau care ar stimula fondarea acestora de subiecții din sectorul privat. Legislația națională mai stabilește că educația timpurie se desfășoară în creșe, grădinițe, centre comunitare de educație timpurie sau în alte instituții care prestează servicii în conformitate cu standardele educaționale de stat, inclusiv în instituții private¹⁵. Legislația națională nu reglementează alte forme de organizare, cum ar fi spre exemplu centrele de zi create în cadrul companiilor. Deși formal, companiile ar putea în limitele legislației naționale să creeze unele centre de zi pentru copiii angajaților în cadrul întreprinderilor, acestea sunt limitate de anumite cerințe regulatorii formate din Regulamente-Tip care includ reglementări necesare, dar extrem de rigide. Potențiala implementare exactă a normelor din aceste Regulamente, fac în mod practic imposibilă crearea unor centre de zi de către angajatori sau chiar fondarea unor creșe și a altor instituții de educație ante-preșcolară.

Principalele regulamente care reglementează activitatea instituțiilor ante-preșcolare sunt în Regulamentul-Tip de organizare și funcționare a instituției de educație timpurie, aprobat prin Ordinul ME nr. 254 din 11.10.2017 și Hotărârea de Guvern nr. 1211 din 04.11.2016 cu privire la aprobarea Regulamentului sanitar pentru instituțiile de educație timpurie. Cerințele tehnice din actele normative menționate fac imposibilă

¹² Rețeaua LEAVE (aprilie 2017), „Relationship between Leave and ECEC entitlements”, document disponibil la adresa: http://www.leavenetwork.org/fileadmin/Leavenetwork/overviews_2017/Relationship_between_Leave_and_ECEC_-_Final.pdf.

¹³ Codul Educației, Art.20 al.(1), lit.a) modificată prin LP269 din 23.11.18, MO467-179/14.12.18 art.794; în vigoare 14.01.19

¹⁴ <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf>

¹⁵ A se vedea [Art.23 al.(2), lit.b) modificată prin LP269 din 23.11.18, MO467-179/14.12.18 art.794; în vigoare 14.01.19]

dezvoltarea unor servicii la locul de muncă de către angajatori pentru copiii angajaților. De asemenea, în Regulamente nu este reglementat expres faptul că, creșele și alte instituții de educație timpurie ar putea fi create în incinta unor entități private.

REGLEMENTĂRI GENERALE DIN LEGISLAȚIA NAȚIONALĂ

- Organizarea și funcționarea instituției de educație timpurie, indiferent de forma de organizare și statutul juridic, se realizează în conformitate cu **documentele de politică educațională și de protecție a copilului ale Republicii Moldova, Codului Educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17 iulie 2014, Legea nr. 436-XVI din 28 decembrie 2006 privind administrația publică locală, Legea nr. 435-XVI din 28 decembrie 2006 privind descentralizarea administrativă, Legea nr. 338-XIII din 15 decembrie 1994 privind drepturile copilului, Legea ocrotirii sănătății nr. 411-XIII din 28 martie 1995, Legea nr.10-XVI din 03.02.2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice, Codul Muncii nr. 154-XV din 28 martie 2003, alte acte legislative, hotărâri, ordonanțe și dispoziții ale Guvernului, ordine ale Ministerului Educației, decizii/ hotărâri ale administrației publice locale**, altor acte normative din domeniu.

REGLEMENTĂRI SPECIFICE

- Organizarea și funcționarea instituției de educație timpurie este reglementată prin **Regulamentul-Tip de organizare și funcționare a instituției de educație timpurie**, aprobat prin Ordinul ME nr. 254 din 11.10.2017.
- Normele sanitare pentru exploatarea și întreținerea instituțiilor de educație timpurie, indiferent de tipul de proprietate și forma de organizare juridică sunt reglementate în Hotărârea de Guvern nr. 1211 din 04.11.2016 cu privire la aprobarea **Regulamentului sanitar pentru instituțiile de educație timpurie**.

Spre exemplu, în **Regulamentul-Tip de organizare și funcționare a instituției de educație timpurie**, punctul 24, este stabilit că instituțiile de educație timpurie pot fi înființate de sine stătător sau ca structuri de educație timpurie în cadrul complexelor educaționale - școală primară - grădiniță sau gimnaziu - grădiniță, finanțarea și încadrarea personalului asigurându-se conform prevederilor legale.

În localitățile unde nu există spații pentru a deschide instituție de educație timpurie, Regulamentul permite ca educația pentru copiii cu vârsta 3-6(7) să poată fi realizată și în grupele respective de vârstă în complexe educaționale „școală primară-grădiniță”, iar pentru copiii de 5-6(7) ani – în complexe educaționale „gimnazii-grădinițe” cu respectarea normelor sanitare, pedagogice și de securitate, stabilite de Ministerul Educației, Ministerul Sănătății și alte instituții centrale.

Deși condițiile incluse în Regulament sunt necesare, ele limitează capacitatea companiilor de a se implica în procesul de creare a serviciilor de educație timpurie la locul de muncă.

CERINȚELE PENTRU DESCHIDEREA UNEI INSTITUȚII DE EDUCAȚIE TIMPURIE DE CĂTRE O ENTITATE PRIVATĂ:

1. să aibă clădire separată sau un bloc/o parte a clădirii distinct/ă, sau anexată – în acest caz să fie asigurată audio- și hidro-izolarea de instituția de învățământ;
2. grupele de copii cu vârsta sub 7 ani să fie amplasate nu mai sus de etajul 2;
3. să aibă teren separat îngrădit;
4. să aibă intrări/ieșiri distincte pentru copii și transport auto;
5. să aibă sistem autonom de asigurare cu apă, canalizare, încălzire;
6. să fie asigurată ventilație adecvată dezvoltării copiilor mici;
7. să fie respectate normele referitoare la proiectare, spații, dotare, insolarea încăperilor, pregătirea bucatelor și servirea mesei;
8. fără surse de poluare;
9. să fie exclusă amplasarea lor în subsoluri și spații insalubre;
10. și alte prevederi care se conțin în Regulamentul sanitar al instituției de educație timpurie.

De asemenea, **standardele naționale stabilesc cerințe tehnice și sanitare stricte legate de procesul de organizare a educației ante preșcolare**. Scopul setat al cerințelor tehnice și sanitare este de a asigura siguranța și sănătatea copiilor, ținând cont mai ales de vârsta acestora și particularitățile fiziologice. Condițiile tehnice și

sanitare rigide însă ar putea descuraja companiile din sectorul privat să se implice direct în procesul de fondare și susținere a instituțiilor de educație timpurie.

Majoritatea normelor care reglementează condițiile tehnice și sanitare de funcționare a instituțiilor de educație timpurie au un caracter imperativ. Nerespectarea normelor duce la interzicerea activității instituției și aplicarea sancțiunilor în conformitate cu prevederile legislației.

EXEMPLU DE CERINȚE TEHNICE LEGATE DE CLĂDIREA INSTITUȚIEI DE EDUCAȚIE (EXTRASE):

- Instituția de educație timpurie își desfășoară activitatea, într-o clădire construită după proiect-tip sau clădire/spații adaptată/e, inclusiv în spații destinate școlilor și respectă cerințele și regulile securității anti incendiare, normele sanitare, standardele de infrastructură și dotare, aprobate de Ministerul Educației și alte structuri centrale de specialitate, deține autorizație sanitară de funcționare de la centrul teritorial de sănătate publică.
- Serviciile de educație timpurie sunt organizate astfel încât să existe: încăperi pentru primire (vestiare), spații pentru activități (săli de grupă și spații în aer liber) și/sau servirea mesei, spații de somn și, eventual, camera/centru de resurse pentru părinți, centru metodic și, la necesitate, centru de resurse pentru educația incluzivă.

II. OPȚIUNILE DE SERVICII ALTERNATIVE

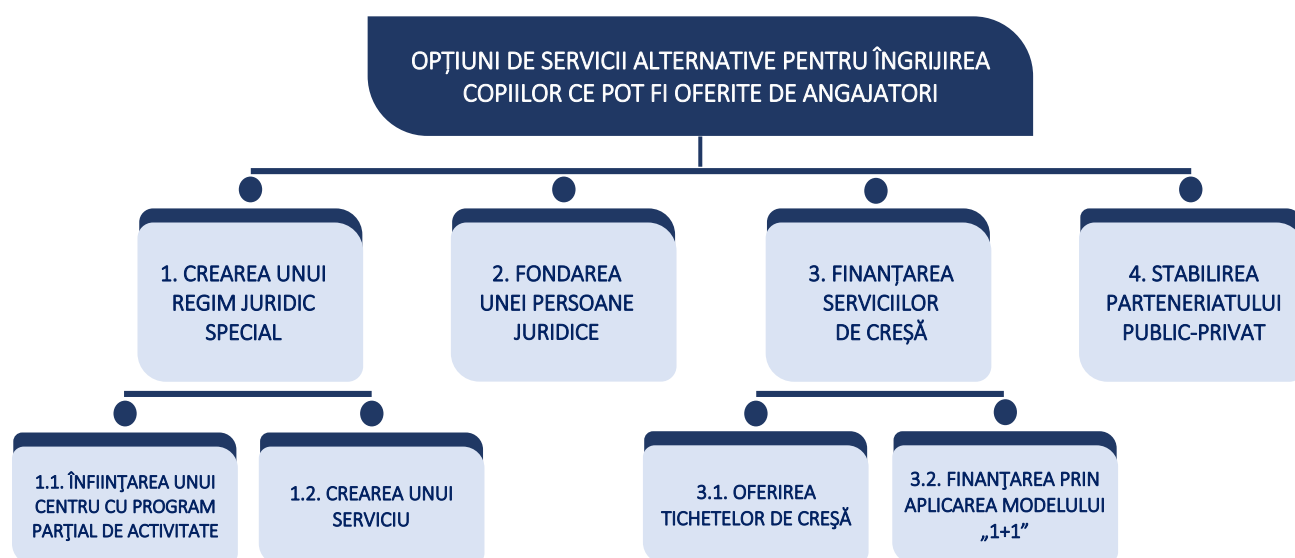
Pentru a reuși să fie depășite decalajele de gen pe piața muncii, se solicită implementarea unei serii **comprehensive de acțiuni**. Responsabilitatea dată urmează să fie asumată atât de autoritățile publice, cât și de angajatori. În cazul **autorităților** - prin a deschide și oferi servicii de educație ante preșcolară de tip public, ce răspund la necesitățile reale din m. Chișinău și din întreaga țară, iar în cel al **angajatorilor** – prin a oferi oportunități părinților (în special mamelor, în contextul Moldovei), ce vor facilita revenirea sau încadrarea în câmpul muncii a celor angajați și angajate ce au copii mai mici de 6 ani, pentru a nu perturba într-o oarecare măsură activitatea companiei (fluctuația cadrelor, instruirea și pregătirea personalului nou, ceea ce solicita investiția de noi resurse etc).

Prin prezentul document se propun opțiuni ce ținesc spre a facilita procesul de deschidere a serviciilor alternative de îngrijire a copiilor de către angajatori. Dacă în alte documente analitice elaborate de CPD în perioada 2013 – 2019 au fost oferite propuneri adresate autorităților în sensul reformării mai multor politici publice în scopul asigurării oportunităților egale de angajare pe piața muncii, atunci prin intermediul analizei date s-a propus să fie descrise opțiunile serviciilor alternative de îngrijire a copiilor de până la 6 ani în cadrul companiilor, cadrul legal permisiv și unele recomandări pentru depășirea barierelor în acest sens.

În condițiile reglementărilor actuale, companiile nu au impedimente legislative formale legate de fondarea unor instituții educaționale. În cazul subiecților privați, cadrul legislativ pentru crearea serviciilor private de creșe sau grădinițe nu este clar din cauza lipsei unui algoritm și practici unitare, chiar dacă nici statutul juridic, nici cerințele sanitare sau educaționale, nu interzic expres prestarea a astfel de servicii.

Totuși, prevederile regulamentelor-tip, cât și ale altor politici publice din domeniu nu motivează angajatorii să inițieze o astfel de acțiune. Pentru a stimula implicarea subiecților privați în procesul de prestare a serviciilor de educație timpurie, în special al angajatorilor, ar trebui să fie revizuite cerințele regulatorii în vigoare pentru funcționarea instituțiilor de educație timpurie și, eventual, simplificarea acestor cerințe conform bunelor practici internaționale. Prin astfel de acțiuni va fi încurajată înființarea mai multor instituții private, stimularea competiției pe acest segment și sporirea accesibilității serviciilor de îngrijire a copiilor pentru angajații din ambele sectoare (public și privat).

Se propun 4 opțiuni orientate spre a facilita încadrarea și reîncadrarea în câmpul muncii a părinților cu copii, într-un tempo mai rapid fără a influența negativ procesul de îngrijire a copiilor. În urma consultării cadrului legal național specific domeniului, dar și a experienței internaționale, au fost conturate câteva opțiuni ce vin să asigure un echilibru între necesitățile persoanelor angajate ce au copii mai mici de 3 ani și ale angajatorilor (menținerea personalului calificat pentru asigurarea unei rentabilități mai mari a companiei sale).



F. Opțiuni pentru deschiderea serviciilor alternative de îngrijire a copilului de către angajatori

DESCRIEREA SUCCINTĂ A OPȚIUNILOR PROPUSE

Crearea unui regim special este opțiunea ce prevede două sub-opțiuni în sine, și anume:

(i) înființarea unui centru cu program parțial de activitate - opțiune oferită de angajator părinților/tutorilor angajați ce au în grija de copii de până la 3 ani; are un program parțial de activitate (până la 4-5 ore); cu program educativ și personal responsabil implicat (educator/educatoare etc.), cu opțiunile de alimentare și de somn asigurate.

(ii) crearea unui serviciu - opțiune oferită de angajator părinților/tutorilor angajați care au copii de până la 6 ani; are un program flexibil de activitate (de până la 3-4 ore); pauzele alimentare și de somn nu sunt asigurate; frecvența aleatorie a copiilor la aceste grupe (fie este o persoană angajată ce merge după copii la grădiniță, îi aduce la lucrul părinților și are grijă de ei până la finele programului de lucru al părinților).

Fondarea unei persoane juridice noi prevede că angajatorii ar putea fonda entități private care să presteze servicii de educație timpurie (de exemplu SRL, ONG, instituție privată etc.).

Finanțarea serviciilor de creșe prevede în sine două subopțiuni, și anume:

(i) oferirea tichetelor de creșă - opțiune ce ar putea fi elaborată urmând modelul mecanismului descris în legislația cu privire la tichetele de masă (a se vedea Legea nr. 166 din 21.09.2017 cu privire la tichetele de masă, publicată la 20.10.2017 în Monitorul Oficial nr. 364-370).

(ii) finanțarea prin aplicarea modelului „1+1” - opțiune ce prevede că pentru serviciile de îngrijire a copilului contribuie atât angajatorul, cât și părintele/tutorele. Astfel, o parte a cheltuielilor pentru serviciile date sunt acoperite de angajator (până la 50%), iar suma rămasă – de către părinte/tutore. De exemplu, mecanismul poate fi inspirat din modelul de finanțare „Pare 1+1”.

Stabilirea parteneriatului public-privat în domeniul serviciilor educaționale prevede că angajatorii ar putea iniția parteneriatul public-privat cu administrația publică locală sau centrală pentru a utiliza spațiul public în scopul de a construi o creșă sau de a beneficia de careva facilități în instituțiile de educație deja existente. Ca urmare, spațiul public va beneficia de investițiile companiilor, iar angajatorii vor avea posibilitate de a oferi servicii alternative de îngrijire pentru copiii angajaților săi.

III. ANALIZA OPȚIUNILOR PRIN PRISMA LEGALĂ

OPȚIUNEA 1: CREAREA UNUI REGIM JURIDIC SPECIAL

Crearea unui regim juridic special pentru instituțiile preșcolare în Republica Moldova este posibil. Actualmente, companiile nu beneficiază de un regim juridic special pentru organizarea și funcționarea centrelor de zi administrate de angajatori pentru îngrijirea copiilor angajaților. Condițiile de funcționare a unor asemenea centre de zi ar putea fi inspirate din regulamentele în vigoare:

(i) Hotărârea Guvernului nr. 730/2018¹⁶ pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni – 3 ani;

(ii) Hotărârea Guvernului nr. 441/2015¹⁷ pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social Centrul de zi pentru copii în situație de risc și a standardelor minime de calitate. În sensul acestei hotărâri, beneficiar al serviciului este copil cu vârsta de la 7 până la 18 ani.

Opțiunea poate fi implementată prin adoptarea unei Hotărâre de Guvern și prin amendarea Codului Fiscal. Astfel, prin *Hotărârea de Guvern* se presupune aprobarea unui regulament privind funcționarea centrelor de zi administrate de angajatori pentru îngrijirea copiilor angajaților. Organizarea acestor centre ar fi consacrată în calitate de drept al angajatorilor, exercitat în mod voluntar, în dependență de posibilitățile financiare și logistice ale companiilor. Totodată, cu crearea acestei opțiuni prin elaborarea mecanismului juridic, este necesară amendarea *Codului fiscal* (măsuri similare aplicate în *Austria, Germania, Franța și Polonia*), astfel încât cheltuielile de organizare și funcționare a respectivelor centre să fie deductibile fiscal, în măsura în care serviciile sunt prestate unor beneficiari eligibili. Măsurile de stimulare fiscală vor încuraja angajatorii să utilizeze potențialul mecanism juridic introdus.

Cerințele regulatorii pentru centrele de zi administrate de angajator ar urma să fie stabilite într-un mod ce corespund standardelor în materie de sănătate, igienă și educație a copiilor. Aceasta ar prevedea să fie controlate efectiv riscurile aferente activității acestor centre și să fie evitată prejudicierea intereselor copiilor.

Pentru această opțiune se propun a fi implementate la nivel de angajatori 2 tipuri de servicii alternative pentru îngrijirea copiilor, și anume: (i) centru cu program parțial de activitate și (ii) serviciu.

Detalii cu referire la cadrul legislativ permisiv, standardele minime de activitate, obligațiile după înregistrare, barierele legale și regulatorii, cerințele pentru raportare sunt reflectate în Anexa 1.

OPȚIUNEA 2: FONDAREA UNEI PERSOANE JURIDICE

Companiile ar putea fonda instituții private care să presteze servicii de educație timpurie. O opțiune ar fi deschiderea creșelor la nivel de întreprinderi (detalii a se vedea în Anexa 1). Legislația națională permite ca instituțiile private să presteze servicii de educație în baza următoarelor forme de organizare juridică:

FORME DE ORGANIZARE JURIDICĂ

| FORMA DE ORGANIZARE | SCOP | NUMĂR DE INSTITUȚII PRIVATE FONDATE LA NIVEL NAȚIONAL* | LEGEA CARE REGLEMENTEAZĂ FORMA DE ORGANIZARE |
|------------------------------------------------------------------------------------|------------|--------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Asociația Obștească (Organizație non-profit/ Organizație non-guvernamentale) | Non-Profit | 17 | Legea Nr. 837 din 17.05.1996 cu privire la asociațiile obștești* (*Republicată în temeiul art. IV al Legii nr.178-XVI din 20 iulie 2007, cu renumerotarea elementelor și corespunzător modificarea referințelor.) |
| Centru Educațional | Non-Profit | 16 | Legea Nr. 837 din 17.05.1996 cu privire la asociațiile obștești* (*Republicată în temeiul art. IV al Legii nr.178-XVI din 20 iulie 2007, cu renumerotarea elementelor și corespunzător modificarea referințelor). Codul Educației Nr. 152 din 17.07.2014, Publicat: 24.10.2014 în Monitorul Oficial Nr. 319-324 |

¹⁶ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=376905>

¹⁷ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=360014>

| | | | |
|----------------------------------------|------------|----|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Întreprindere individuală | Profit | 13 | Legea nr. 845 din 03.01.1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi. Publicat: 28.02.1994 în Monitorul Parlamentului n. 2 |
| Instituții private | Non-profit | 23 | Legea Nr. 837 din 17.05.1996 cu privire la asociațiile obștești* (*Republicată în temeiul art. IV al Legii nr.178-XVI din 20 iulie 2007, cu renumerotarea elementelor și corespunzător modificarea referințelor). Legea nr. Nr. 1107 din 06.06.2002 Publicat: 22.06.2002 în Monitorul Oficial Nr. 82-86 |
| Societăți cu Răspundere Limitată (SRL) | Profit | 37 | Legea Nr. 135 din 14.06.2007 privind societățile cu răspundere limitată Publicat: 17.08.2007 în Monitorul Oficial Nr. 127-130 |

*În baza ultimelor date disponibile

Sursa: Direcția de învățământ general a MECC

Ținând cont de opțiunile enumerate și având în vedere condițiile de fondare și înregistrare a persoanelor juridice, companiile pot înființa instituții de educație privată, inclusiv creșe, prin:

- (i) **fondarea unei Asociații Obștești**¹⁸ de către reprezentantul companiei care are statut de fondator sau este mandatat în condițiile legislației pentru a avea calitatea de fondator sau co-fondator al Asociației Obștești;
- (ii) **fondarea unei Instituții Private**¹⁹ de către reprezentantul companiei care are statut de fondator sau este mandatat în condițiile legislației pentru a avea calitatea de fondator sau co-fondator al Instituției Private, sau fondarea Instituției Private nemijlocit de către companie, în temeiul prevederilor legislației civile (Codul Civil);
- (iii) **fondarea unui SRL**²⁰ de către reprezentantul companiei care are statut de fondator sau este mandatat în condițiile legislației pentru a avea calitatea de fondator sau co-fondator al SRL, sau fondarea Societății nemijlocit de către companie, în temeiul prevederilor Legii cu privire la Societățile cu Răspundere Limitată.

Notă: La această etapă nu a fost luată în considerare condiția în care în calitate de fondatori ai întreprinderilor individuale apar doar persoanele fizice. Totodată, nu este exclusă prestarea serviciilor educaționale și în baza altor forme juridice de organizare.

FONDAREA PERSOANELOR JURIDICE – TERMEN ȘI COSTURI

| FORMA DE ORGANIZARE | DURATA ESTIMATIVĂ A ÎNREGISTRĂRII DE STAT | COSTURI ESTIMATIVE |
|----------------------------------|------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Asociație Obștească | Aproximativ 30 zile, dacă nu apar impedimente birocratice. | Aproximativ 200 MDL, taxe de stat. Deschiderea contului bancar - până la 100 MDL |
| Instituție Privată | Aproximativ 30 zile, dacă nu apar impedimente birocratice. | Aproximativ 200 lei, taxe de stat. Deschiderea contului bancar - până la 100 MDL |
| Societate cu Răspundere Limitată | 4 ore în regim de urgență (1 zi) 24 de ore (2 zile) în regim normal | MDL 1,149 (regim normal) MDL 1,149*4 (regim de urgență) Ștampilă: de la MDL 200 la MDL 450 Deschiderea contului bancar - până la 100 MDL Alte taxe posibile: taxe de licențiere, taxe de stat |

PROCEDURI OBLIGATORII LEGATE DE FONDAREA PERSOANELOR JURIDICE

| | | |
|----------------------------------------------|------|--------|
| Înregistrarea angajaților la CNAM+CNAS | 1 zi | gratis |
| Înregistrarea în calitate de plătitor de TVA | 1 zi | gratis |

PROCEDURI DE LICENȚIERE*

| | | |
|----------------------------------------------|---------|--------------|
| Licențierea unor activități | 30 zile | Taxă de stat |
| Proceduri în cadrul APL | 30 zile | Taxă locală |
| Proceduri în cadrul MECC | 30 zile | Taxă de stat |
| Obținerea autorizațiilor sanitare și tehnice | 30 zile | Taxă de stat |

*Procedurile pot fi realizate concomitent

¹⁸ **Asociațiile obștești** se constituie din inițiativa fondatorilor care pot fi persoane fizice - cetățeni cu capacitate de exercițiu deplină și persoane juridice - asociații obștești. Asociațiile obștești, filialele și reprezentanțele acestora se înregistrează de către Agenția Servicii Publice în conformitate cu prezenta lege și cu Legea nr. 220/2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali.

¹⁹ **Întreprinderea individuală** poate fi fondată de un întreprinzător individual, care este persoană fizică cu capacitate de exercițiu deplină, care practică activitatea de întreprinzător în nume și pe risc propriu, fără a constitui o persoană juridică, și este înregistrată în modul stabilit de lege.

²⁰ **Societatea cu răspundere limitată** poate fi constituită de unul sau de mai mulți fondatori persoane fizice și/sau juridice cărora legea nu le interzice acest lucru.

În cazul în care compania va construi în mod individual sediul instituției educaționale, următoarele proceduri și taxe vor fi aplicate:

| Procedura | Durata estimativă a înregistrării de stat | Costuri estimative |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------|---------------------|
| Obținerea extrasului din cadastru cu planul cadastral al terenului | 9 zile | 51 MDL |
| Solicitarea și obținerea certificatului de urbanism | 45 zile | 50 MDL |
| Obținerea studiului geotehnic/test de sol | 9 zile | 20.000 MDL |
| Solicitarea și obținerea autorizației sanitare în domeniul construcțiilor | 30 zile | 500 MDL |
| Solicitarea și obținerea autorizației de la entitatea de protecție a mediului | 30 zile | 500 MDL |
| Solicitarea și obținerea autorizației de la Direcția Generală de Transport și Comunicații a APL | 18 zile | 600 MDL |
| Cererea și obținerea autorizației de la pompieri | 14 zile | 100 MDL |
| Solicitarea și obținerea condițiilor tehnice de la furnizorul de energie electrică | 14 zile | Gratis |
| Cererea și obținerea condițiilor tehnice pentru apa uzată și pentru canalizarea industrială de la Apa Canal | 14 zile | Gratis |
| Solicitarea și obținerea condițiilor tehnice pentru sistemul de canalizare de la Exdrupo | 14 zile | Gratis |
| Obținerea certificatului de urbanism | 5 zile | 1500 MDL |
| Solicitarea și obținerea autorizației din partea entității de protecție a mediului | 30 zile | 250 MDL |
| Cererea și obținerea autorizației de expertiză de la Departamentul de Sănătate | 21 zile | 300 MDL |
| Obținerea autorizației de proiect de la Arhitectul-șef al municipiului | 14 zile | Gratis |
| Solicitarea și obținerea expertizei documentelor de proiect la Serviciul de Stat pentru Verificarea și expertiza proiectelor în construcții | 14 zile | 3000 MDL |
| Cererea și obținerea autorizației de construcție | 14 zile | 3902 MDL |
| Notificarea autorităților de construcții și Inspectoratul de Stat pentru Construcții despre începutul construcției | 1 zi | Gratis |
| Inspekția construcției de către autoritatea competentă | 1 zi | Gratis |
| Solicitarea și conectarea la serviciile de apă și canalizare | 22 zile | 1056 MDL |
| Solicitarea și obținerea aprobării lucrărilor de construcții de la instituția din domeniul sănătății publice | 18 zile | Gratis |
| Solicitarea și obținerea aprobării lucrărilor de construcții de la Departamentul de pompieri | 10 zile | Gratis |
| Primirea inspekției finale de către Inspectoratul de Stat pentru Construcții și semnați actul de finalizare a construcției | 1 zi | Gratis |
| Alte acțiuni legate de darea în exploatare | 31 zile | Gratis |
| Conectarea la furnizorul de electricitate | 60 zile | Conform proiectului |

BARIERE ÎN IMPLEMENTAREA OPȚIUNII DESCRISE

Deși nu există interdicții expres stipulate în legislația națională care ar interzice companiilor private să fondeze instituții private de educație timpurie, există bariere care ar putea să descurajeze companiile ca să investească în crearea unor astfel de servicii. Tabelul de mai jos reflectă aceste bariere și relevă și unele soluții pentru depășirea acestora.

| TIPUL BARIEREI | SPECIFICAREA | SOLUȚII |
|-----------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Bariere de ordin legislativ | Legislația în domeniul creării instituțiilor educaționale private nu este suficient de detaliată. Statutul instituțiilor educaționale private este ambiguu, mai ales în domeniul reglementării instituțiilor de educație timpurie. Acest lucru descurajează instituțiile private să fondeze creșe (la moment există doar 3 creșe administrate de companii private - "Butterfly Mary", "Alba ca Zăpada", "Buburuza Mela" ²¹). | Revizuirea cadrului legal specific instituțiilor educaționale private, astfel încât să fie inclusă raportarea anuală a activității acestor instituții prin prisma corespunderii lor cu standardele educaționale și de îngrijire a copilului. Aceasta va facilita procesul de monitorizare a activității instituțiilor private, de către autoritățile mandatate, ceea ce se va reflecta pozitiv asupra calității serviciilor prestate în |

²¹ Sursa: <https://mamaplus.md/ro/proiecte/studii-de-caz-mama/cresele-private-si-de-stat-din-chisinau>

| | | |
|----------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| | | domeniu de către entitățile private, cât și la acreditarea acestora. |
| Bariere de ordin tehnic | <p>Cerințele tehnice și sanitare în domeniul educației timpurii sunt foarte detaliate și au un caracter imperativ.</p> <p>Numărul mare de reglementări tehnice și sanitare ar putea descuraja companiile ca să-și fondeze instituții de educație timpurie în cadrul întreprinderilor.</p> | |
| Bariere de ordin financiar | <p>Pentru a respecta toate cerințele de ordin tehnic, companiile private ar trebui să facă investiții substanțiale în domeniul infrastructurii.</p> <p>De exemplu opțiunea de deschidere a unei creșe în cadrul blocului administrativ al întreprinderii este puțin probabilă, din cauza cerințelor tehnice și sanitare foarte ridicate. Una din opțiuni este construcția unui imobil, ceea ce de regulă implică cheltuieli financiare foarte mari. O altă alternativă ar fi procurarea unui imobil deja construit, ceea ce, la fel, presupune cheltuieli financiare mari.</p> | Revizuirea și ajustarea regulamentelor de activitate a entităților de educație timpurie, fără a neglija corespunderea acestora cu standardele minime de sănătate și educație a copiilor. |
| Bariere de ordin fiscal | <p>Legislația în vigoare nu prevede înlesniri fiscale ce ar motiva angajatorii să implementeze astfel de opțiuni.</p> | <p>PRACTICI INTERNAȚIONALE²²</p> <p>Unele state membre au introdus stimulente fiscale pentru activitățile companiilor ce sunt conectate cu furnizarea de servicii de îngrijire a copiilor pentru angajații lor.</p> <p>Austria permite o deducere din veniturile impozabile pentru companii atunci când acestea fie furnizează servicii adiționale ce implică îngrijirea copilului, fie oferă beneficii angajaților care pot fi utilizate pentru servicii de îngrijire a copiilor. Franța, Germania și Polonia au o abordare similară.</p> |

OPȚIUNEA 3: FINANȚAREA SERVICIILOR DE CREȘĂ

O altă opțiune pentru companii ar fi finanțarea serviciilor de creșă prin diverse modalități. Companiile private, inclusiv instituțiile din sectorul bugetar, celelalte persoane juridice, precum și persoanele fizice care încadrează personal pe bază de contract individual de muncă s-ar putea implica în procesul de finanțare al serviciilor de creșă prin (i) emiterea tichetelor de creșă sau (ii) prin aplicarea modelului de susținere financiară “1+1”.

Tichetele de creșă sunt o bună practică urmată de mai multe țări din Uniunea Europeană. Drept exemplu, **România** aplică un regim special pentru tichete de creșă, în baza Legii nr. 193/2006, privind acordarea tichetelor cadou și a tichetelor de creșă²³. Sisteme de tipul dat sunt aplicate cu anumite particularități și în Regatul Unit²⁴ și Franța. În **Franța și Marea Britanie**, angajatorii pot oferi angajaților săi „vouchere de serviciu universal” (CESU) și tichete de îngrijire a copiilor, care pot fi utilizate ca plată pentru îngrijirea copilului.

La momentul actual, legislația națională nu reglementează regimul juridic al tichetelor de creșă. Dar aceasta ar putea fi elaborată urmând modelul mecanismului descris în legislația cu privire la tichetele de masă (a se vedea Legea Nr. 166 din 21.09.2017 cu privire la tichetele de masă Publicat : 20.10.2017 în Monitorul Oficial Nr. 364-370). Detalii cu referire la cadrul legislativ permisiv, standardele minime de activitate, obligațiile după înregistrare, barierele legale și regulatorii, cerințele pentru raportare cât și altă informație utilă sunt reflectate în Anexa 1.

²² https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/bcn_objectives-report2018_web_en.pdf

²³ <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/71955>

²⁴ <https://www.gov.uk/help-with-childcare-costs/childcare-vouchers>

Adițional, o variantă pentru finanțarea serviciilor de creșă ar fi aplicarea modelului “1+1”. Aceasta implică contribuția atât a angajatorului, cât și a părinților sau tutorelor. Principiul pentru aplicare a serviciului dat poate fi inspirat din proiectul de finanțare „Pare 1+1”.

Aceste opțiuni se propun, inclusiv, în contextul în care în Moldova se oferă servicii de îngrijire a copiilor de către entitățile neacreditate de a presta astfel de servicii. Din cunoștință de cauză, în Moldova există o serie de entități, ce activează în calitate de asociații obștești și SRL-uri, ce prestează servicii de îngrijirea și educare a copiilor până la 6 ani. Pe motivul lipsei de monitorizare a acestora de către autoritățile mandatate, pe motivul lacunelor legislative, la moment nu se cunosc numărul exact al acestora și cât de bine corespund acestea standardelor de îngrijire și educare a copiilor.

MECANISMUL PROPUȘ PENTRU OPȚIUNEA DESCRISĂ

Pentru adoptarea legii cu privire la tichetele de creșă urmează să se țină cont de următoarele elemente prezente în practica internațională:²⁵

- Tichetele de creșă pot fi acordate angajaților din cadrul unităților private. Suma individuală acordată pentru creșterea copilului până la împlinirea vârstei de 3 ani sub forma tichetelor de creșă se asigură integral din costuri de către angajator.
- Tichetele de creșă se acordă la cerere, unuia dintre părinți sau, opțional, tutorelui, celui căruia i s-au încredințat copii spre creștere și educare ori în plasament familial, pe baza componenței familiale.
- Tichetele de creșă se emit de către operatori autorizați cu activitate specializată în domeniu (care trebuie să fie create în baza unui act normativ).
- Angajatorul poate să achiziționeze direct de la o unitate emitentă necesarul de tichete de creșă și achită prin transfer bancar contravaloarea nominală a tichetelor de creșă înainte de livrare. Angajatorul poate distribui salariilor tichete de creșă lunar.
- Tichetele de creșă se distribuie salariilor sau, după caz, angajaților, lunar, pentru fiecare dintre copiii lor biologici, inclusiv pentru fiecare copil adoptat, încredințat în vederea adopției sau dat în plasament, precum și pentru cei cărora li s-a instituit tutela.
- Tichetele de creșă acordate de angajatori pot fi utilizate de către angajați la creșele la care au înscris copii și la cele cu care unitățile emitente au încheiate contracte de prestări de servicii.

Sumele achitate de angajatori pentru tichetele de creșă sau pentru finanțarea directă a unei instituții de creșă trebuie să fie scutite de toate taxele fiscale, plățile sociale și medicale, în conformitate cu legislația în vigoare.

| AVANTAJE PENTRU ANGAJATOR | AVANTAJE PENTRU ANGAJAT |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> • Valorificarea investiției în experiența angajaților actuali; • Evitarea eforturilor de recrutare, formare și integrare a persoanelor cu contract pe perioada determinată; • Facilități fiscale pentru angajator pentru oferirea unui pachet salarial atractiv. | <ul style="list-style-type: none"> • Ajutor semnificativ pentru cheltuielile asociate cu creșterea copilului; • Continuarea activității profesionale și consolidarea poziției câștigate în companie; • Confortul asigurării unui venit lunar necesar. |

BARIERE ÎN IMPLEMENTAREA OPȚIUNII DESCRISE

| TIPUL BARIEREI | SPECIFICAREA | SOLUȚII |
|-----------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Bariere de ordin legislativ | În Moldova nu există legislație specială care ar reglementa tichetele de creșă. | Elaborarea legislației speciale privind reglementarea tichetelor de creșă, cât și mecanismul de implementare a acestora, în baza bunelor practici europene (România, Franța, Marea Britanie etc.) |
| Bariere de ordin financiar | Finanțarea serviciilor de creșă nu vor putea fi suportate financiar de unele companii. | |

²⁵Inclusiv legislația României

| | | |
|-------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Bariere de ordin fiscal | Legislația fiscală națională în domeniul finanțării serviciilor de creșă nu este ajustată. | Reglementarea condițiilor caracteristice deducerii cheltuielilor suportate de angajator pentru acordarea tichetelor de creșă după mecanismul tichetelor de masă (fără aplicarea prevederi, care presupun aplicarea contribuțiilor sociale), așa cum sunt reglementate de prevederile art. 24 alin.(191) din Codul fiscal (CF) și art.4 din Legea nr.166 din 21.09.2017. |
|-------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

OPȚIUNEA 4: STABILIREA PARTENERIATULUI PUBLIC-PRIVAT ÎN DOMENIUL SERVICIILOR EDUCAȚIONALE

Legislația actuală nu interzice inițierea parteneriatului public privat în domeniul creării serviciilor de educație timpurie. Astfel, administrația publică centrală și administrația publică locală ar putea iniția parteneriate publice-private în domeniul creării serviciilor educaționale și de creșă. Cadrul legislativ al parteneriatului public privat este reglementat în Legea Nr. 179 din 10.07.2008 cu privire la parteneriatul public-privat. Acest parteneriat ar putea fi inițiat în scopul contribuiri la atragerea de investiții private pentru realizarea proiectelor de interes public în domeniul educației, al creșterii eficienței și calității serviciilor, lucrărilor publice și altor activități de interes public și al utilizării eficiente a patrimoniului public și a banilor publici.

STUDIU DE CAZ

SCHÖN KLINIK'S, Germania

Sprijinul pentru îngrijirea copiilor este o parte esențială a eforturilor lui Schön Klinik de a recruta și de a menține personal medical pe o piață de muncă strânsă. Acestea sunt, de asemenea, integrale pentru a rula servicii 24/7 și pentru a realiza strategia de afaceri axată pe calitate.

În conformitate cu acordul încheiat cu administrația orașului Neustadt, Schön Klinik Neustadt a contribuit cu două treimi sau (870.000 de euro) la costul construirii creșei pe terenul spitalului, iar orașul a contribuit cu 380.000 de euro (2014). Clădirea este sub proprietatea Schön Klinik și a fost închiriată orașului timp de 25 de ani. Aceste costuri au fost suportate central de Grupul Schön Klinik. În conformitate cu acordul, orașul și Schön Klinik au convenit fiecare să plătească jumătate din costurile operaționale care nu sunt acoperite de taxe colectate de la părinți sau din alte surse. Costurile pentru Schön Klinik au fost de aproximativ 90.000 de euro în 2016. Schön Klinik Neustadt este responsabilă și de întreținerea și reparațiile clădirii; aceste servicii sunt furnizate de personalul general de întreținere al lui Schön Klinik Neustadt. Personalul creșei este direct angajat și plătit de către oraș. Schön Klinik Neustadt plătește, de asemenea, costurile pentru programul prelungit de deschidere în creșă și în centrele preșcolare pentru copiii mai mari, precum și costurile pentru tabara de vară. Împreună, aceste costuri au fost de aproximativ 90.000 de euro în ultimul exercițiu financiar, sau 10.000 până la 20.000 de euro pe locație pe an au fost special pentru tabăra de vară.

BARIERE ÎN IMPLEMENTAREA OPȚIUNII DESCRISE

| TIPUL BARIEREI | SPECIFICAREA | SOLUȚII |
|-----------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Bariere de ordin legislativ | Ministerul Educației, Cercetării și Culturii nu este inclus ca subiect obligatoriu în procesele de parteneriat public-privat în domeniul educațional. | Modificarea Legii 179/2008, cu privire la parteneriatul public-privat, capitolul III din Legea, prin atribuirea competențelor speciale Ministerului Educației, Cercetării și Culturii în procesele de parteneriat public-privat în domeniul educațional |
| Bariere de ordin tehnic | Procedura este birocratizată. Aceasta ar putea descuraja partenerii privați. Parteneriatul presupune investiții financiare din partea companiilor. | Condițiile parteneriatului public-privat în domeniul prestării serviciilor de educație ar trebui să fie reglementate separate. |

| | | |
|----------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Bariere de ordin financiar | Reticența statului și a companiilor de a investi. | Prevederea unor scutiri fiscale pentru companiile ce implementează măsuri orientate spre asigurarea unui loc de muncă mai prietenos părinților (de exemplu Austria, Franța, Polonia etc.). |
| Bariere de ordin fiscal | Legislația fiscală națională în domeniul finanțării serviciilor de creșă nu este ajustată. | Modificarea Codului Fiscal (1163/1997), cu stabilirea restituirii TVA la investiții (cheltuieli) capitale efectuate în cadrul parteneriatului public-privat de interes național (cu specificarea, în domeniul educațional) și scutirea de TVA fără drept de deducere a mărfurilor și serviciilor importate în cadrul proiectelor de parteneriat public-privat. |

IV. ANALIZA OPTIUNILOR PRIN PRISMA FISCALĂ

Analiza cadrului normativ fiscal relevant este importantă pentru efectuarea unei analize comprehensive a opțiunilor de servicii alternative pentru îngrijirea copilului ce pot fi oferite de angajator, dar și pentru familiarizarea cu unele scutiri și facilități fiscale deja existente.

Prevederile fiscale ce vizează impozitul pe venit ar putea fi împărțite, generic, în 3 categorii: (i) cele ce țin de veniturile impozabile (profiturile) entităților (persoanelor) juridice, (ii) cele ce se nasc din relația angajator – angajat, și (iii) cele ce vizează persoana fizică.

Instituțiile de învățământ publice și private se scutesc de impozitul pe venitul obținut din desfășurarea nemijlocită a procesului de învățământ conform Codului educației. Această prevedere este stipulată în art.51³ din Codul fiscal. În contextul dat, eventual, o instituție de educare antepreșcolară specializată (creșă), care este formată și activează în baza prevederilor Codului educației, nu va achita impozit pe venit din activitatea de întreprinzător (din profiturile sale). De asemenea, potrivit art.24 din Codul fiscal, se permite deducerea cheltuielilor suportate de către partenerul privat pentru obiectele construite și transmise gratuit partenerului public conform contractului de parteneriat public privat. Altfel spus, dacă un agent economic ar realiza investiții în îmbunătățirea calității procesului de educație într-o instituție de educație (creșă, grădiniță) prin construcția și transmiterea cu titlu gratuit al acestui imobil (părți a unui imobil), respectivele cheltuieli sunt recunoscute pentru a diminua profiturile înregistrate de respectivul agent economic (în mod general, dacă cheltuielile nu sunt utilizate în scop de antreprenoriat și nu sunt ordinare și necesare, acestea nu se permit la deducere).

În ceea ce ține de acele prevederi ce se nasc din relația angajator – angajat, aici merită a fi menționat statutul facilităților acordate de patron²⁶, în calitate de venit impozabil pentru angajat (art.19 din Codul fiscal) și nedeductibil pentru angajator (art.24 din Codul fiscal). De exemplu, în condițiile curente, **dacă angajatorul ar decide asupra acordării unor mijloace financiare angajatului pentru achitarea serviciilor de creșă,** suma respectivă nu ar fi deductibilă pentru angajator (**va achita impozit în mărime de 12% din aceasta**), iar pentru angajat – sursă de venit impozabilă (**de asemenea, impozitat cu 12%**).

Un tratament similar ține și de aplicarea contribuțiilor sociale și a primelor medicale, acestea nefiind aplicabile unor astfel de beneficii acordate angajaților.

Pe partea de persoană fizică, atragem atenție asupra existenței scutirii pentru persoană întreținută, prevăzută la art.35 din Codul fiscal. Pentru anul 2020, valoarea acestei scutiri este egală cu **3000 de lei anual** pentru fiecare persoană întreținută, cu excepția persoanelor cu dizabilități în urma unei afecțiuni congenitale sau din copilărie, persoanelor cu dizabilități severe și accentuate, pentru care scutirea constituie 18000 de lei anual. Adică, de fapt, **economia pe care o face o persoană** pentru un copil (persoană întreținută) **este de circa 360 lei anual** (valoarea impozitului pe venit aferent unei astfel de deduceri) – valoare care este net inferioară necesităților asociate întreținerii unei persoane (mai ales – a unui copil).

Prevederile fiscale ce vizează taxa pe valoare adăugată (TVA) ar putea fi rezumate la unele prevederi stabilite în art.103 din Codul fiscal, care prevăd scutirea de TVA fără drept de deducere a:

- a) livrării/prestării unor mărfuri/servicii de către instituțiile preșcolare;
- b) mărfurile, serviciile instituțiilor de învățământ publice și private, legate de desfășurarea nemijlocită a procesului de învățământ conform Codului educației;
- c) produsele de fabricație proprie ale cantinelor studentești, școlare și ale cantinelor altor instituții de învățământ preșcolare.

Acordarea mijloacelor financiare pentru achitarea serviciilor de creșă ar trebui să prevadă un suplimentar de încă 33% din sumă. Prevederile ce vizează primele de asigurare obligatorie de asistență medicală și contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii aplică asupra plăților îndreptate angajatului de către angajator aceeași noțiune "alte recompense" care, împreună cu salariul, constituie bază de calcul a plăților menționate²⁷ și urmează a fi impuse în modul general stabilit. Acest lucru ar însemna că dacă, spre exemplu, angajatorul ar decide asupra acordării unor mijloace financiare angajatului pentru achitarea serviciilor de creșă, la valoarea acestora se va achita, suplimentar, 18% (asigurarea socială) + 4,5% (asigurarea medicală) și va reține 6%

²⁶ Plățile acordate salariatului de către angajator pentru recuperarea cheltuielilor personale, precum și plățile în favoarea lucrătorului, efectuate altor persoane, cu excepțiile de rigoare.

²⁷ Există diferențe în baza de calcul a acestora, dar acestea sunt irelevante în contextul exercițiului de analiză de față

(asigurarea socială) și 4,5% (asigurarea medicală) din respectivele plăți îndreptate angajatului, adică, per ansamblu, încă 33% suplimentar la suma decisă de a fi acordată.

Adițional sunt aplicabile și alte impozite și taxe, și anume taxele locale. Prevederile ce vizează alte impozite și taxe ar ține de taxele locale și anume se cere de specificat că acestea se aplică, în mare parte asupra persoanelor juridice sau fizice înregistrate în calitate de întreprinzător și persoanele ce desfășoară activitate profesională în sectorul justiției (art.290 din Codul fiscal). Totodată, merită a fi menționat că autoritatea deliberativă a administrației publice locale poate aplica toate sau numai o parte din taxele locale, în funcție de posibilitățile și necesitățile unității administrativ-teritoriale (art.297 din același Cod). Mai mult ca atât, autoritatea administrației publice locale, dacă efectuează concomitent modificările corespunzătoare în bugetul local, poate să acorde scutiri subiecților impunerii (art.296 din același Cod). Adică, o autoritate locală, care ar vrea să susțină un potențial parteneriat public-privat între un agent economic local și o instituție de educare preșcolară, ar putea acorda acesteia o scutire totală sau parțială, de la achitarea impozitelor și taxelor locale.

Per ansamblu, măsurile care sunt prevăzute în legislația fiscală și alte legi adiacente relațiilor de muncă, acordă un grad de facilitare a oferirii serviciilor de îngrijire a copiilor, însă acestea sunt insuficiente. Judecând după interesul scăzut al angajatorilor de a utiliza opțiuni de susținere a angajaților, precum și lipsa unor informații publice care ar confirma interesul și acțiunile agenților economici în ceea ce ține de participarea în susținerea colaterală a unor astfel de activități, concluzionăm că măsurile legislative actuale sunt, în primul rând, insuficient popularizate/promovate, dar și insuficiente.

Se cere formularea unor măsuri fiscale mai stimulatorii, pentru a da o motivare suplimentară angajatorilor în ceea ce ține de aplicarea inițiativelor sociale aferente mamelor (taților) lucrătoare (lucrători), pentru a menține potențialul uman în Republica Moldova, inclusiv prin astfel de beneficii iminente și extrem de răspândite atât în Uniunea Europeană, cât și pe mapamond, în ansamblu. Astfel, în cele ce urmează, vom analiza opțiunile specificate cu prezentarea opțiunilor în ceea ce ține de susținerea fiscală din partea statului a unor astfel de activități extrem de importante pentru situația socială din țară.

OPȚIUNEA 1: CREAREA UNUI REGIM JURIDIC (FISCAL) SPECIAL

Această opțiune implică 2 tipuri de soluții și anume (i) înființarea unui centru cu program parțial de activitate și (ii) crearea unui serviciu dedicat.

(i) ÎNFIINȚAREA UNUI CENTRU CU PROGRAM PARȚIAL DE ACTIVITATE

Centrul cu program parțial de activitate implică costuri asociate construcției, obținerii autorizațiilor și menținerii unui astfel de centru. Perspectiva fiscală ar implica **oferirea unor deduceri bine țintite din veniturile companiei a cheltuielilor asociate**, pentru a asigura cointeresarea angajatorilor în asumarea acestor riscuri și cheltuieli, în mare parte, pornind de la perspectiva că respectivele servicii substituie efortul pe care ar trebui să fie realizat de autoritățile centrale sau locale (nivel, care are în grijă și răspunde de bugetele instituțiilor de educare timpurie – creșe, grădinițe etc.)

Suplimentar, ar fi aplicabilă și optarea pentru **oferirea unor scutiri cu drept de deducere de la plata TVA și, respectiv, a drepturilor vamale adiacente**, pentru a asigura diminuarea costurilor asociate construcției/întreținerii unor astfel de centre. Desigur, în acest caz bunurile ar trebui să fie utilizate exclusiv în cadrul desfășurării activității educaționale asumate.

De asemenea, ar fi oportună analiza opțiunii prin care autoritățile locale, care, după cum am menționat anterior, ar avea cel mai mult de câștigat prin economisirea unor resurse bugetare ce ar trebui, anterior, să le dedice construcției și întreținerii unor centre de educație timpurie, ar fi oportun să acorde **scutiri de la achitarea taxelor locale unor astfel de entități.**

De asemenea, **din perspectiva angajatului, aceste venituri urmează a nu fi considerate facilități acordate de patron**, fiind expres specificate astfel (similar modului în care sunt specificate cheltuielile pentru transportul sau hrana organizată a angajaților, tichete de masă etc).

PRACTICA INTERNAȚIONALĂ

În **Polonia**, angajatorul poate deduce costurile asociate cu achiziția sau înființarea unei creșe și/sau a unui club pentru copii, iar aceste costuri sunt deductibile, cu condiția ca aceste costuri să nu fie finanțate din Fondul de beneficii sociale al companiei. De asemenea, angajatorul poate deduce costurile de management a unei

creșe, a unui club de copii sau a unei grădinițe ale companiei, dar în limita de până la suma care nu depășește 1000 PLN²⁸ pe lună pentru fiecare copil al angajatului, condiția în care costurile să nu fie finanțate din Fondul de beneficii sociale al companiei fiind, de asemenea, valabilă.

În cazul **Statelor Unite ale Americii**²⁹, angajatorii pot solicita un credit fiscal federal de 10% - 25% până la 150.000 USD pentru unitatea calificată de îngrijire a copilului, precum și pentru cheltuieli conexe acesteia. Cheltuielile calificate pentru îngrijirea copilului sunt limitate la valoarea justă de piață a serviciului de îngrijire a copilului oferit și se aplică:

- ✓ Pentru a achiziționa și a construi, reabilita sau extinde proprietatea care (1) trebuie să fie utilizată ca parte a unei unități al contribuabilului calificate de îngrijire a copilului; (2) este o proprietate amortizată (sau amortizabilă) și (3) nu face parte din reședința principală a contribuabilului sau a oricărui angajat al contribuabilului.
- ✓ Pentru cheltuielile de funcționare ale unui centru al contribuabilului calificat de îngrijire a copilului, inclusiv formarea angajaților, programe de burse și asigurarea unei compensații sporite angajatorilor cu niveluri mai ridicate de pregătire în îngrijirea copilului.

O unitate de îngrijire calificată pentru copii este o entitate (parte din companie) care îndeplinește cerințele tuturor legilor și reglementărilor aplicabile ale statului sau ale administrației locale în care se află, inclusiv licențierea unității ca unitate de îngrijire a copilului (dacă e cazul). De asemenea, trebuie îndeplinite următoarele condiții:

- ✓ utilizarea principală a entității trebuie să fie asigurarea îngrijirii copilului (cu excepția cazului în care entitatea este și reședința personală a persoanei care operează unitatea).
- ✓ înscrierea în entitate trebuie să fie deschisă angajaților contribuabilului pe parcursul anului fiscal.
- ✓ dacă entitatea este principalul gen de activitate a contribuabilului, cel puțin 30% din persoanele înscrise în entitate trebuie să depindă de angajații contribuabilului.
- ✓ utilizarea entității (sau eligibilitatea pentru a utiliza entitatea) nu trebuie să facă discriminări în favoarea angajaților cu o compensație înaltă.

Conform legislației interne a SUA, resursele calificate pentru îngrijirea copilului și cheltuielile adiacente sunt sume plătite sau suportate în baza unui contract pentru a furniza resurse de îngrijire a copilului și servicii adiacente cu angajații contribuabilului. Furnizarea serviciilor (sau eligibilitatea de a utiliza serviciile) nu trebuie să discrimineze în favoarea angajaților cu o compensație înaltă.

(ii) CREAREA UNUI SERVICIU DEDICAT

Acest serviciu ar urma a fi dedicat părinților/tutorilor angajați ce au copii de până la 6 ani (i) fie prin *plasarea copiilor în centre de îngrijire temporară* în perioada dintre momentul în care aceștia ar trebui luați de la grădiniță până în momentul când se finalizează programul de lucru al părintelui, (ii) fie prin *angajarea unei persoane* (companii) pentru a asigura luarea copilului de la grădiniță și aducerea acestuia părintelui la locul de muncă. Respectiv, persoanele care ar trebui să fie responsabile pentru aceasta ar trebui fie să fie angajate în cadrul companiei, fie să fie contractate extern de la o companie specializată sau în mod individual.

PRACTICA INTERNAȚIONALĂ

În **Statele Unite ale Americii**³⁰, sumele plătite de un angajator pentru furnizarea unui serviciu de îngrijire a copilului pentru angajați pot fi deductibile ca și cheltuieli obișnuite de afaceri în conformitate cu secțiunea IRC 162, deoarece serviciile de îngrijire a copilului reduc absenteismul și cifra de afaceri, ajută la recrutarea și menținerea angajaților și cresc productivitatea pentru angajator. Astfel, angajatorii pot solicita un credit fiscal federal de 10% - 25% până la 150.000 USD pentru unitatea calificată de îngrijire a copilului, precum și pentru cheltuieli conexe acesteia. Cheltuielile calificate pentru îngrijirea copilului sunt limitate la valoarea justă de

²⁸ Ceea ce reprezintă aproximativ 1/5 din salariul mediu în sectorul real din Polonia

²⁹ <http://epicemployertoolkit.org/incentives-for-employers.html>

³⁰ <http://epicemployertoolkit.org/incentives-for-employers.html>

piață a serviciului de îngrijire a copilului oferit și se aplică inclusiv în baza unui contract cu o organizație calificată pentru îngrijirea copilului pentru a oferi servicii de îngrijire a copiilor angajaților contribuabilului.

Câteva **state-membre ale Uniunii Europene**³¹, au introdus, de asemenea, stimulente fiscale pentru companiile legate de furnizarea de servicii de îngrijire pentru angajații lor. **Austria** permite o deducere din veniturile impozabile pentru companii atunci când furnizează servicii de îngrijire a copilului intern sau oferă beneficii angajaților sub formă de servicii de îngrijire a copiilor (în mărime de până la 1.000 de EUR per copil pe an pentru îngrijirea copilului sunt neimpozabile cu impozitul pe venit și contribuțiile sociale); **Franța și Germania** au o abordare similară.

În funcție de metoda selectată, se va recurge la două modalități de intervenție. Astfel, pentru *primul caz*, sistemul de facilități fiscale ar trebui să coincidă cu cel descris în pct.(i) din opțiunea respectivă (deductibilitatea cheltuielilor asociate, scutirea de TVA, scutirea de taxe locale). În ceea ce ține de *al doilea fel*, în care opțiunea s-ar putea manifesta, aici ar trebui prevăzută posibilitatea de deducere a cheltuielilor asociate.

Din punct de vedere normativ, se propune următorul set de propuneri:

| Impedimentele care sunt la moment | Recomandările ce se propun |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Costuri importante legate de construcția și întreținerea unor astfel de centre, care nu pot fi calificate, cu certitudine, ca fiind în scopul activității de întreprinzător | <p>Pe partea de impozit pe venit:</p> <p>1. Modificarea art.24 din Codul fiscal în partea ce ține de completarea acestuia cu un alineat nou, cu următorul conținut:</p> <p><i>”(25) Se permite deducerea cheltuielilor legate de înființarea și/sau întreținerea unui centru cu program parțial de activitate sub formă de instituție de educare antepreșcolară (creșă), dedicat angajaților agentului economic cu copii în vârstă de până la 3 ani. Limita maximă de deducere se stabilește la 20% din fondul de salarizare, cu respectarea următoarelor condiții:</i></p> <p><i>a) centrul trebuie să fie parte componentă a organogramei întreprinderii, angajații acesteia fiind și angajații întreprinderii;</i></p> <p><i>b) trebuie să existe o delimitare clară între cheltuielile dedicate întreținerii centrului de alte cheltuieli administrative cu caracter general.”</i></p> <p>2. Modificarea art.19 din Codul fiscal în sensul în care respectivele beneficii să fie exonerate de calificarea în calitate de facilități acordate de patron. În acest sens, urmează a fi modificat art.19 din Codul fiscal, după cum urmează:</p> <p><i>”La articolul 19, lit. a), după textul ”art.24 alin.(20)” se introduce textul ” și (25)”.</i></p> <p>Pe partea de contribuții sociale și prime medicale:</p> <p>1. Legea nr. 1593/2002 urmează a fi modificată în sensul excluderii astfel de plăți din alte recompense, prin asta asigurându-se exceptarea acestora de la calculul și achitarea primelor medicale.</p> <p>Astfel, se propune modificarea art.3 din lege, după cum urmează:</p> <p><i>”La art.3, în definiția pentru ”alte recompense”, după textul ”art. 20, 89, 90, 901 din Codul fiscal” de introdus textul ” , precum și valoarea serviciilor îndreptate în favoarea angajaților pentru compensarea costurilor asociate serviciilor de creșă”.</i></p> <p>2. Legea nr. 489/1999 urmează a fi ajustată în același sens:</p> <p><i>”Anexa nr.3 urmează a fi suplinită cu un punct nou, după cum urmează:</i></p> <p><i>41) valoarea serviciilor îndreptate în favoarea angajaților pentru compensarea costurilor asociate serviciilor de creșă”</i></p> <p>Pe partea de TVA:</p> <p>Modificarea Codului fiscal în vederea scutirii de TVA fără drept de deducere.</p> <p>Acest fapt poate fi realizat prin modificarea art.103 din Codul fiscal, și anume:</p> <p><i>”(10) Se scutește de T.V.A. fără drept de deducere importul bunurilor necesare înființării și întreținerii unui centru cu program parțial de activitate sub formă de instituție de educare antepreșcolară (creșă), dedicat angajaților agentului economic – subiect al impunerii.”</i></p> |

³¹ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/bcn_objectives-report2018_web_en.pdf

OPȚIUNEA 2: FONDAREA UNEI PERSOANE JURIDICE NOI

Această opțiune prevede că angajatorii ar putea fonda entități private care să presteze servicii de educație timpurie (de exemplu SRL, ONG, instituție privată etc.).

Sistemul de facilități fiscale ar trebui să coincidă cu cel descris în pct.(i) din opțiunea 1 (descrișă mai sus) cu setul de modificări în acele normative descris la același punct.

OPȚIUNEA 3: FINANȚAREA SERVICIILOR DE CREȘĂ

Finanțarea serviciilor de creșă prevede în sine două sub-opțiuni, și anume: (i) oferirea tichetelor de creșă; (ii) finanțarea serviciilor de creșă după modelul "1+1".

(i) OFERIREA TICHETELOR DE CREȘĂ

Tichetele de creșă sunt instrumente financiare acordate de către angajatori persoanelor angajate ce întrunesc condițiile de beneficiere (au copii de până la 3 ani). Acestea sunt oferite în cadrul pachetului social oferit angajaților/angajatei în scopul asigurării activității părinților cu copii mici (de vârstă mai timpurie), inclusiv în timpul prevăzut pentru concediul de îngrijire a copilului.

PRACTICA INTERNAȚIONALĂ

În **Franța și Regatul Unit**, angajatorii pot oferi angajaților lor tichete de îngrijire a copiilor, care pot fi utilizate ca plată pentru îngrijirea copiilor. În **Finlanda**, dacă un angajator organizează îngrijiri temporare pentru copilul bolnav al unui angajat, prestația pe care o primește angajatul nu este considerată un venit impozabil (perioada maximă de prestație de îngrijire pentru copii fără a fi impozitate este de patru zile pe boală).

În **Spania**³² de asemenea sunt utilizate Ticket Guarderia – tichete de creșă, emise de companiile ce emit și tichetele de masă. O situație similară este și în **România**. De fapt, despre practica României o să ne oprim în mod special în cele ce urmează.

În **România** tichetele de creșă pot fi oferite angajaților cu copii de până la 2 ani/de până la 3 ani în cazul copilului cu dizabilități, care aleg să revină la serviciu și nu beneficiază de concediu și indemnizație pentru creșterea copilului (în conformitate cu Legea 165/2018). Beneficiarului nu i se rețin asigurările sociale, de sănătate și șomaj, iar compania nu plătește contribuțiile patronale. Nu pot beneficia de tichete de creșă asistenții maternali profesioniști sau persoanele la care este găzduit copilul și pentru care s-a instituit măsura plasamentului în regim de urgență. Unitățile emitente desfășoară această activitate numai în baza autorizației de funcționare, acordată de Ministerul Finanțelor Publice.

Tichetele pot fi utilizate numai pentru achitarea taxelor la creșa unde este înscris copilul. Nivelul maxim al sumelor acordate sub forma tichetelor de creșă nu poate depăși suma de 450 de lei pentru o lună, pentru fiecare copil aflat la creșă. Valoarea nominală a unui tichet de creșă este de 10 lei sau un multiplu de 10, dar nu mai mare de 100 lei. Este important de menționat că, în conformitate cu prevederile aceleiași legi, valoarea tichetelor de creșă se cumulează cu alocația de stat pentru copii.

Mecanismul propus pentru Moldova ar presupune unul similar celui existent la moment pentru tichetele de masă, fiind, totodată, descris în modul în care acesta funcționează în România. Astfel, tichetele de creșă ar trebui să fie oferite angajaților cu copii de până la 3 ani, care aleg să revină la serviciu. Nu pot beneficia de tichete de creșă asistenții maternali profesioniști sau persoanele la care este găzduit copilul și pentru care s-a instituit măsura plasamentului în regim de urgență. Tichetele de creșă ar trebui să fie utilizate numai pentru achitarea taxelor la creșa unde este înscris copilul, iar valoarea tichetelor de creșă se cumulează cu alocația de stat pentru copii.

Nivelul maxim al sumelor acordate sub forma tichetelor de creșă nu ar trebui să depășească suma de 2000 de lei pentru o lună, pentru fiecare copil aflat la creșă, dar numai în cazul în care salariul calculat depășește limita a cel puțin 50% din salariul mediu prognozat pe economie. Unitățile emitente ar trebui să desfășoare această activitate numai în baza autorizației de funcționare, acordată de organul abilitat.

³² <https://moneysaverspain.com/nursery-vouchers-spain/>

În cazul dat, respectivele plăți urmează a fi considerate deductibile pentru angajator și exonerate de statutul de facilitate acordată de patron – pentru angajat. În afară de aceasta, asupra acestora nu ar trebui să se aplice prime medicale și contribuții sociale.

| Impedimentele care sunt la moment | Recomandările ce se propun |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Nu există norme legale dedicate acordării facilităților fiscale, sociale și medicale în cazul tichetelor de creșă. | <p>Pe partea de impozit pe venit:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Modificarea art.24 din Codul fiscal în partea ce ține de completarea acestuia cu un alineat nou, cu următorul conținut: <i>(25) Se permite deducerea cheltuielilor legate de tichetele de creșă acordate angajaților pentru compensarea costurilor asociate serviciilor de creșă. Nivelul maxim al sumelor acordate sub forma tichetelor de creșă nu ar trebui să depășească suma de 2000 de lei pentru o lună, pentru fiecare copil aflat la creșă, dar numai în cazul în care salariul calculat depășește limita a cel puțin 50% din salariul mediu prognozat pe economie. Limita maximă de deducere se stabilește la 20% din fondul de salarizare.</i> <i>Deducerea dată este aplicabilă doar dacă nu este aplicabilă deducerea prevăzută la alin.(25) din prezentul articol."</i> 2. Modificarea art.19 din Codul fiscal în sensul în care respectivele beneficii să fie exonerate de calificarea în calitate de facilități acordate de patron. În acest sens, urmează a fi modificat art.19 din Codul fiscal, după cum urmează: <i>"La articolul 19, lit. a), după textul "art.24 alin.(20)" se introduce textul " și (25)".</i> <p>Pe partea de contribuții sociale și prime medicale:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Legea nr. 1593/2002 urmează a fi modificată în sensul excluderii astfel de plăți din alte recompense, prin asta asigurându-se exceptarea acestora de la calculul și achitarea primelor medicale. Astfel, se propune modificarea art.3 din lege, după cum urmează: <i>"La art.3, în definiția pentru "alte recompense", după textul "art. 20, 89, 90, 901 din Codul fiscal" de introdus textul " , precum și tichetele de creșă adresate angajaților".</i> 2. Legea nr. 489/1999 urmează a fi ajustată în același sens: <i>"Anexa nr.3 urmează a fi suplinită cu un punct nou, după cum urmează: 42) precum și tichetele de creșă acordate angajaților"</i> |

(ii) FINANȚAREA PRIN APLICAREA MODELULUI „1+1”

Opțiunea dată prevede că pentru serviciile de îngrijire a copilului contribuie atât angajatorul, cât și părintele/tutorele. Astfel, o parte a cheltuielilor pentru serviciile date sunt acoperite de angajator (până la 50%), iar suma rămasă – de către părinte/tutore.

PRACTICA INTERNAȚIONALĂ

În **Ungaria**³³ angajatorii pot acoperi costurile legate de serviciile de creșă ale angajaților săi, în limita unui salariu minim pe economie – plată ce este scutită atât de impozit pe venit, cât și de prestațiile sociale.

În **Polonia** angajatorul poate deduce costurile legate de alocarea suportului pentru angajați în ceea ce ține de acoperirea cheltuielilor unei creșe, a unui club de copii sau a unei grădinițe ale companiei, la valoarea cheltuielilor confirmate documentar din partea angajatului, dar în limita de până la suma care nu depășește 1000 PLN³⁴ pe lună pentru fiecare copil al angajatului, cu condiția ca costurile să nu fie finanțate din Fondul de beneficii sociale al companiei.

În **România** este prevăzută norma, conform căreia astfel de cheltuieli sunt deductibile în limita de 5% din cheltuielile salariale, cu condiția ca aceste cheltuieli sunt de natura socială stabilite în cadrul contractelor colective de muncă.

În **Ucraina** astfel de cheltuieli, dacă ele sunt suportate de angajator, sunt în totalitate deductibile în scopul determinării impozitului pe venit.

³³ <https://taxsummaries.pwc.com/Hungary/Individual/Income-determination>

³⁴ Ceea ce reprezintă aproximativ 1/5 din salariul mediu în sectorul real din Polonia

În **Statele Unite ale Americii**³⁵, există un credit fiscal pentru întreprinderile care suportă direct cheltuielile de îngrijire a copiilor pentru angajații săi sau îi ajută pe angajați să-și asigure îngrijirea copiilor. Creditul este pentru 25% din cheltuieli, dar nu mai mult de 150.000 USD pe an.

Plățile date ar urma să fie supuse aceluiași tratament ca și cele descrise în pct (i) a acestei opțiuni, cu unele concretizări corespunzătoare. Respectiv, plățile urmează a fi considerate deductibile pentru angajator și exonerate de statutul de facilitare acordată de patron – pentru angajat.

| Impedimentele care sunt la moment | Recomandările ce se propun |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Nu există norme legale dedicate acordării facilităților fiscale, sociale și medicale în cazul suportului financiar acordat angajaților pentru acoperirea cheltuielilor de creșă a angajaților. | <p>Pe partea de impozit pe venit:</p> <p>1. Modificarea art.24 din Codul fiscal în partea ce ține de completarea acestuia cu un alineat nou, cu următorul conținut: <i>(25) Se permite deducerea cheltuielilor legate de plățile îndreptate în favoarea angajaților pentru compensarea costurilor asociate serviciilor de creșă. Limita maximă de deducere se stabilește la 20% din fondul de salarizare.</i> <i>Deducerea dată este aplicabilă doar dacă nu sunt aplicabile alte deduceri acordate angajaților asociate costurilor de creșă prevăzute în prezentul articol."</i></p> <p>2. Modificarea art.19 din Codul fiscal în sensul în care respectivele beneficii să fie exonerate de calificarea în calitate de facilități acordate de patron. În acest sens, urmează a fi modificat art.19 din Codul fiscal, după cum urmează: <i>"La articolul 19, lit. a), după textul "art.24 alin.(20)" se introduce textul " și (25)".</i></p> <p>Pe partea de contribuții sociale și prime medicale:</p> <p>1. Legea nr. 1593/2002 urmează a fi modificată în sensul excluderii astfel de plăți din alte recompense, prin asta asigurându-se exceptarea acestora de la calculul și achitarea primelor medicale. Astfel, se propune modificarea art.3 din lege, după cum urmează: <i>"La art.3, în definiția pentru "alte recompense", după textul "art. 20, 89, 90, 901 din Codul fiscal" de introdus textul " , precum și plățile îndreptate în favoarea angajaților pentru compensarea costurilor asociate serviciilor de creșă".</i></p> <p>2. Legea nr. 489/1999 urmează a fi ajustată în același sens: <i>"Anexa nr.3 urmează a fi suplinită cu un punct nou, după cum urmează:</i> 41) plățile îndreptate în favoarea angajaților pentru compensarea costurilor asociate serviciilor de creșă"</p> |

OPȚIUNEA 4: STABILIREA PARTENERIATULUI PUBLIC-PRIVAT ÎN DOMENIUL SERVICIILOR EDUCAȚIONALE

Opțiunea dată prevede că angajatorii ar putea iniția parteneriatul public-privat cu administrația publică locală sau centrală pentru a utiliza spațiul public în scopul de a construi o creșă sau de a beneficia de careva facilități în instituțiile de educație deja existente.

PRACTICA INTERNAȚIONALĂ

În **Uzbekistan**³⁶ s-au introdus stimulente fiscale pentru companiile care au în supraveghere grădinițele de stat, în baza unui parteneriat public-privat pe o durată de cel puțin un an. Ajutând organizațiile preșcolare, persoanele juridice pot conta pe deducerea cheltuielilor suportate de acestea la calcularea impozitului pe venit. În plus, transferul gratuit de bunuri (lucrări, servicii) nu este supus TVA, iar asupra vânzării de bunuri (lucrări, servicii) se aplică TVA în funcție de costul real al vânzărilor. Respectiv, suportul acordat nu se rezumă doar la transferuri bănești, ci și la prestări servicii, livrări de mărfuri și bunuri.

Sistemul de facilități aici ar cuprinde următoarele:

- modificarea Codului Fiscal (1163/1997), cu stabilirea restituirii TVA la investiții (cheltuieli) capitale efectuate în cadrul parteneriatului public-privat de interes național (cu specificarea, în domeniul

³⁵ <https://www.freshbooks.com/blog/8-tax-credits-every-small-business-owner-should-know-about>

³⁶ <https://uz.sputniknews.ru/society/20191009/12581259/V-Uzbekistane-kompaniyam-predlozhili-igoty-za-pomosch-detskim-sadam.html>

educațional) și scutirea de TVA fără drept de deducere a mărfurilor și serviciilor importate în cadrul proiectelor de parteneriat public-privat.

- b) permiterea spre deducere a cheltuielilor suportate de partenerul privat, legate nemijlocit de obiectul acestei opțiuni;
- c) scutirea de plata taxelor locale a partenerilor publici implicați în astfel de parteneriate, dat fiind faptul că autoritățile locale ar avea cel mai mult de câștigat prin economisirea unor resurse bugetare ce ar trebui, anterior, să le dedice construcției și întreținerii unor centre de educație timpurie.

Din punct de vedere normativ, ar trebui de realizat următorul set de propuneri:

| Impedimentele care sunt la moment | Recomandările ce se propun |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Inexistența unor stimulente fiscale reale în ceea ce ține de aceste activități, care ar fi motivaționale pentru agenții economici de a se încadra în PPP | <p>Pe partea de impozit pe venit: Modificarea art.24 din Codul fiscal în partea ce ține de completarea acestuia cu un alineat nou, cu următorul conținut: <i>”(25) Se permite deducerea cheltuielilor legate de construcția și/sau întreținerea unei instituții de educare antepreșcolară (creșă), unde ar fi plasați copiii în vârstă de până la 3 ani ai angajaților agentului economic.</i></p> <p>Pe partea de TVA: Modificarea Codului fiscal în vederea scutirii de TVA fără drept de deducere. Acest fapt poate fi realizat prin modificarea art.103 din Codul fiscal, și anume: <i>”(10) Se scutește de T.V.A. fără drept de deducere importul bunurilor necesare construcției și/sau întreținerii unei instituții de educare antepreșcolară (creșă), unde ar fi plasați copiii în vârstă de până la 3 ani ai angajaților agentului economic”</i></p> |

În final, nu trebuie neglijat efectul de multiplicare pe care acordarea unor facilități, indiferent de opțiunea aleasă, îl va avea asupra veniturilor persoanelor implicate. Or, odată cu permiterea spre deducere a unor sume pentru agenții economici și alți subiecți ai economiei, asta va genera obligația de a emite o confirmare a serviciilor prestate (factură fiscală, bonurile emise de echipamente de casă și de control etc.) ceea ce, implicit, semnifică reflectarea sumei respective în evidența persoanei – prestatoare de serviciu. În condițiile Republicii Moldova, când economia tenebră ocupă, conform unor estimări, circa 24,5% din PIB³⁷, aceasta înseamnă extinderea numărului de persoane conformate din punct de vedere fiscal și, respectiv, venituri mai multe la buget. Adică, în buget nu vor ajunge mijloacele financiare permise spre deducere angajatorilor, dar vor ajunge mai multe venituri din contul ”albirii” relațiilor economice asociate acestora.

³⁷ În baza informației disponibile pe pagina Biroului Național de Statistică, pentru anul 2017

V. ANALIZA OPȚIUNILOR PRIN PRISMA EDUCAȚIONALĂ

Potrivit Codului Educației al Republicii Moldova, scopul principal al educației timpurii constă în dezvoltarea multilaterală a copilului și pregătirea pentru integrare în activitatea școlară.³⁸ Aspecte importante ale educației și îngrijirii timpurii a copilului sunt abordate în documentele de politici, curriculare și metodologice în domeniul educației timpurii. Totodată, raporturile juridice din sfera educației sunt reglementate prin Constituția Republicii Moldova, Codul Educației și alte acte legislative și normative, specifice nivelurilor și ciclurilor educaționale, în conformitate cu Clasificarea Internațională Standard a Educației (ISCED–2011). În Anexa 1 este prezentat cadrul legal și normativ în domeniul educației timpurii.

OPȚIUNEA 1: CREAREA UNUI REGIM JURIDIC (FISCAL) SPECIAL

În cazul deciziei de a implementa prioritar opțiune de servicii propuse, angajatorul va ține cont de rigorile educaționale și de îngrijire reflectate în documentele specifice sectorului dat, pentru a activa în interesul superior al copilului. Astfel, la etapa elaborării curriculumului de educare și îngrijire a copilului, ce vor sta la baza activității acestor două tipuri de opțiuni, se va conduce de prevederile Cadrului de Referință al Educației Timpurii din Moldova (CRET), de Curriculum pentru Educația Timpurie și de Standardele de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani. Detalii despre fiecare document sunt oferite în continuare.

Documentele menționate oferă îndrumare curriculară și metodologică pentru cei care lucrează cu copii în instituțiile de educație timpurie. Ele sunt utilizate de către personal pentru elaborarea, revizuirea și dezvoltarea programelor de învățare și îngrijire cu experiențe planificate, adecvate pentru copii și pentru a promova bunele practici.

(i) Documentul Cadrul de referință al Educației Timpurii din Republica Moldova³⁹ **operează cu sintagma educație și îngrijire timpurie a copilului (EÎTC).** EÎTC este un ansamblu care cuprinde dimensiuni intercorelate dintre îngrijire, educație și învățare-dezvoltare. Aceste dimensiuni sunt accentuate în mod diferit, în funcție de vârsta copilului și situație. Cu cât copilul este mai mic, cu atât mai multă interacțiune are loc între copil și educator/ajutor de educator și alt personal în procesul de îngrijire. Aceste situații implică, de asemenea, educația, învățarea - dezvoltarea, fiind importante atât pentru bunăstarea generală a copilului, cât și pentru procesul de învățare.⁴⁰

(ii) Curriculum pentru Educație Timpurie⁴¹ **este documentul ce asigură calitatea și eficiența procesului educației și dezvoltării tuturor copiilor de la 1,5 ani până la intrarea în școală, fără a neglija specificul educației, îngrijirii, sănătății și protecției sociale a copilului în perioada de până la 3 ani și, respectiv, în perioada preșcolară.** Curriculum pentru Educație Timpurie valorifică conceptele multiaspectuale: **interesul superior al copilului, starea de bine a copilului și bucuria de a învăța prin joc în această perioadă a copilăriei timpurii.** Îngrijirea și educația timpurie înglobează activități de îngrijire, creștere, educație și învățare și se bazează pe interacțiunea și participarea copiilor. Activitatea cheie este jocul în diferitele sale forme.

(iii) Standardele de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani⁴² **constituie documentul oficial care are menirea de a orienta actorii actului educațional în creșterea și dezvoltarea copiilor de la naștere până la intrarea în școală, atât în mediul familial, cât și în cadrul altor instituții de educație timpurie și reflectă un cadru de referință privind așteptările despre ceea ce ar trebui copiii să știe și să facă.** Documentul prevede patru domenii de dezvoltare a copilului, corelate cu standarde, indicatori și practici de sprijin: (i) dezvoltarea fizică și fortificarea sănătății, (ii) dezvoltarea personală, emoțională și socială, (iii) dezvoltarea limbajului, a comunicării și premisele citirii și scrierii, (iv) dezvoltarea cognitivă. Pentru fiecare domeniu sunt specificate caracteristicile perioadei de dezvoltare a copilului și standardele de dezvoltare pe care trebuie să le asigure familia sau instituția de dezvoltare timpurie a copilului. În conformitate cu standardele date perioada timpurie de până la 3 ani este divizată în două perioade: (i) de la naștere până la un an și jumătate (0-18 luni), (ii) de la un an și jumătate până la 3 ani (19-36 de luni).

³⁸ Codul Educației, art. 23

³⁹ Cadrul de referință al educației timpurii (CRET) este expresia politicii educaționale naționale în domeniul educației timpurii https://mecc.gov.md/sites/default/files/cadrul_de_referinta_ed._timpurii_tipar_0.pdf

⁴⁰ *Ibidem*, p.18

⁴¹ https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_pentru_educatia_timpurie_tipar.pdf

⁴² https://mecc.gov.md/sites/default/files/standardele_de_invatare_tipar.pdf

| CARACTERISTICILE COPILULUI DE 0 – 3 ANI ȘI ACTIVITĂȚILE DE EDUCAȚIE ȘI ÎNGRIJIRE TIMPURIE A COPILULUI (EÎTC) | |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Dezvoltarea fizică, a sănătății și igienei | <ul style="list-style-type: none"> - Dezvoltarea motricității trece din faza ei incipientă „de tatonare” în faza ei de adevărată, de expansiune. - Copilul își dezvoltă capacitățile de la mersul șovăit la alergat, târât, cățărăt, de la manevrarea imprecisă, la apucare, învârtire, desfacere. - Acum este capabil să împingă, să tragă, să ridice, să spargă, să smulgă. Aceste achiziții permit copilului un acces mai mare la mediul înconjurător ba mai mult decât atât la stăpânirea și modificarea lui. Se perfecționează mișcările mâinilor în rapiditate și precizie (încă de la un an și câteva luni copilul poate bea din cană, mâncând cu lingurița). - La doi ani este capabil să deschidă ușile, dulapurile, sertarele și să culeagă obiecte mici între degete. - Participă activ la jocuri, dansuri, activități fizice și alte momente de regim. |
| Dezvoltarea socio-emoțională | <ul style="list-style-type: none"> - Pe măsură ce înaintează în vârstă comportamentele afective ale copilului devin tot mai complexe, caracterizându-se prin: instabilitate, fragilitate, reacții capricioase, mare sensibilitate față de restricții, refuzuri care determina uneori apariția reacțiilor de opoziție. - În jurul vârstei de 18 luni rezonanța afectivă crește copilul fiind mult mai impresionabil. Acum se poate manifesta gelozia în raport cu un alt copil căruia i se acordă atenție sau față de o persoană care se interpune între el și mamă. Timiditatea față de persoanele străine, simpatia sau antipatia față de cele cunoscute sunt atitudini ce se dobândesc în această perioadă. - Copilului începe să-i placă gluma, păcăleala, comicul și poate surâde la complimente. - Atitudinea lui față de membrii familiei se modifică apărând anumite atitudini ostile față de adult concretizate în negativismul primar. Copilul se opune prin plânsete, țipete făcând adevărate spectacole. Aceste tendințe dispar către sfârșitul perioadei deoarece copilul se maturizează, dobândește mai multă siguranță, independență, dar și datorită folosirii unor metode educaționale adecvate. - Atașamentul afectiv față de persoana care îl îngrijește capătă acum valențe noi. Această atitudine afectivă se manifestă selectiv, dar se poate manifesta și față de anumite obiecte. - Cu toate că stările emoționale sunt intense, multe dintre ele sunt fragile și instabile. Copilul trece de la o stare la alta, poate avea manifestări violente, zgomotoase, având puține resurse pentru a-și controla aceste stări. Sub influența adultului, a experiențelor lui relaționale, a modelelor care i se oferă, aceste comportamente dispar iar dezvoltarea emoțională devine mai stabilă și mai controlată. - Personalitatea copilului se constituie prin apariția și dezvoltarea unor elemente bazale ale acesteia în relație cu cei din jur și cu achizițiile importante de viață. Experiența interacțiunilor sociale a copilului se va dezvolta considerabil odată cu intrarea lui în creșă sau grădiniță. Aceasta este momentul propice pentru exersarea cooperării, capacității de a stabili și a menține relații de prietenie, va învăța să țină cont de dorințele și nevoile celorlalți, să respecte drepturile altor copii. |
| Dezvoltarea limbajului și a comunicării | <ul style="list-style-type: none"> - O achiziție importantă în acest stadiu este vorbirea. La sfârșitul primului an de viață majoritatea copiilor pronunță câteva cuvinte cu înțeles, dacă nu mai multe dintre acestea unele fiind cuprinse în vocabularul propriu sau limbajul propriu. - La sfârșitul primului an de viață deja cunoaște valoarea socială a limbajului, respectiv faptul că prin intermediul limbajului poate obține satisfacerea unor trebuințe. - În jurul vârstei de 2 ani el folosește limbajul ca mijloc de comunicare curentă. Vocabularul său poate conține de la 8 până la 20 de cuvinte, vocabularul folosit este impregnat de conținut emoțional, se joacă repetând un cuvânt sau o frază. La 2 ani ritmul și fluența vorbirii este încă 67 slabă, produce propoziții din care lipsește de cele mai multe ori verbul, vocea nu este controlată în volum și modulație. - La 3 ani aproape majoritatea conținutului exprimat de copil este inteligibil, înțelege întrebări simple ce au legătură cu mediul său și activitățile sale. Este capabil să relateze despre experiența sa și relatarea să poată fi urmărită și înțeleasă. - În perioada 12 – 18 luni: - folosește cuvinte simple pentru a denumi obiecte familiar. - La 18 luni are un vocabular activ de 5 până la 20 de cuvinte: <ul style="list-style-type: none"> a) poate urma instrucțiuni simple (crește capacitatea de înțelegere a limbajului) b) își recunoaște numele. c) comunicarea non-verbală se nuanțează (solicita ajutor prin gesturi) d) folosește cuvântul “nu” b) în perioada 18 – 24 luni: a) folosește cuvinte cu rol de propoziție b) alături 2 – 4 cuvinte c) numărul cuvintelor din vocabularul activ crește, ajungând la 2 ani la 150-300 de cuvinte c) în perioada 24 – 36 luni: a) se îmbunătățește claritatea și corectitudinea pronunției b) vocabularul copilului cuprinde între 700/800 – 1.000 de cuvinte c) apar întrebările “Ce este?” și “De ce?”. |
| Dezvoltarea cognitivă | <ul style="list-style-type: none"> - În primii ani de viață se petrec schimbări spectaculoase în capacitățile cognitive ale copilului. El ajunge să cunoască și înțeleagă mai bine lumea fizică și socială din jurul lui și își dezvoltă abilități de gândire, observare, imaginație, rezolvare de probleme. |

⁴³ ibidem

| | |
|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| | <ul style="list-style-type: none"> - la contact cu numerele, cu culorile, cu materiale lichide și solide, cu texturi diferite, cu instrumente diferite. - Domeniul dezvoltării gândirii logice, matematice, științifice, precum și al cunoștințelor despre lume și al conexiunilor dintre fenomene reprezintă o bază importantă în devenirea copilului, ce nu se limitează doar la cunoștințe necesare intrării în școală. - La vârsta de până la 3 ani copilul își îmbogățește substanțial planul senzorial-perceptiv. Învăță cele mai multe lucruri prin experiențe nemijlocite sau prin explorarea mediului. Își pune la lucru atât senzațiile auditive, cât și vizuale sau tactile pentru a înțelege lumea înconjurătoare. - Dezvoltarea cognitivă este esențială pentru viața de zi cu zi. Ea se referă la procesele prin care copiii dobândesc capacitatea de a gândi, de a asimila și a utiliza informația pe care o receptează. - Până la vârsta de 3 ani, planul mental al copilului se dezvoltă considerabil. Memoria și atenția prind contur. Deși memoria începe să se dezvolte pe la vârsta de 2 ani, atenția este un câștig nou în dezvoltarea cognitivă a copilului. Abia între 2 și 3 ani, atenția și concentrarea încep să ia amploare, mai ales dacă sunt bine antrenate și exersate cu ajutorul părinților. |
|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

În funcție de domeniul de dezvoltare specificat, sunt elaborate seturi minime de practici de educație și îngrijire, ce sunt prezentate în tabelul ce urmează.

T2. Practici de sprijin a copilului de 0-3 ani conform standardelor de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani⁴⁴

| PRACTICI DE EDUCAȚIE ȘI ÎNGRIJIRE TIMPURIE A COPILULUI DE 0 – 3 ANI | |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| DOMENIUL - DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ȘI IGIENEI | |
| De la naștere până la un an și jumătate (0-18 luni) | De la un an și jumătate până la 3 ani (19-36 luni) |
| <ul style="list-style-type: none"> - Oferiți copilului, în perioadele când e treaz, momente în care să stea pe burtă. - Puneți-i la dispoziție obiecte care să poată fi trase, împinse, ridicate. - Acordați-i spațiu pentru a se mișca liber, pentru a încerca să meargă, să se ridice, să se cațere. - Asigurați-vă că mediul în care se află copilul este sigur și securizat pentru a avea libertate de mișcare. - Jucați-vă cu copilul, faceți diferite activități în care să cântați împreună și să exersați mișcările mâinilor și picioarelor („Tăpușele-tăpușele”, „Piciorușe-piciorușe” etc.) și realizați diferite activități fizice. | <ul style="list-style-type: none"> - Oferiți copilului posibilitatea de a alerga, de a sări, de a se cățăra, de a se târî. - Puneți-i la dispoziție jucării, diferite materiale și echipamente, care să-l implice în activități de mișcare. - Implicați copilul în activități care să-i solicite echilibrul, poziții diferite ale corpului. - Oferiți copilului cel puțin 60 de minute de activitate fizică în fiecare zi și momente de odihnă după acestea. - Propuneți copiilor exerciții care să implice genunchii și gâtul (pentru formarea ținutei corecte). - Lăsați copilul să umble și să se joace desculț, atât în casă, cât și în grădină, într-un loc curat, acoperit cu nisip și îngrădit. Propuneți jocuri cu mișcări însoțite de cântec („Iepurașul”, „Băsmăluța”). |
| DOMENIUL - DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ | |
| De la naștere până la un an și jumătate (0-18 luni) | De la un an și jumătate până la 3 ani (19-36 luni) |
| <ul style="list-style-type: none"> - Îngrijiți, cu afecțiune copilul. Răspundeți la toate nevoile lui, pentru dezvoltarea atașamentului; acordați-i timp pentru a-și explora corpul. - Adresați-vă copilului pe prenume, în timpul interacțiunilor. - Oferiți-i copilului posibilitatea de a se privi în oglindă, de a se juca, supravegheat, în fața ei. - Interacționați afectiv cu copilul și ghiciți-i intențiile de comunicare. Când copilul face ceva bine, exprimați-vă aprecierea. - Asigurați confortul copilului, stând aproape de el și oferind sprijin. - Puneți la dispoziția copilului obiecte cu care este obișnuit și care îl liniștesc (jucăria preferată, suzeta, oglinjoara, plapuma). - Reacționați pozitiv (verbal sau prin expresii faciale) la plânsul copilului sau la alte comportamente prin care acesta se exprimă. - Jucați-vă cu copilul, provocându-i reacțiile prin grimase, mișcări neobișnuite sau sunete amuzante. | <ul style="list-style-type: none"> - Adresați-vă pe prenume persoanelor cu care interacționați. - Facilitați copiilor preocuparea de a se autoevalua. De exemplu: „Sunt frumos.”, „Sunt murdar.”, „Sunt puternic.” - Cultivați copiilor imaginea de sine pozitivă, evitând stereotipurile de gen, cum ar fi: „Fetițele sunt drăguțe.”, „Băieții sunt puternici.” - Ajutați-l pe copil să înceapă, treptat, să împartă obiectele cu alții. - Oferiți copilului, pentru perioade scurte, posibilitatea de a se juca de sine stătător, în medii sigure. - Evitați criticile, abțineți-vă de la replici; încercați să răspundeți adecvat și cu interes, după necesitate, îndrumând acțiunile copilului. - Oferiți copilului posibilități de a experimenta, de a explora mediul înconjurător, stabilind, în prealabil, limitele și regulile de rigoare. - Lăsați copilul să facă tot mai multe lucruri independent, stimulați-i dorința de a fi de sine stătător, de a se simți important și responsabil. |

⁴⁴ Ibidem 5, p. 14-90

| | |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> - Încurajați copilul prin sintagme, cum ar fi: „Foarte bine! Ai băut tot laptele!”, „Bravo!”, „Aproape ai reușit!” și arătați-i cum să rezolve problema cu care se confruntă. - Comportați-vă afectuos și calm cu copilul. - Adresați-vă copilului pe numele mic, zâmbiți-i, vorbiți-i, îmbrățișați-l mai des etc. - Încurajați-l și provocați-l să imită gesturi și sunete produse de adulții cu care interacționează. - Vorbiți-i și cântați-i copilului, mai ales atunci când îl hrăniți sau îi schimbați scutecele, haina. - Ajutați-l pe copil să își depășească temerile. - Reacționați constant și ferm, de fiecare dată, când copilul manifestă un comportament inadecvat, folosește obiecte interzise sau periculoase. - Manifestați-vă atitudinea față de comportamentele adecvate/inadecvate prin reacții verbale sau non-verbale de aprobare și, respectiv, de respingere. - Etc. | <ul style="list-style-type: none"> - Discutați cu copiii despre emoții, sentimente, oferindu-le susținere și înțelegere. - Organizați jocuri cu mișcare la semnale. - Încurajați copiii să-și amâne realizarea dorințelor pentru un timp. - Ajutați-i pe copii să înțeleagă/să conștientizeze cuvintele care exprimă emoții; să știe să-și exprime stările emoționale neobservabile prin cuvinte. - Inițiați jocuri de dezvoltare a expresivității, prin care copiii să simuleze o expresie de bucurie, entuziasm, tristețe, frică etc. - Analizați/comentați expresiile personajelor din desene animate. - Insistați pe exprimarea verbală și non-verbală a emoțiilor trăite, mai ales în cazul copiilor care sunt frustrați, furioși sau irascibili. - Stimulați copiii să vorbească despre emoțiile lor, să redea, verbal și prin mimică, emoțiile personajelor din filme și cărți. - Utilizați jocuri de selectare a cuvintelor referitoare la emoții din poezii, povești elocvente în acest sens. - Vorbiți-le copiilor despre alegerea corectă/adecvată a vestimentației, - Discutați cu copiii despre muzică și emoții. - Etc. |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

DOMENIUL - DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI A COMUNICĂRII

| De la naștere până la un an și jumătate (0-18 luni) | De la un an și jumătate până la 3 ani (19-36 luni) |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> - Realizați cu copilul jocuri de etichetare a părților corpului, de localizare a persoanelor din familie, obiectelor din apropiere. De exemplu: „Unde sunt ochii tăi?”, „Unde este bunica?” etc. - Dialogați cu copilul despre evenimente, activități zilnice, oferindu-le posibilitatea de a răspunde non-verbal, apoi verbal, prin „Da”, „Nu”. - Organizați pentru copii un mediu bogat în stimulări auditive (muzică, jucării muzicale), cântați cântece împreună și vorbiți cu el permanent. - Încurajați copilul să îndeplinească diverse comenzi. De exemplu: „Dă mânuța!”, „Arată masa!” - Utilizați, în discuție cu copilul, propoziții scurte, simple; vorbiți rar, clar, modelând limbajul copilului, repetând corect cuvintele pronunțate greșit de către acesta. - Extindeți încercările copilului de a utiliza cuvinte prin intermediul jocurilor de cuvinte. - Asigurați copilului un mediu bogat în stimuli auditivi (muzică, comunicare interumană). - Puneți la dispoziția copilului imagini și cărți ce emit sunete. - Când vă adresați copilului, utilizați propoziții simple, corect construite din punct de vedere gramatical. - Lăudați copilul pentru încercarea sa de a se exprima în propoziții. Reluați propoziția în forma completă – „Mama/tata a plecat...” – și stimulați-l pe copil să continue. - Utilizați, în discuții cu copilul, un limbaj simplu, fără diminutive. - Vorbiți cu copilul într-un ritm moderat, în scopul inteligibilității pronunției. - Puneți la dispoziția copilului jucării muzicale, zornăitoare și jucați jocuri pentru dezvoltarea capacității de diferențiere auditivă. De exemplu: jocuri cu sunete produse de diferite instrumente muzicale: „Batem la tobe, suflăm la fluier, cântăm la orgă.” - Recitați copilului versuri simple sau cântați împreună cântece pentru copii. | <ul style="list-style-type: none"> - Folosiți un vocabular cât mai divers, atunci când vorbiți și citiți cu copilul, explicați cuvintele necunoscute și introduceți cuvinte noi prin povestirea/descrierea a ceea ce experimentează copilul zilnic. - Cereți copilului să transmită un mesaj verbal scurt în timpul jocului. - Implicați copilul în rezolvarea unor situații simple și răspundeți, întotdeauna, la întrebările adresate de către el. - Propuneți copilului sarcini pe care să le poată realiza treptat, doar câte una pe rând. De exemplu: „Dă-mi, te rog, mingea cea roșie de pe etajera de jos.” - Utilizați diferite modalități de a exprima aceleași lucruri și extindeți propozițiile construite de către copil, transformându-le în propoziții dezvoltate. - Desfășurați jocuri de împărțire a cuvintelor în silabe și de dezvoltare a capacității de exprimare a experiențelor senzoriale. - Puneți la dispoziția copilului cărți cu imagini care reprezintă diferite categorii (de exemplu: cărți cu imagini ale animalelor și puiul lor, obiecte de uz casnic, jucării etc.). - Antrenați copiii în jocuri didactice de determinare a gestului, sunetului emis de diverse obiecte, instrumente muzicale etc. - Încercați, cât mai frecvent, să introduceți în vizorul copilului obiecte noi, care să-l intereseze. - Folosiți, în mod constant, în vorbire, descrierea rutinelor zilnice: De exemplu: „După somnul de după amiază, ne pregătim să mergem la joacă.”, „Mai întâi mergem la baie, ne spălăm, apoi ne schimbăm hainele ...” - Angajați copilul în conversații și adresați întrebări deschise, obișnuiți-l să evite răspunsurile monosilabice. - Organizați cu copilul jocuri, cum ar fi: „Eu spun una, tu spui multe.” - Reformulați întrebările în mod corect. - Utilizați propoziții dezvoltate în comunicarea cu copilul. Încurajați exprimarea copiilor prin propoziții complete. |

| | |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| | <ul style="list-style-type: none"> - Când adresați copilului întrebări, alocați timp suficient, pentru ca acesta să vă răspundă. - Improvizați jocul karaoke sau încercați împreună să fredonați versurile, având la dispoziție doar linia melodică (negativul). - Etc. |
| DOMENIUL - DEZVOLTAREA COGNITIVĂ | |
| De la naștere până la un an și jumătate (0-18 luni) | De la un an și jumătate până la 3 ani (19-36 luni) |
| <ul style="list-style-type: none"> • Alegeți și oferiți copilului cărți cartonate, din material plastic sau care combină diferite texturi (material lucios, suprafețe netede etc.). • Asigurați camera copilului cu o minibibliotecă pentru acesta. • Țineți copilul confortabil, față în față sau pe genunchi, urmărindu-i gânguritul în timpul interacțiunii cu cartea. • Alegeți cărți cu rime simple, text predictibil (prezis, dedus), cu doar câteva cuvinte pe o pagină. • Alegeți cărți cu fotografii și imagini în care sunt copii și adulți; cu fotografii ale obiectelor similare mediului imediat al copilului. • Denumiți imaginile cărților, ale revistelor pe care le răsfoiți împreună cu copilul și încurajați-l să facă același lucru. • Creați o carte/niște imagini în care personajul principal să fie copilul antrenat în activitățile zilnice; folosiți fotografii ale copilului pentru a ilustra cartea sau imaginile. • Citiți copilului cu bucurie, râdeți împreună, învățați-l că lectura produce satisfacție, amuzament. • Citiți copilului cărți diferite. Faceți trimiteri, conexiuni cu experiența de viață a copilului. • Adultul reprezintă un model pentru copil în modul în care poziționează cartea, întoarce paginile, întreține/respectă cartea. • Puneți la dispoziția copilului materiale care să permită exersarea musculaturii fine. Încurajați copilul să mănânce cu lingura. • Asigurați copilului un spațiu cu instrumente pentru scris și foi mari (tip A3). • Încurajați copilul atunci când dorește să utilizeze instrumente de scris. • Facilitați observarea de către copil a diferitelor plante, animale, precum și interacțiunea cu oamenii – alții decât membrii familiei. • Stimulați copilul să identifice și să denumească obiectele și ființele întâlnite. • Introduceți jocuri care solicită identificarea onomatopeelor produse de unele animale. • Încurajați interacțiunea copilului cu plantele, animalele, insectele din mediul înconjurător. De exemplu: atinge răme, observă furnici, privește și arată animalele de companie sau din curte, admiră florile, adună frunze sau crengi. ≡ Vorbiți cu copiii când faceți diverse activități. Explicați-le acțiunile. • Asigurați copilului un mediu bogat în obiecte/jucării și surse de stimulare vizuală, auditivă, tactilă etc. | <ul style="list-style-type: none"> • Puneți la dispoziția copilului diferite materiale tipărite (cărți de povești cu/fără imagini, manuale, reviste, albume de fotografii), răsfoiți și discutați împreună. • Acordați copilului, în fiecare zi, timp pentru lectură. Propuneți copiilor sarcini în grup mic sau individuale, care solicită utilizarea de cărți, enciclopedii, reviste etc. • Citiți copilului în fiecare zi timp de 30 de minute. • Oferiți, zilnic, copiilor posibilitatea de a-și alege o carte preferată și de a se retrage într-un loc liniștit al sălii pentru a o răsfoi. • Când citiți copilului, schimbați rolurile, astfel încât copilul să devină povestitor, iar adultul – ascultător. • Satisfaceți rugămintea copilului de a recita povestea preferată. • Folosiți, în vorbirea curentă, fraze, expresii din povești; amintiți copilului din ce poveste sunt extrase. • Citiți povești, poezii din folclorul copiilor, cărți care aparțin autorilor clasici autohtoni, din literatura pentru copii. • Puneți la dispoziția copilului cărți, imagini care emit sunete. • Propuneți copiilor activități cu jucării interactive. • Ajutați copilul să corecteze poziția în care susține cartea. Reluați conceptele de autor, titlu, copertă, arătându-le. • Scrieți pe lucrarea copilului comentariile și descrierea pe care o face acesta. • Desenați împreună, astfel încât copilul să poată observa poziția instrumentelor de scris și a corpului. • Explorați utilizarea unei diversități de instrumente. • Propuneți jocuri copiilor în care să distingă corpuri vii/nevii, de sortare și clasificare după diferite criterii (după mediul de viață: animale sălbatice/domestice, păsări de curte/sălbatice etc.). De exemplu: piatra este un corp neviu, iar pisica este un corp viu. • Oferiți copilului șansa de a observa plante înflorind în diferite momente ale anului. • Cereți copilului să denumească fenomenele naturii și discutați despre efectele acestora asupra activităților zilei. De exemplu: „E soare.”/„Ninge.”/ „Plouă.” • Ajutați-l pe copil să observe soarele, luna, stelele. • Organizați jocuri de identificare a părților corpului. • Examinați cu copiii diferite fenomene, ființe, pentru a observa asemănările și deosebirile dintre ele. • Etc. |

O altă dimensiune a organizării și funcționării serviciilor alternative de educație timpurie o constituie baza materială și dotarea didactico-metodică a procesului educațional. Dotarea se asigură în conformitate cu Standardele minime de dotare a instituției de educație timpurie (aprobat prin Ordinul MECC nr. 253 din 11.10.2017). În funcție de necesitățile și posibilitățile instituției, fondatorul poate decide asupra unei dotări superioare celei descrise în standardele minime.

Serviciile alternative de educație timpurie își vor ajusta capacitățile conform dimensiunilor, standardelor și indicatorilor de calitate, stabilite prin Metodologia de evaluare a instituțiilor de învățământ general, aprobată prin Ordinul nr. 470 din 24 aprilie 2019. Dacă este să vorbim despre principiul asigurării calității în instituțiile ce vor presta serviciile alternative de îngrijire a copiilor la locul de muncă, o atenție deosebită urmează a fi acordată prevederilor metodologie de evaluare. Metodologia de evaluare a instituțiilor de învățământ general stabilește că, instituțiile și filialele acestora, indiferent de modul de organizare și de tipul de proprietate, sunt supuse, fără excepție, procedurii de evaluare. Setul minim de standarde este reflectat în tabelul de urmează.

T3. Dimensiuni, standarde și indicatori de calitate, stabiliți prin metodologia de evaluare a instituțiilor de învățământ general

| DIMENSIUNI | STANDARDE DE CALITATE |
|-----------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Dimensiune I. SĂNĂTATE, SIGURANȚĂ, PROTECȚIE | 1.1. Instituția de învățământ asigură securitatea și protecția tuturor elevilor/ copiilor 1.2. Instituția dezvoltă parteneriate comunitare în vederea protecției integrității fizice și psihice a fiecărui elev/ copil 1.3. Instituția de învățământ oferă servicii de suport pentru promovarea unui mod sănătos de viață |
| Dimensiune II. PARTICIPARE DEMOCRATICĂ | 2.2. Instituția școlară comunică sistematic și implică familia și comunitatea în procesul decisional 2.3. Școala, familia și comunitatea îi pregătesc pe copii să conviețuiască într-o societate interculturală bazată pe democrație. |
| Dimensiune III. INCLUZIUNE EDUCAȚIONALĂ | 3.1. Instituția educațională cuprinde toți copiii, indiferent de naționalitate, gen, origine și stare soci - ală, apartenență religioasă, stare a sănătății și creează condiții optime pentru realizarea și dezvoltarea potențialului - lui propriu în procesul educațional 3.2. Politicile și practicile din instituția de învățământ sunt incluzive, nediscriminatorii și respectă diferențele individuale. 3.3. Toți copiii beneficiază de un mediu accesibil și favorabil, |
| Dimensiune IV. EFICIENȚĂ EDUCAȚIONALĂ | 4.1. Instituția creează condiții de organizare și realizare a unui proces educațional de calitate. 4.2. Cadrele didactice valorifică eficient resursele educaționale în raport cu finalitățile stabilite prin curriculumul național. 4.3. Toți copiii demonstrează angajament și implicare eficientă în procesul educațional |
| Dimensiune V. EDUCAȚIE SENSIBILĂ LA GEN | 5.1. Copiii sunt educați, comunică și interacționează în conformitate cu principiile echității de gen. |

OPȚIUNEA 2: FONDAREA UNEI PERSOANE JURIDICE NOI

În contextul în care această opțiune prevede fondarea unei entități private ce va oferi servicii de îngrijire și educație timpurie, din punct de vedere educațional, urmează să se țină cont de descrierea și îndrumările oferite în cadrul primei opțiuni prezentate anterior.

OPȚIUNEA 3: FINANȚAREA SERVICIILOR DE CREȘĂ

În baza descrierii oferite în capitolele precedente, a specificului de activitate a fiecărei opțiuni de serviciu alternativ de îngrijire a copilului ce poate fi oferit de angajator, inclusiv cea ce finanțare a serviciilor de creșă, deducem că prin prisma educațională pot fi oferite îndrumări doar pentru primele două opțiuni de servicii. Pornind de la ideea că Moldova deja dispune de un cadru specific ce reglementează activitatea educațională a entităților educaționale, inclusiv a creșelor, necesitatea de a interveni se evidențiază doar în cazul situațiilor în care agentul economic decide să creeze un regim juridic special, fie să fondeze o nouă entitate juridică. Prin urmare, o evaluare separată pentru această opțiune nu se necesită.

OPȚIUNEA 4: STABILIREA PARTENERIATULUI PUBLIC-PRIVAT ÎN DOMENIUL SERVICIILOR EDUCAȚIONALE

Din perspectiva educațională, opțiunea 4 corespunde cu descrierea oferită pentru opțiunea precedentă de servicii alternative (finanțarea serviciilor de creșă).

PERSONALUL CARE VA PRESTA SERVICII DE EDUCAȚIE ȘI ÎNGRIJIRE TIMPURIE A COPILULUI (EÎTC)

O dimensiune importantă a organizării-funcționării centrelor private (alternative) de educație timpurie este personalul instituției de educație timpurie. În cazul în care agentul economic optează pentru înființarea centrului cu program parțial de activitate sau crearea unui serviciu de educație și îngrijire timpurie a copilului sau pentru fondarea unei persoane juridice cu acest tip de activitate va ține cont de prevederile CORM 0016-14 pentru angajarea personalului.

| Codul ocupației | Titlul ocupației | Codul categoriei funcției | Diapazonul categoriilor tarifare | Codul ediției ÎUTC |
|-----------------|------------------------------------|---------------------------|----------------------------------|--------------------|
| 531101 | Dădăcă | - | 1 | 66 |
| 531102 | Guvernantă | 3 | - | - |
| 531103 | Îngrijitor de copii | - | - | - |
| 234201 | Educator puericultor ⁴⁵ | 2 | - | - |

Administrația instituției și fondatorul, împreună cu organul local de specialitate în domeniul învățământului sunt responsabili de asigurarea personalului didactic necesar desfășurării educației timpurii. În procesul dat se vor respecta standardele de calitate și a legislației în vigoare (conform Regulamentului-tip al instituției de educație timpurie). Potrivit Regulamentului-tip al instituției de educație timpurie, personalul din instituția de educație timpurie publică și privată este constituit din personal de conducere, personal didactic și personal nedidactic, cu vârsta de la 18 ani, cu calități morale, apți din punct de vedere medical și psihic, capabili să relaționeze corespunzător cu copiii, părinții. Pentru salarizarea personalului managerial, didactic și de îngrijire din educația timpurie se aplică normele Legii privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar nr. 270 din 23.11.2018.⁴⁶

Totodată, conform Standardelor de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general (2018)⁴⁷ personalul didactic trebuie să aibă studii pedagogice. Absolvenții programelor de învățământ superior de alt profil decât cel pedagogic au dreptul de a profesa în învățământ numai după ce au urmat programul unui modul psihopedagogic. Toți angajații instituției de educație timpurie - publică și privată – sunt supuși examenului medical obligatoriu, în ordinea stabilită de autoritatea publică centrală cu atribuții în domeniu, și o dată la 2 ani susțin proba privind minimul de cunoștințe sanitare pe programul igienic.⁴⁸

La baza activității personalului didactic sunt prevederile reflectate în documentele aprobate prin ordinele Ministerului Educației, Culturii și Cercetării. Astfel, personalul didactic și de îngrijire se va ghida de următoarele documente:

- (i) Ghidul pentru cadrele didactice de la grupele de creșă, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova nr. 71 din 05.09.2017;
- (ii) Standardele de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani, ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1592 din 25 octombrie 2018;
- (iii) Curriculum-ului pentru educația timpurie, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1699 din 15 noiembrie 2018;
- (iv) Reperele metodologice privind organizarea procesului educațional în instituțiile de educație timpurie în anul de studii 2019-2020, aprobate prin Ordinul MECC nr. 1046 din 21 august 2019.

Adițional, instrumente accesibile pentru activitatea didactică de zi cu zi a cadrelor didactice, dar și pentru alți îngrijitori implicați în dezvoltarea și educația copiilor de la naștere la 3 ani sunt:

- (i) Ghidul de implementare a Curriculumului pentru Educație Timpurie, a Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani din perspectiva Cadrului de referință pentru educație timpurie, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 283 din 20.03.2019⁴⁹ și
- (ii) Ghidul pentru cadrele didactice de la grupele de creșă, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova nr. 71 din 05.09.2017.⁵⁰

⁴⁵ **Educătorul puericultor** (Cod Clasificatorului Ocupațiilor din Republica Moldova 006-14 – 234201) este persoana calificată a cărei intervenție se regăsește în sectorul serviciilor de creștere, îngrijire și educație timpurie a copilului și de susținere a părinților în consolidarea abilităților parentale și care are rol în educarea copiilor de vârstă antepreșcolară în conformitate cu cerințele idealului educațional.

⁴⁶ https://mf.gov.md/sites/default/files/1.%20Legea%20270_ro.pdf

⁴⁷ https://mecc.gov.md/sites/default/files/standarde_de_competenta_profesionala_ale_cadrelor_didactice_din_invatamantul_general.pdf

⁴⁸ https://mecc.gov.md/sites/default/files/reg-tip_.iet_14.11.2017_rom.pdf, p. 27

⁴⁹ https://mecc.gov.md/sites/default/cfiles/ghid_ro.pdf

⁵⁰ https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_pentru_cadrele_didactice_de_la_grupele_de_cresa.pdf

VI. ANALIZA OPȚIUNILOR PRIN PRISMA SANITARĂ

Analiza cadrului legal specific prin prisma securității spațiilor destinate procesului educativ și de îngrijire a copiilor este esențială a fi desfășurată pentru a evidenția cât de bine angajatorul se poate alinia acestor rigori legislative fără a neglija siguranța copilului în procesul de îngrijire și educare. La etapa în care au fost conturate lacunele legislative și fiscale în procesul de oferire a serviciilor alternative propuse în cadrul acestui document, cât și propuse și unele intervenții de depășire a acestora, inclusiv prin oferirea unor îndumări din perspectiva educațională, o atenție deosebită urmează a fi alocată și aspectului de siguranță a mediului în care copiii își vor petrece timpul în timp ce părinții/tutorii se află la muncă. Înțelegând esențialitatea oferirii unui mediu bine gestionat și sigur, în care potențialele pericole la care sunt expuși copiii sunt eliminate, nu în ultimul rând urmează a fi analizate standardele prevăzute de cadrul legal și normativ național specific sanitației și igienei și prin prisma disponibilității angajatorilor de a le respecta, fără a neglija interesul suprem al copilului de a fi educat și îngrijit într-un mediu sigur.

Prioritate în procesul de analiză va fi oferit evaluării rigorilor sanitare în procesul de oferire a primelor două opțiuni de servicii de îngrijire a copiilor la locul de muncă, și anume: (i) crearea unui regim juridic special și (ii) fondarea unei persoane juridice noi. Pornind de la prezumția că serviciile de îngrijire și educare a copiilor specific opțiunilor 3 (finanțarea serviciilor de creșă) și 4 (stabilirea parteneriatului public-privat) nu sunt oferite în cadrul spațiului gestionat de angajatorul ce ia decizia de a oferi suport părinților cu copiii mici care sunt încadrați în câmpul muncii, însă sunt furnizate de o instituție educațională care se supune prevederilor reglementate de autoritățile publice, în cadrul acestui capitol vor fi relevate constatările de bază și recomandări specific serviciilor ce urmează a fi oferite pe perimetrul spațiului gestionat de angajator.

În Republica Moldova, standardele minime necesare din punct de vedere sanitar și igienic pentru deschiderea/amenajarea unui spațiu predestinat pentru copii sunt stipulate în Regulamentul-Tip de organizare și funcționare a instituției de educație timpurie. Acesta este aprobat prin Ordinul ME nr. 254 din 11.10.2017 și Hotărârea de Guvern nr. 1211 din 04.11.2016 cu privire la aprobarea Regulamentului sanitar pentru instituțiile de educație timpurie din perspectiva simplificării procedurilor tehnice și sanitare, cu respectarea cerințelor educaționale, de securitate și sanitare. Regulamentul conține prevederi specifice care reglementează următoarele domenii:

- | | |
|-----------------------------------------------------|----------------------------------------------------------|
| a) amplasarea instituției; | g) prevenirea îmbolnăvirilor copiilor; |
| b) amenajarea și menținerea teritoriului; | h) organizarea alimentației și nutriției; |
| c) dotarea și întreținerea încăperilor; | i) igiena personală a copiilor de vârstă ante preșcolară |
| d) iluminatul natural și artificial al încăperilor; | și preșcolară; |
| e) încălzirea și ventilația încăperilor; | j) igiena personalului; |
| f) asigurarea cu apă potabilă și sanitație; | k) obligațiunile personalului medical. |

În continuare este prezentată o analiză pentru fiecare dintre cele două opțiuni specificate care necesită a fi abordate și prin prisma sanitației și igienei.

OPȚIUNEA 1: CREAREA UNUI REGIM JURIDIC SPECIAL

Amintim că această opțiune implică 2 tipuri de soluții și anume (i) înființarea unui centru cu program parțial de activitate și (ii) crearea unui serviciu dedicat.

În cazul creării unui regim juridic special, la momentul actual, angajatorul trebuie să respecte întocmai prevederile Regulamentului sanitar. În pofida acestora, consultarea detaliată a acestuia a permis să fie constatat faptul că actualul Regulament-tip constituie o barieră pentru angajator, în cazul în care acesta decide să organizeze o creșă-gradiniță sau centru de dezvoltare pentru copii. Mai specific vorbind, multe din prevederile regulamentului actual, sunt depășite, iar pentru un serviciu cu regim redus de muncă și număr redus de copii, majoritatea din ele absolut nu sunt fezabile. Spre exemplu:

(i) prevederile stipulate în capitolul 2 privind amplasarea instituțiilor de educație timpurie, dar și construcții și planificare a instituției de educație timpurie, conține cerințe ce nu pot fi aplicate, deoarece un astfel de serviciu presupune că acesta va funcționa într-o clădire deja existentă și construită. Astfel, o soluție ar fi de ajustat unele normative de suprafață necesară pentru un copil în camera de grupă și dormitor la suprafața existentă, de aici și rezultă că numărul beneficiarilor de aceste servicii va fi redus.

(ii) prevederile capitolului 3 privind amenajarea și menținerea teritoriului poate fi un mare impediment pentru deschiderea unui astfel de serviciu, în contextul în care se presupune că copii vor vizita ocazional acest serviciu și doar pe o perioadă scurtă de timp.

(iii) specificațiile din capitolul 4 privind dotarea și întreținerea încăperilor, de asemenea, capitolul 5 și 6 iluminarea naturală și artificială, ventilarea și încălzirea, tot așa și capitolul 7 aprovizionarea cu apă și sanitație poate fi aplicat doar parțial și necesită ajustări.

(iv) în cazul serviciilor prestate în regim redus, dormitoarele nu sunt obligatorii, respectiv se vor organiza doar spații pentru recreere.

(v) dat fiind faptul că instituția de educație timpurie este organizată în cadrul unei întreprinderi, blocul alimentar nu întotdeauna ar putea fi ajustat la normativele din prezentul regulament. La acest capitol se recomandă să se recurgă la servicii de catering pentru organizarea alimentației sănătoase și calitative a copiilor sau se admite să se pregătească bucatele la bucătăria cantinei acestei întreprinderi, dacă aceasta este prezentă cu respectarea normelor sanitare din Regulamentul Sanitar.

(vi) Spațiul verde la majoritatea întreprinderilor din sectorul urban este minimal, densitatea clădirilor este mare – este unul dintre obstacolele pentru angajatori de a organiza o creșă-grădiniță cu regim prelungit de lucru. Astfel, se poate recurge la construirea foaișoarelor, unde copiii își vor desfășura activitățile didactice, pe perimetrul spațiului existent predestinat pentru jocurile și plimbările în aer liber vor fi sădiți arbuști și flori, separat și îngrădit pentru securitatea copiilor; se admite ca 2 grupe să aibă un teren de joacă cu respectarea principiului de separare.

STUDIU DE CAZ

În Letonia sunt create camere pentru copii la locul de muncă al părinților. Cerințele de igienă stabilite permit realizarea unui mediu optim pentru dezvoltarea copiilor, reducerea riscurilor pentru sănătatea lor în procesul de monitorizare (riscuri de boli infecțioase și riscuri, efecte adverse ale factorilor fizici și de mediu), precum și asigură confortului psihologic al copiilor, promovează dobândirea și respectarea abilităților de igienă și a unui stil de viață sănătos. Inspectoratul de Sănătate controlează îndeplinirea cerințelor de igienă din instituțiile de îngrijire a copiilor și de învățământ, care sunt incluse în registrul instituțiilor de învățământ și în registrul furnizorilor de servicii de îngrijire a copiilor.

În funcție de perioada în care copilul se află în grija acestui serviciu, acesta este împărțit în: termen scurt (supraveghere pentru maxim patru ore) și cu normă întreagă (supraveghere mai mult de patru ore).

În timpul sezonului gripal, instituțiile de îngrijire a copiilor și instituțiile de învățământ ar trebui să urmeze măsuri de igienă mai stricte prin dezinfectarea frecventă a instalațiilor și suprafețelor comunale și ventilația regulată a spațiilor pentru a limita intrarea infecției în echipă și pentru a reduce răspândirea ulterioară a acesteia.

Întru depășirea barierelor ce ar stagna procesul de oferire a serviciului dat de îngrijire și educare a copilului la locul de muncă, se propune o versiunea ajustată a Regulamentului. Astfel, în Anexa 3 este prezentată versiunea Regulamentului revizuită, pe care o considerăm optimă de a fi aprobată ca versiune actualizată a celui existent. Chiar dacă regulamentul actualizat include multe prevederi, la prima vedere, rigide și cu norme exacte stipulate, considerăm că acestea sunt necesare de respectat de către angajator întru a asigura în totalitate securitatea și sănătatea copiilor în cadrul serviciilor de îngrijire a creșelor la nivel de întreprindere.

Totodată, mai jos sunt prezentate normative/cerințele sanitaro- igienice minime față de un serviciu de îngrijire alternative care urmează să funcționeze în cadrul/pe lângă întreprindere cu **regim prelungit de activitate (8-10 ore/zi)**.

T4. Normative/cerințe sanitaro-igienice față de suprafețele predestinate educației timpurii ale copiilor de vârstă antepreșcolară și preșcolară, cu regim prelungit (8-10 ore/zi)

| CRITERIUL | PREVEDERI |
|---------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Organizarea serviciului grădiniță-creșă | <ul style="list-style-type: none">Pentru organizarea serviciilor de grădiniță - creșă la nivel de întreprindere este nevoie de ținut cont de cerințele sanitare și de un Regulament care să prevadă toate aspectele și cerințele necesare a fi respectate. |
| Amenajarea teritoriului predestinat pentru jocurile, activitățile în aer liber | <ul style="list-style-type: none">Pentru instituțiile de educație timpurie cu regim prelungit de activitate (mai mult de 6 ore/zi) trebuie să fie prevăzute locuri amenajate pentru recreiere și educația fizică a copiilor. Pentru plimbări pot fi utilizate scuarurile, parcurile și alte teritorii amenajate. |

| | |
|----------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| | <ul style="list-style-type: none"> • Terenurile de jocuri trebuie să fie acoperite cu iarbă, cu sol compactat, fără praf sau realizate din materiale care nu produc efecte nocive asupra sănătății umane și separate între ele prin cărări acoperite cu o suprafață potrivit de fermă care să asigure securitatea copiilor. • Pe teritoriul instituției de educație timpurie pentru copii cu dereglări ale aparatului locomotor cărările și trotuarele nu trebuie să aibă o pantă mai mare de 5 grade, cu lățimea nu mai puțin de 1,6 m. La cotituri și la fiecare 6 m trebuie să fie amenajate zone de repaus. |
| Intrare și ieșire | <ul style="list-style-type: none"> • Scările și rampele trebuie să aibă șine. • Ușile care se deschid la exterior trebuie să fie deblocate sau să aibă bare de panică. • Blocurile întrepriderii, unde vor fi amenajate spațiile pentru copii se acomodează și la necesitățile copiilor cu dizabilități prin următoarele mijloace: căi de acces conform normativelor și standardelor naționale în construcție, adaptate la necesitățile persoanelor cu dizabilități; WC-uri accesibile; uși și ascensoare accesibile/largi; gresie și faianță nealunecoasă și cu reflecție perceptibilă de către persoanele cu dizabilități de vedere accentuate și medii. |
| Ferestrele | <ul style="list-style-type: none"> • Sticla trebuie să aibă un standard de siguranță de înaltă calitate. • Ferestrele din sălile de jocuri trebuie să fie orientate optimal în perimetrul vest-sud-est și înzestrate cu oberlihturi. • Încuietorile de siguranță pentru copii pe ferestrele care se deschid ar trebui luate în considerare, la fel ca și țânțarii sau plasele cu muște. • Ferestrele care se deschid ar trebui să aibă bariere sau panouri pentru a preveni căderea copiilor. |
| Pereți | <ul style="list-style-type: none"> • Pardoselile trebuie inspectate regulat pentru obiecte mici (care pot intra în gură), proeminente cuie, despicături și așa mai departe. • Pereții din încăperile de grupă sunt echipați și vopsiți în culori mate de tonuri deschise. Ușile și ramele de la ușă, părțile proeminente ale clădirii, borduri, trepte, mobilierul și echipamentele trebuie să contrasteze cu culoarea pereților. • Țevile fierbinți sau caloriferele care pot produce arsuri la copii ar trebui îndepărtate sau asigurate. |
| Plafoane | <ul style="list-style-type: none"> • Prizele electrice trebuie să fie protejate de copii cu învelitori sau dopuri de siguranță sau ar trebui să fie amplasate la o înălțime care nu poate fi atinsă de copii. • Luminile trebuie să fie bine securizate, fără cabluri libere sau cu cabluri periculoase. |
| Mobilier | <ul style="list-style-type: none"> • Ar trebui ales mobilier pentru copii, ușor cu margini rotunjite. • Toată mobila trebuie verificată dacă există piese libere, șuruburi proeminente, cuie și alte pericole. • Mobilierul mobil trebuie să fie bine securizat. • Aparatele electrice, televizoarele și radiourile cu cabluri nu trebuie să fie la îndemâna copiilor. • În incinta sălilor de grup pentru copiii cu deficiențe severe de vedere și cei cu retard mintal trebuie să fie mese universale individuale, cu parametri reglabili, design simplu și construcții sigure. • În incinta sălilor de grup pentru copiii cu deficiențe severe de auz, precum și dereglări severe de vorbire trebuie prevăzute: mese individuale cu telecomandă. • În sălile de grup pentru copiii cu dizabilități ale aparatului locomotor se prevede mobilier special (<i>Anexa 4 al Regulamentului sanitar pentru instituțiile de educație timpurie</i>⁵¹) |
| Paturile (somnul ca activitate) | <ul style="list-style-type: none"> • Dormitoarele sunt dotate cu paturi individuale asigurate cu saltea, pătură, mușama de protecție, și lenjerie pentru fiecare copil, adecvate vârstei acestuia. Se interzice folosirea paturilor în 2 nivele pentru evitarea traumelor, dar se admit cele pliante. • Amplasarea paturilor trebuie să asigure trecerea liberă a copiilor între paturi, paturi și pereți, paturi și radiatoare. |

⁵¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=96090&lang=ro

| | |
|-----------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Jucării și rechizite | <ul style="list-style-type: none"> Jucăriile ar trebui să fie verificate pentru a avea margini ascuțite sau ascuțite, așchii, vopsea pentru tăiere sau alte semne de uzură. Jucăriile noi, înainte de a fi aduse în grupe, se spală timp de 15 minute sub jet de apă ($t+37^{\circ}\text{C}$) cu săpun și se usucă la aer. Cele de cauciuc, penopoliuretan, penolatex, plastizol se spală conform instrucțiunilor menționate și se storc. Jucăriile care nu se supun prelucrării umede sunt folosite doar ca material didactic demonstrativ. |
| Sălile de baie și WC | <ul style="list-style-type: none"> Dimensiunile, amplasarea și adaptarea instalațiilor sanitare (lavoare/chiuvețe, closet) în grupurile sanitare se realizează în raport cu vârsta copiilor, reieșind din nevoile speciale și oportunitățile pentru copii. Masa de schimbat scutecul și lavuarul ce permite spalarea expres a copilului. Pentru copiii sub 3 ani sunt prevăzute olițe individuale numerotate, care sunt spălate sub jet de apă, iar în situații epidemiologice se prelucrează după fiecare utilizare cu substanțe biodistructive. Grupurile sanitare trebuie să fie dotate cu chiuvete, conectate la apă rece și caldă și controlate termostatic, săpun, mijloace adecvate pentru uscarea mâinilor, la necesitate cu mobilier adecvat pentru schimbarea scutecelor și cu instalații pentru depozitarea scutecelor murdare. Cabinele WC-urilor trebuie să fie destul de spațioase pentru a permite unui angajat să ajute copilul la necesitate și de o înălțime suficientă pentru a asigura intimitatea copilului, permițând totodată supravegherea din partea personalului. Lîngă vasele de closet se instalează bare de suport. Veceurile din grupe trebuie să fie asigurate cu ventilație naturală și încălzire adecvată pentru a preveni răcirea copiilor. |
| Alimentația | <ul style="list-style-type: none"> În cazul instruirii educative a copiilor din instituțiile se admite a recurge la serviciile de catering. Bufetele din încăperile de grup se prevăd soluții planimerice și echipament corespunzător pentru primirea bucatelor gata, produselor alimentare și distribuirea acestora. În bufet trebuie să se prevadă condiții pentru spălarea mâinilor și separat a veselei (mașină de spălat vasele) Alimentația copiilor trebuie să fie calitativă, variată după compoziția produselor alimentare și să satisfacă în întregime cu substanțe nutritive necesitățile organismului în creștere. Alimentația copiilor se efectuează în corespundere cu meniul întocmit pe 10 zile și aprobat de conducerea instituției de educație timpurie. În instituțiile de educație timpurie cu program de 12 ore copiii se alimentează de 4 ori pe zi, iar în cele cu program de 24 ore - de 5 ori pe zi. Valoarea calorică a rației este repartizată pentru 5 mese în modul următor: dejunul reprezintă 20-25 %, dejunul II - 5%, prînzul -35-40%, gustarea - 10- 15%, cina - 20-25 %. Alimentația copiilor din instituțiile de educație timpurie a cărui program de activitate este de 9 - 10,5 ore se organizează de 3 ori pe zi, care asigură 65 % - 70% din valoarea calorică diurnă. Dejunul trebuie să constituie 20-25 %, prînzul - 35-40% și gustarea - 10-15%.Între dejun și masa de prînz se ia o masă suplimentară ce include o porție de fructe proaspete. |
| Educația sanitară | <ul style="list-style-type: none"> Copiii trebuie învățați să cunoască că articolele personale, cum ar fi pieptene, periuțe de dinți, suzete, prosoape etc., sunt individuale și trebuie să fie depozitate într-un mod sanitar, astfel încât să nu contamineze sau să intre în contact cu articolele de igienă personală ale altui copil. Articolele personale nu sunt partajate între copii. Educația igienică la antepreșcolari trebuie să asigure învățarea comportamentelor sanogene și integrarea lor în rutinele comportamentale. Printre ele sunt incluse: educația pentru sănătatea fizică, igiena personală și alte comportamente preventive. Cultivarea deprinderilor igienice la copii trebuie să fie una din prioritățile educaționale ale instituțiilor de educație timpurie. Toți copii trebuie să fie învățați să se spele pe mâini sistematic și corect: să umezească mâinile cu apă caldă, apoi să aplice săpun, și să spele energic pînă când apare o spumă cu sapun. |

Pentru completare, în continuare sunt prezentate și normativele/cerințele sanitaro- igienice minime față de un serviciu de îngrijire alternative pentru copii care urmează să funcționeze în cadrul/ pe lângă întreprindere cu **regim redus de activitate (de la 3-4 ore pînă la 6 ore/zi)**.

T5. Normative/cerințe sanitaro-igienice față de suprafețele predestinate educației timpurii ale copiilor de vîrstă antepreșcolară și preșcolară, cu regim redus (3-4 ore si 6 ore/zi)

| CRITERIUL | PREVEDERI |
|----------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Organizarea serviciilor de creșă | Pentru organizarea sevicilor de grădiniță - creșă la nivel de întreprindere este nevoie de ținut cont de cerințele sanitare și de un Regulament care să prevadă toate aspectele și cerințele. |
| Intrare și ieșire | <i>Sunt aceleași cerințe sanitaro-igienice ca la regim prelungit.</i> |
| Ferestrele | <i>Sunt aceleași cerințe sanitaro-igienice ca la regim prelungit.</i> |
| Pereți | <i>Sunt aceleași cerințe sanitaro-igienice ca la regim prelungit.</i> |
| Plafoane | <i>Sunt aceleași cerințe sanitaro-igienice ca la regim prelungit.</i> |
| Mobilier | <i>Sunt aceleași cerințe sanitaro-igienice ca la regim prelungit.</i> |
| Paturile | <ul style="list-style-type: none"> La organizarea învățământului preșcolar în regim redus (până la 6 ore/zi), dormitoarele și tot mobilierul predestinat pentru odihnă/somn nu sunt necesare. În cazul absenței dormitorului, în grupă este amenajat un colț/spațiu pentru odihna/relaxarea copilului. Se organizează locuri pentru somnul copiilor mici, sugari. |
| Jucării și rechizite | <i>Sunt aceleași cerințe sanitaro-igienice ca la regim prelungit.</i> |
| Sălile de baie si WC | <i>Sunt aceleași cerințe sanitaro-igienice ca la regim prelungit.</i> |
| Bufetele si încăperile pentru luarea mesei/ | <ul style="list-style-type: none"> În cazul instruirii educative a copiilor din instituțiile timpurii cu activitatea de până la 6 ore pe zi se recomandă a se recurge la serviciile de catering. Bufetele din încăperile de grup se prevăd soluții planimerice și echipament corespunzător pentru primirea bucatelor gata, produselor alimentare și distribuirea acestora. În bufet trebuie să se prevadă condiții pentru spălarea mâinilor și separat a veselei. Alimentația copiilor trebuie să fie calitativă, variată după compoziția produselor alimentare și să satisfacă în întregime cu substanțe nutritive necesitățile organismului în creștere. Alimentația copiilor se efectuează în corespundere cu meniul întocmit pe 10 zile și aprobat de conducerea instituției de educație timpurie. |
| Alimentatia copiilor | <ul style="list-style-type: none"> În instituțiile de educație timpurie cu program de activitate de 6 ore alimentația se organizează de 2 ori pe zi (dejunul și prînzul constituind 20-25% și respectiv 30-35% din valoarea calorică), iar în cele cu activitatea de 3-4 ore alimentația se organizează o dată pe zi și constituie 25% din valoarea calorică pentru 24 de ore. Între dejun și masa de prînz se ia o masă suplimentară ce include o porție de fructe proaspete. |
| Educația sanitară a copiilor | <ul style="list-style-type: none"> Copiii trebuie învățați să cunoască că articolele personale, cum ar fi pieptene, periute de dinți, suzete, prosoape etc., sunt individuale și trebuie să fie depozitate într-un mod sanitar, astfel încât să nu contamineze sau să intre în contact cu articolele de igienă personală ale altui copil. Articolele personale nu sunt partajate între copii. Educația igienică la antepreșcolari trebuie să asigure învățarea comportamentelor sanogene și integrarea lor în rutinele comportamentale. Printre ele sunt incluse: educația pentru sănătatea fizică, igiena personală și alte comportamente preventive. |

OPȚIUNEA 2: ÎNFIINȚAREA UNEI PERSOANE JURIDICE NOI

Ca și în cazul opțiunii precedente, la etapa înființării unei persoane juridice noi, angajatorul urmează să implementeze toate prevederile stipulate în Regulamentul sanitar. Cu toate că se înțelege esențialitatea respectării dispozițiilor Regulamentului, totuși constatăm că multe dintre aceste clauze sunt exagerat de rigide și inutile, care ar îngreuna și mai mult procesul de înființare a unei instituții separate de către angajator pentru a oferi angajaților săi careva servicii alternative de îngrijire a copiilor lor la locul de muncă. Mai multe dintre barierele ce au fost deja reflectate în cazul analizei opțiunii anterioare, sunt aplicabile și în la această etapă de servicii. Astfel, pentru a eficientiza procesul, a fost revizuit regulamentul si propuse intervenții de ajutorare a

acestui. Anexa 3 al respectivului studiu reflectă versiunea modificată ce se propune a fi considerată la etapa de revizuire a Regulamentului sanitar existent.

STUDIU DE CAZ

Rezultatele cercetărilor sugerează că părinții care lucrează, apreciază comoditatea prin care copilul lor este instruit și îngrijit într-un centru de asistență maternală sau creșă-grădiniță care este amplasată în cadrul întreprinderii în care activează. Aceasta face parte din abordarea holistică și comprehensivă a întregii familii și astfel putem preveni mai mulți factori de risc atât din partea părinților, cât și a copilului.

În **Columbia**, guvernul a instituit programul Hogares Comunitarios încă la mijlocul anilor '80 pentru copiii săraci de la naștere până la vârsta de 6 ani. De program au beneficiat mai mult de un milion de copii. Gospodăriile (întreprinderile unde munciau părinții acestora) eligibile pentru program au format asociații de părinți care aleg o „mamă comunitară”, care trebuie să îndeplinească cerințele minime stabilite de autorități. Mama comunității își deschide casa (hogar) aproximativ pentru 15 copii. Ea le oferă trei mese pe zi. Aceasta este unul din exemplele de organizare a învățământului preșcolar înafara instituțiilor de educație timpurie de stat.

Serviciile implicate în îngrijirea copiilor sunt concentrate pe bunăstarea copiilor în ceea ce privește sănătatea, nutriția, educația și siguranță. Cu cât numărul de copii este mai mic în grupă, supravegherea stării sanitare a încăperilor și sănătatea copiilor este mai ușor de dirijat și controlat, este redus riscul îmbolnăvirii.

În țările precum **Franța, Ungaria, Kenya și Thailanda**, programele de educație timpurie a copiilor de o zi întreagă (regim prelungit) la nivel preșcolar, sunt mai utile pentru părinții care lucrează. De unde decurge politica publică, preocupări cu privire la creșterea ocupării forței de muncă, participarea forței de muncă a femeilor și egalitatea de gen, sprijinul public pentru îngrijirea copiilor tinde să fie mai strâns aliniat nevoile părinților muncitori. În cele din urmă productivitatea și gradul de concentrare al părinților la locul de muncă crește, sunt mai eficienți, nivelul de stres este redus, liniștiți că copilul lor este aproape și în siguranță. Astfel se atrage o atenție mai sporită normelor sanitare și a creșterii copilului fără riscuri pentru sănătate.

OPȚIUNEA 3: FINANȚAREA SERVICIILOR DE CREȘE

Precum a fost reflectat la începutul acestui capitol, ținând cont de faptul că această opțiune prevede oferirea serviciilor de îngrijire și educare în afara spațiului gestionat de angajatorul ce ia decizia de a oferi suport părinților cu copiii mici care sunt încadrați în câmpul muncii, din perspectiva sanitară ne s-a identificat necesitatea de a oferi o analiză. Aceasta se datorează faptului că activitatea de îngrijire și educație timpurie a copiilor vor fi oferite de entități ce activează în baza prevederilor reglementate de autoritățile publice.

OPȚIUNEA 4: STABILIREA PARTENERIATULUI PUBLIC-PRIVAT ÎN DOMENIUL SERVICIILOR EDUCATIONALE

Din perspectiva sanitară, opțiunea 4 corespunde cu descrierea oferită pentru opțiunea precedentă de servicii alternative (finanțarea serviciilor de creșă).

RECOMANDĂRI

Serviciile alternative de îngrijire a copiilor oferite la nivel de angajatori, în diferitele sale forme, pot aduce multiple beneficii atât de ordin personal, cât și societal. Astfel, acestea pot contribui la dezvoltarea și bunăstarea copiilor mici, să permită participarea femeilor la muncă remunerată și să promoveze egalitatea între femei și bărbați, crescând în același timp rentabilitatea afacerilor și îmbunătățind socio-economic statutul comunităților.

În contextul reducerii inegalităților de gen pe piața forței de muncă, prin a încuraja și îndemna angajatorii să ofere servicii alternative de îngrijire a copiilor, sunt necesare intervenții complexe a fi aplicate cadrului legislativ actual. În cele ce urmează sunt propuse seturile de recomandări generale și specifice, ce au fost conturate în urma procesului analitic efectuat și reflectat în cadrul acestui studiu prin prisma legală, fiscală, educațională și sanitară.

RECOMANDĂRI GENERALE

1. Dezvoltarea cadrului legal național ce vizează deschiderea serviciilor de educație timpurie private, care asigură servicii de calitate;
2. Simplificarea procedurilor tehnice de fondare a unei instituții de educație timpurie;
3. Revizuirea cadrului legal specific instituțiilor educaționale private, astfel încât să fie inclusă raportarea anuală a activității acestor instituții prin prisma corespunderii lor cu standardele educaționale și de îngrijire a copilului;
4. Elaborarea cadrului legal suficient pentru a asigura proceduri de subvenționare a subiecților privați care inițiază investiții în dezvoltarea serviciilor de creșă și serviciilor alternative;
5. Elaborarea Legii și a mecanismului cu privire la acordarea tichetelor de creșă de către angajatori (de exemplu după modelul României sau urmând modelul mecanismului descris în legislația cu privire la tichetele de masă (a se vedea Legea nr. 166 din 21.09.2017 cu privire la tichetele de masă, publicată la 20.10.2017 în Monitorul Oficial nr. 364-370);
6. Revizuirea și ajustarea Regulamentului-Tip de organizare și funcționare a instituției de educație timpurie, aprobat prin Ordinul ME nr. 254 din 11.10.2017 și Hotărârea de Guvern nr. 1211 din 04.11.2016 cu privire la aprobarea Regulamentului sanitar pentru instituțiile de educație timpurie din perspectiva simplificării procedurilor tehnice și sanitare, cu respectarea cerințelor educaționale, de securitate și sanitare sau elaborarea unor reglementări tip care să conțină reglementări tehnice și sanitare simplificate cu privire în legătură cu crearea centrelor de zi cu respectarea cerințelor educaționale, de securitate;
7. Crearea unui regim juridic special pentru organizarea și funcționarea centrelor de zi administrate de angajatori pentru îngrijirea copiilor angajaților după modelul Hotărârii Guvernului nr. 730/2018, și Hotărârea Guvernului nr. 441/2015 (înființarea unui centru cu program parțial de activitate - opțiune oferită de angajator părinților/tutorilor angajați ce au în grijă sa copii de până la 3 ani; are un program parțial de activitate (până la 4-5 ore); cu program educativ și personal responsabil implicat (educator/educatoare etc.), cu opțiunile de alimentare și de somn asigurate);
8. Amendarea *Codului fiscal* (potrivit modelului similar aplicat în *Austria, Germania, Franța și Polonia*), astfel încât cheltuielile de organizare și funcționare a centrelor de zi administrate de angajatori să fie deductibile fiscal, în măsura în care serviciile sunt prestate unor beneficiari eligibili;
9. Elaborarea politicilor publice pentru finanțarea serviciilor prin aplicarea modelului „1+1”, astfel ca pentru serviciile de îngrijire a copilului să contribuie atât angajatorul, cât și părintele/tutorele. Potrivit conceptului general, o parte a cheltuielilor pentru servicii urmează să fie acoperite de angajator (până la 50%), iar suma rămasă – de către părinte/tutore (mecanismul poate fi inspirat din modelul de finanțare „Pare 1+1”);
10. Reglementarea separată a condițiilor parteneriatului public-privat în domeniul prestării serviciilor de educație (elaborarea de reglementări specifice, distincte de Legea 179/2008, cu privire la parteneriatul public-privat);
11. Ajustarea legislației naționale în domeniul parteneriatului-public privat prin clarificarea procedurilor legate de parteneriatele publice-private în domeniul educației;
12. APC și APL să inițieze crearea unui registru al bunurilor imobile care pot fi oferite în procesul de parteneriat public-privat în vederea inițierii sau stabilirii unui parteneriat public-privat în domeniul educațional.

RECOMANDĂRI SPECIFICE

1. Completarea art. 3 din Codul Educației al Republicii Moldova (Nr. 152 din 17-07-2014, *Versiune în vigoare din 14.01.19 în baza modificărilor prin [LP269 din 23.11.18 MO 467-479 din 14.12.18 art. 794](#)*) cu următoarea definiție: *parteneriat public-privat în domeniul educațional - contract de lungă durată, încheiat între partenerul public și partenerul privat în condițiile legislației cu privire la parteneriatul public-privat pentru desfășurarea activităților de interes public în domeniul educațional, fondat pe capacitățile fiecărui partener de a repartiza corespunzător resursele, riscurile și beneficiile;*
2. Completarea art. 23, al. 3 din Codul Educației al Republicii Moldova (Nr. 152 din 17-07-2014, *Versiune în vigoare din 14.01.19 în baza modificărilor prin [LP269 din 23.11.18 MO 467-479 din 14.12.18 art. 794](#)*) cu următoarea sintagmă: (3) Educația timpurie se desfășoară în creșe, grădinițe, centre comunitare de educație timpurie sau în alte instituții, *inclusive private* care prestează servicii în conformitate cu standardele educaționale de stat;
3. Completarea art. 24 din Codul Educației al Republicii Moldova (Nr. 152 din 17-07-2014, *Versiune în vigoare din 14.01.19 în baza modificărilor prin [LP269 din 23.11.18 MO 467-479 din 14.12.18 art. 794](#)*) cu următoarea sintagmă: *Ministerul Educației, Culturii și Cercetării și administrația publică locală va elabora măsuri de politici publice pentru încurajarea creării și fortificării opțiunilor de servicii alternative pentru îngrijirea copilului, prestate de subiecți privați;*
4. Completarea Regulamentului-Tip de organizare și funcționare a instituției de educație timpurie, aprobat prin Ordinul ME nr. 254 din 11.10.2017 cu următoarele sintagme:
 - Cap. 2. P. 2: Instituția de educație ante-preșcolară și preșcolară (creșă-grădiniță, grădinița de copii, *alte instituții private reglementate de legislația în vigoare*) este o unitate de educație pentru copii cu vârsta de la 0 – la 2 ani (ante-preșcolară) și de (2) 3 - 6 (7) ani (preșcolară), instituție, care în colaborare cu familia, asigură dezvoltarea capacităților creative prin valorificarea potențialului psihofiziologic și intelectual al copiilor, pregătirea multilaterală pentru viață în vederea integrării în activitatea școlară a acestora.
 - Cap. 4. P. 1: Instituțiile preșcolare pot fi de următoarele tipuri: creșă-grădiniță (tipul principal); grădiniță, centre de zi;
 - Cap. 5. P. 2 în redacție nouă: Instituția preșcolară respectă normele sanitar-igienice, deținând avizul pozitiv de la centrul de sănătate publică teritorial, cerințele și regulile securității anti-incendiare. În conformitate cu normele și regulile sanitare, ea poate dispune de teren pentru jocuri și activități la aer liber, piscină, poate fi înzestrată cu inventar capitonat și necapitonat, aparataj medical, materiale didactice, jucării etc.
5. Modificarea Legii 179/2008, cu privire la parteneriatul public-privat, capitolul III din Legea, prin atribuirea competențelor speciale Ministerului Educației, Cercetării și Culturii în procesele de parteneriat public-privat în domeniul educațional;
6. Modificarea Codului Fiscal (1163/1997), cu stabilirea restituirii TVA la investiții (cheltuieli) capitale efectuate în cadrul parteneriatului public-privat de interes național (cu specificarea, în domeniul educațional) și scutirea de TVA fără drept de deducere a mărfurilor și serviciilor importate în cadrul proiectelor de parteneriat public-privat.

| CADRUL LEGAL PERMISIV | STANDARDE MINIME DE ACTIVITATE (CERINȚELE MINIME) | OBLIGAȚIILE DUPĂ ÎNREGISTRARE | BARIERELE LEGALE ȘI REGULATORII | CERINȚELE PENTRU RAPORTARE (frecvența de raportare, ce fel de raport trebuie să ofere, cui etc.) | INSTITUȚIA RESPONSABILĂ DE VERIFICARE |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| CREȘE | | | | | |
| <p>REGLEMENTĂRI GENERALE</p> <p>Organizarea și funcționarea instituției de educație timpurie, indiferent de forma de organizare și statutul juridic, se realizează în conformitate cu:</p> <ul style="list-style-type: none">documentele de politică educațională și de protecție a copilului ale Republicii Moldova,Codului Educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17 iulie 2014,Legea nr. 436-XVI din 28 decembrie 2006 privind administrația publică locală,Legea nr. 435-XVI din 28 decembrie 2006 privind descentralizarea administrativă,Legea nr. 338-XIII din 15 decembrie 1994 privind drepturile copilului,Legea ocrotirii sănătății nr. 411-XIII din 28 martie 1995,Legea nr.10-XVI din 03.02.2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice,Codul Muncii nr. 154-XV din 28 martie 2003,alte acte legislative, hotărâri, ordonanțe și dispoziții ale Guvernului, ordine ale Ministerului Educației, decizii/hotărâri ale administrației publice locale, altor acte normative din domeniu. <p>REGLEMENTĂRI SPECIFICE</p> <ul style="list-style-type: none">Organizarea și funcționarea instituției de educație timpurie este reglementată prin Regulamentul-Tip de organizare și funcționare a instituției de educație timpurie, aprobat prin Ordinul ME nr. 254 din 11.10.2017.Normele sanitare pentru exploatarea și întreținerea instituțiilor de educație timpurie, indiferent de tipul de proprietate și forma de organizare | <p>Instituțiile de învățământ private de toate nivelurile pot fi înființate, reorganizate și lichidate în modul prevăzut de legislația civilă și de Codul Educației. Acestea se organizează conform principiului non-profit și îndeplinesc aceleași criterii, standarde și indicatori de performanță ca și unitățile educaționale publice, dispun de autonomie organizatorică și economico-financiară în conformitate cu reglementările legale. Mai jos sunt descrise alternative de înființare în conformitate cu prevederile legislației civile.</p> <p>Instituțiile de învățământ private acreditate sunt parte componentă a sistemului național de învățământ și își desfășoară activitatea în conformitate cu prevederile Codului Educației.</p> <p>Indiferent de forma de organizare și statutul juridic, instituția de educație timpurie are următoarele elemente definitorii:</p> <ul style="list-style-type: none">act de înființare – ordin/decizie a autorității publice locale în subordinea căreia se află sau a fondatorului privat;documente care confirmă dispunerea de patrimoniu în proprietate publică/privată sau prin administrare de locațiune/arendă (sediu, dotări corespunzătoare, adresă juridică) conform prevederilor legale;ștampilă cu Stema de Stat și elemente distinctive, conform legislației în vigoare. <p>FORME DE ORGANIZARE</p> <ul style="list-style-type: none">Asociația Obștească - Legea Nr. 837 din 17.05.1996 cu privire la asociațiile obștești* (*Republicată în temeiul art. IV al Legii nr.178-XVI din 20 iulie 2007, cu renumerotarea elementelor și corespunzător modificarea referințelor).Centru Educațional - Legea Nr. 837 din 17.05.1996 cu privire la asociațiile obștești* (*Republicată în temeiul art. IV al Legii nr.178- | <p>FISCALITATE</p> <p>Impozitul pe venit - Instituțiile de învățământ publice, prin derogare de la art.51, și instituțiile de învățământ private se scutesc de impozitul pe venitul obținut din desfășurarea nemijlocită a procesului de învățământ conform Codului educației.</p> <p>TVA - Se scutesc de T.V.A. fără drept de deducere:</p> <ul style="list-style-type: none">instituțiile preșcolare, sanatoriile și alte obiecte cu destinație social-culturală și de locuit, precum și drumurile, rețelele și substațiile electrice, rețelele de gaz, instalațiile pentru extragerea apelor subterane și alte obiecte similare transferate gratuit autorităților publice (sau, în baza deciziei lor, întreprinderilor specializate care folosesc și exploatează obiectele respective conform destinației), precum și cele transmise întreprinderilor, organizațiilor și instituțiilor de către autoritățile publice; proprietatea de stat transferată gratuit, la decizia autorităților publice, de la bilanțul unei întreprinderi de stat la bilanțul altei întreprinderi de stat sau de la bilanțul unei întreprinderi municipale la bilanțul altei întreprinderi municipale; lucrările de expertiză tehnică, de prospecțiuni, de proiectare, de construcție și de restaurare, cu atragerea mijloacelor bănești donate de către persoane fizice și juridice, la obiectele incluse în lista aprobată de Parlament;mărfurile, serviciile instituțiilor de învățământ publice și private, legate de desfășurarea nemijlocită a procesului de învățământ conform Codului educației; serviciile de instruire a copiilor și adolescenților în cercuri, secții, studiouri; serviciile prestate copiilor și adolescenților cu folosirea instalațiilor sportive; serviciile legate de întreținerea copiilor în instituții preșcolare; | <p>Reglementările actuale nu interzic expres crearea creșelor la nivel de întreprinderi, dar ținând cont de reglementările specifice, crearea unor astfel de creșe ar fi imposibilă.</p> <p>Regimul fiscal și alte taxe sunt reflectate în raportul elaborat de World Bank Group „Doing Business in Moldova” 2020.⁵²</p> | <p>RAPOARTE SPECIFICE</p> <p>Instituția de educație timpurie, indiferent de tipul de proprietate, este obligată să prezinte anual APL și OLSDÎ un raport de activitate care se publică pe pagina web oficială a acestuia.</p> <p>RAPOARTE GENERALE</p> <p>În dependență de forma de organizare, în condiții generale.</p> | <p>Ministerului Educației, Culturii și Cercetării</p> <p>Agenția Națională pentru Sănătate Publică</p> <p>Serviciul Fiscal de Stat</p> <p>Administrația Publică Locală în limitele competențelor stabilite prin lege</p> |

⁵² <http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/m/moldova/MDA.pdf>

| | | | | | |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|--|
| <p>juridică sunt reglementate în Hotărârea de Guvern nr. 1211 din 04.11.2016 cu privire la aprobarea Regulamentului sanitar pentru instituțiile de educație timpurie.</p> | <p>XVI din 20 iulie 2007, cu renumerotarea elementelor și corespunzător modificarea referințelor), Codul Educației Nr. 152 din 17.07.2014, Publicat: 24.10.2014 în Monitorul Oficial Nr. 319-324</p> <ul style="list-style-type: none"> • Întreprindere individuală - Legea nr. Nr. 845 din 03.01.1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi. Publicat: 28.02.1994 în Monitorul Parlamentului Nr. 2. • Instituții private - Legea Nr. 837 din 17.05.1996 cu privire la asociațiile obștești (Republicată în temeiul art. IV al Legii nr.178-XVI din 20 iulie 2007, cu renumerotarea elementelor și corespunzător modificarea referințelor), Legea nr. Nr. 1107 din 06.06.2002 Publicat: 22.06.2002 în Monitorul Oficial Nr. 82-86. • Societăți cu Răspundere Limitată - Legea Nr. 135 din 14.06.2007 privind societățile cu răspundere limitată Publicat: 17.08.2007 în Monitorul Oficial Nr. 127-130. <p>CONSTITUIREA ENTITĂȚILOR</p> <ul style="list-style-type: none"> • Instituțiile non-profit se constituie din inițiativa fondatorilor care pot fi persoane fizice - cetățeni cu capacitate de exercițiu deplină și persoane juridice - asociații obștești. Asociațiile obștești, filialele și reprezentanțele acestora se înregistrează de către Agenția Servicii Publice în conformitate cu prezenta lege și cu Legea nr. 220/2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali. • Întreprinderea individuală poate fi fondată de un întreprinzător individual, care este persoană fizică cu capacitate de exercițiu deplină, care practică activitate de întreprinzător în nume și pe risc propriu, fără a constitui o persoană juridică, și este înregistrată în modul stabilit de lege. • Societatea cu răspundere limitată poate fi constituită de unul sau de mai mulți fondatori persoane fizice și/sau juridice cărora legea nu le interzice acest lucru. <p>TEMEI PENTRU INFIINTAREA INSTITUTIILOR DE EDUCATIE PRIVATA</p> <p>Ținând cont de opțiunile enumerate mai sus și având în vedere condițiile de fondare și înregistrare a persoanelor juridice, companiile pot înființa instituții de educație privată, inclusiv creșe prin:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fondarea unei Asociații Obștești de către reprezentantul companie care are statul de | <p>serviciile de pregătire și perfecționare a cadrelor;</p> <ul style="list-style-type: none"> • produsele de fabricație proprie ale cantinelor studentești, școlare și ale cantinelor altor instituții de învățământ, ale spitalelor și instituțiilor preșcolare, ale cantinelor care aparțin altor instituții și organizații din sfera social-culturală finanțate, parțial sau în întregime, de la buget, precum și ale cantinelor specializate în alimentarea bătrânilor nevoiași din contul organizațiilor de binefacere; <p>Instituția privată care prestează servicii în domeniul educației timpurie nu este scutită de alte plăți sociale obligatorii, în conformitate cu legislația națională.</p> | | | |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|--|

| | | | | | |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|--|--|
| | <p>fondator sau este mandatat în condițiile legislației pentru a avea calitatea de fondator sau co-fondator al Asociației Obștești;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fondarea unei Instituții Private de către reprezentantul companie care are statul de fondator sau este mandatat în condițiile legislației pentru a avea calitatea de fondator sau co-fondator al Instituției Private, sau fondarea Instituției Private nemijlocit de către companie, în temeiul prevederilor legislației civile (Codul Civil); • Fondarea unui SRL de către reprezentantul companie care are statul de fondator sau este mandatat în condițiile legislației pentru a avea calitatea de fondator sau co-fondator al Societății cu Răspundere Limitată, sau fondarea Societății cu Răspundere Limitată nemijlocit de către companie, în temeiul prevederilor Legii cu privire la Societățile cu Răspundere Limitată. <p>DOCUMENTE INTERNE OBLIGATORII</p> <p>Instituția de educație timpurie, indiferent de forma de organizare și statutul juridic, își organizează activitatea în baza următoarelor documente obligatorii:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Regulamentului instituției de educație timpurie elaborat în bază de Regulament-tip, coordonat cu OLSDÎ și APL-fondator și aprobat de Consiliul de administrație al instituției.; 2. Planului de dezvoltare strategică a instituției, coordonat cu OLSDÎ și APL fondator și aprobat de Consiliul de administrație al instituției; 3. Planului anual de activitate al instituției, coordonat cu OLSDÎ și APL-fondator și aprobat de Consiliul de administrație al instituției; 4. Regulamentului intern al instituției, aprobat de Consiliul de administrație al instituției. <p>CERINȚE TEHNICE ȘI SANITARE</p> <p>Standardele naționale stabilesc cerințe tehnice și sanitare stricte legate de procesul de organizare a educației ante preșcolare. Scopul setat al cerințelor tehnice și sanitare este de a asigura siguranța și sănătatea copiilor, ținând cont mai ales de vârsta acestora și particularitățile fiziologice. Condițiile tehnice și sanitare rigide însă ar putea descuraja companiile din sectorul privat să se implice</p> | | | | |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|--|--|

| | direct în procesul de fondare și susținere a instituțiilor de educație pretimpurie. | | | | |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------|
| CADRUL LEGAL PERMISSIV | STANDARDE MINIME DE ACTIVITATE (CERINȚELE MINIME) | OBLIGAȚIILE DUPĂ ÎNREGISTRARE | BARIERELE LEGALE ȘI REGULATORII | CERINȚELE PENTRU RAPORTARE (frecvența de raportare, ce fel de raport trebuie să ofere, cui etc.) | INSTITUȚIA RESPONSABILĂ DE VERIFICARE |
| SERVICIU (INCLUSIV CENTRE EDUCAȚIONALE) | | | | | |
| <p>Nu este reglementat la nivel național</p> <p>EXPERIENȚA STATELOR UE</p> <p>Serviciile informale de îngrijire a copiilor le pot suplimenta sau înlocui pe cele formale (ex. creșe). Serviciile informale de îngrijire sunt cele furnizate de alte persoane decât părinții copiilor, în general de rude, cum ar fi bunicii, precum și de prieteni, vecini, îngrijitori profesioniști neînregistrați, bone și lucrători „au pair”. În unele state UE se regăsesc în această categorie și serviciile de îngrijire organizate în privat și asigurate de către un îngrijitor profesionist angajat direct de părinți, care nu este înregistrat sau monitorizat de autorități, adesea la domiciliul copilului.</p> <p>Cel mai mult se apelează la servicii informale de îngrijire în Țările de Jos (aproximativ 60 % pentru copiii din ambele categorii de vârstă), unde practic toate serviciile sunt cu program redus, urmate de România, Grecia, Slovenia, Slovacia, Polonia, Cipru și Portugalia, unde doar 40 % dintre copii au primit îngrijire informală sau în regim privat⁵³.</p> <p>Danemarca: sistemul danez de îngrijire a copiilor este foarte cuprinzător. Municipaliitățile oferă astfel de servicii indiferent de statutul profesional al părinților, de la vârsta de 26 de săptămâni a copiilor până la vârsta de școlarizare obligatorie. Îngrijirea copiilor este împărțită între creșe (de la 0 la 2 ani) și grădinițe (de la 3 la 6 ani), existând și îngrijitori profesioniști autorizați (childminders) care, de obicei, au grijă de copiii la domiciliul propriu.</p> | <p>Nu este reglementat la nivel național</p> <p>OPȚIUNI</p> <p>Serviciile pot fi create de către Stat prin adoptarea unui cadru normativ regulatoriu, cu stabilirea condițiilor de activitate și a Standardelor minime de activitate și calitate pe care urmează să le îndeplinească prestatorii de servicii (persoane fizice și/sau persoane juridice).</p> <p>Intervențiile regulatorii pot avea loc după modelul Hotărârii de Guvern Nr. 441 din 17.07.2015 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social Centrul de zi pentru copii în situație de risc și a standardelor minime de calitate sau Hotărârii de Guvern nr. 730 din 18.07.2018 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni–3 ani.</p> <p>De asemenea, după modelul Cabinetelor medicale individuale, pot fi create alte servicii de îngrijitori profesioniști autorizați (inclusiv de îngrijire a copiilor la domiciliu sau serviciu), cu autorizarea de către Ministerul Educației, Culturii și Cercetării. Cabinetele medicale individuale sunt reglementate de Hotărârea Guvernului Nr. 988 din 10.10.2018 pentru aprobarea Regulilor de organizare a asistenței medicale primare.</p> <p>La nivel european sunt reglementate și controlate de stat următoarele aspecte⁵⁴:</p> <ul style="list-style-type: none"> - curriculum; - cerințele de securitate și sănătate; - cerințele de calitate și instruire a personalului; - alimentația. | <p>Nu este reglementat la nivel național</p> <p>OPȚIUNI</p> <p>În statele UE de regulă în astfel de servicii sunt implicate persoane cu studii pedagogice⁵⁵.</p> | <p>Nu există reglementări.</p> <p>Chiar dacă serviciile de îngrijire la domiciliu sunt contractate neformal de către majoritatea părinților.</p> | <p>Nu este reglementat</p> | <p>Nu este reglementat</p> |

⁵³ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8785-2018-INIT/ro/pdf>

⁵⁴ https://www.eurochild.org/fileadmin/public/05_Library/Thematic_priorities/04_Early_Years/Eurochild/Discussion_paper_CZ15.pdf

⁵⁵ https://eurogender.eige.europa.eu/system/files/the_provision_childcare_services.pdf

| <p>Municipalitatea supraveghează structurile private și îngrijitorii profesioniști privați. Îngrijirea copiilor este considerată importantă pentru asigurarea bunăstării, a sănătății și a capacității de învățare a copiilor, precum și pentru incluziunea lor socială. Ea face obiectul unor standarde de calitate ridicate și este finanțată preponderent din fonduri publice. Părinții plătesc doar o taxă calculată în funcție de venitul lor și de numărul de copii. Programul de lucru poate fi adaptat nevoilor locale. Danemarca este una dintre țările care alocă cele mai mari resurse din PIB pentru îngrijirea copiilor, aceasta reprezentând o alegere conștientă pentru a da tuturor copiilor șanse egale în viață de cât mai timpuriu posibil.</p> <p>Belgia: Belgia are un sistem similar de creșe – pe lângă îngrijitori profesioniști privați – pentru copiii din categoria cea mai mică de vârstă (între 0 și 2,5 ani) și de grădinițe pentru cei între 2,5 ani și vârsta de școlarizare obligatorie. Din punctul de vedere al abordabilității financiare, taxele percepute pentru categoria de vârstă mai mică sunt deductibile fiscal și adesea se stabilesc în funcție de venituri.</p> | | | | | |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------|
| CADRUL LEGAL PERMISIV | STANDARDE MINIME DE ACTIVITATE (CERINȚELE MINIME) | OBLIGAȚIILE DUPĂ ÎNREGISTRARE | BARIERELE LEGALE ȘI REGULATORII | CERINȚELE PENTRU RAPORTARE (frecvența de raportare, ce fel de raport trebuie să ofere, cui etc.) | INSTITUȚIA RESPONSABILĂ DE VERIFICARE |
| SERVICII FINANȚATE DE ANGAJATOR/VOUCHER (TICHETE DE CREȘE) | | | | | |
| <p>Nu este reglementat la nivel național</p> <p>Comaniile private, inclusiv instituțiile din sectorul bugetar, celelalte persoane juridice, precum și persoanele fizice care încadrează personal pe bază de contract individual de muncă s-ar putea implica în procesul de finanțare al serviciilor de creșă prin emiterea tichetelor de creșă.</p> <p>La momentul actual, legislația națională nu reglementează regimul juridic al tichetelor de creșă. Dar aceasta ar putea fi ajustată urmând modelul legislației deja adoptate cu privire la tichetele de masă (a se vedea Legea Nr. 166 din</p> | <p>MECANISMUL PROPUȘ</p> <p>Pentru adoptarea legii cu privire la tichetele de creșă urmează să se țină cont de următoarele elemente prezente în practica internațională⁵⁶:</p> <ul style="list-style-type: none">• Tichetele de creșă pot fi acordate angajaților din cadrul unităților private. Suma individuală acordată pentru creșterea copilului până la împlinirea vârstei de 3 ani sub forma tichetelor de creșă se asigură integral din costuri de către angajator.• Tichetele de creșă se acordă la cerere, unuia dintre părinți sau, opțional, tutorelui, celui căruia i s-au încredințat copii spre creștere și | <p>Nu este aplicabil</p> | <p>BARIERE DE ORDIN LEGISLATIV: Nu există legislație specială care ar reglementa tichetele de creșă;</p> <p>BARIERE DE ORDIN FINANCIAR: Finanțarea serviciilor de creșă nu vor putea fi suportate de unele companii, pe motivul resurselor financiare solicitate pentru a deschide astfel de servicii.</p> <p>La nivel internațional sunt prevăzute reglementări pentru companii de a oferi astfel de servicii în funcție de numărul de</p> | <p>Nu este reglementat</p> | <p>Nu este reglementat</p> |

⁵⁶Inclusiv legislația României

| | | | | | |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|
| <p>21.09.2017 cu privire la tichetele de masă Publicat : 20.10.2017 în Monitorul Oficial Nr. 364-370) sau după modelul legislației adoptate de România.</p> | <p>educare ori în plasament familial, pe baza componenței familiale.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tichetele de creșă se emit de către operatori autorizați cu activitate specializată în domeniu (care trebuie să fie create în baza unui act normativ). • Angajatorul poate să achiziționeze direct de la o unitate emitentă necesarul de tichete cadou/tichete de creșă și achită prin transfer bancar atât contravaloarea nominală a tichetelor de creșă, cât și prețul imprimatului reprezentând tichetul de creșă, înainte de livrare. Angajatorul poate distribui salariaților tichete de creșă lunar. • Tichetele de creșă se distribuie salariaților sau, după caz, angajaților, lunar, pentru fiecare dintre copiii lor biologici, inclusiv pentru fiecare copil adoptat, încredințat în vederea adopției sau dat în plasament, precum și pentru cei cărora li sa instituit tutela. • Tichetele de creșă acordate de angajatori pot fi utilizate de către angajați fie la creșele la care au înscris copii, fie la cele cu care unitățile emitente au încheiate contracte de prestări de servicii. <p>Sumele achitate de angajatori pentru tichetele de creșă sau pentru finanțarea directă a unei instituții de creșă ar trebui să fie scutită de toate taxele fiscale, plățile sociale și medicale, în conformitate cu legislația în vigoare.</p> | | <p>părinți/tutori sau angajați ce au copii. A se vedea Anexa 7.</p> <p>BARIERE DE ORDIN FISCAL: Legislația fiscală națională în domeniul finanțării serviciilor de creșă nu este ajustată.</p> | | |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|

ANEXA 2. CADRUL LEGAL ȘI NORMATIV ÎN DOMENIUL EDUCAȚIEI TIMPURII DIN REPUBLICA MOLDOVA

1. Cadrul de referință al Curriculumului Național. Aprobare prin Ordinul ministrului nr. 432 din 29 mai 2017.
2. Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi <http://www.isjcl.ro/images/Curricu-lum/Cadrul-European-Comun-de-Referinta-pentru-limbi.pdf>
3. Codul de etică al cadrului didactic. Aprobare la 07.09.2015. În: Monitorul oficial la data de 18.03.2016.
4. Codul Educației al Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial nr. 319-324, art. nr. 634 din 24.10.2014. (modificat LP138 din 17.06.2016, MO184-192/01.07.2016 art. 401; în vigoare 01.07.2016).
5. Codul Familiei, nr. 1316-XIV din 26.10.2000. În: MO47-48, art. nr. 210, aprobat din 26.10.2000 (modificat din anul 2005 până în 2018, LP17 din 05.04.18, MO142-148/04.05.18 art. 277; în vigoare 01.06.18).
6. Codul Muncii al Republicii Moldova, nr. 154-XV din 28.03.2003. (modificat din 26.09.2003 până în 2018, LP85 din 24.05.18, MO210-223/22.06.18 art. 350).
7. Concepția educației în Republica Moldova, 2000.
8. Concepția privind orientarea, pregătirea și instruirea profesională a resurselor umane. În: Monitorul Oficial nr. 155 – 158 din 25.07.2003.
9. Constituția Republicii Moldova, Monitorul Oficial, nr. 1, 12.08.1994. Data intrării în vigoare: 27.08.1994.
10. Convenția cu privire la Drepturile Copilului, ratificată de Parlamentul Republicii Moldova în 1990 și intrată în vigoare în 1993.
11. Curriculum pentru educație timpurie / Min. Educației, Culturii și Cercet. al Rep. Moldova; echipa de elab.: Maria Vrâncianu [et al.]; coord. gen.: Angela Cutasevici, Valentin Crudu; experți-coord. naț.: Vladimir Guțu; contribuții: Valentina Bodrug-Lungu. – Chișinău: Lyceum, 2019 (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). – 128 p.
12. Curriculumul educației copiilor de vârstă timpurie și preșcolară (1-7 ani) în Republica Moldova, ME, 2008.
13. European quality framework – EQF – 5. 2014. <http://ec.europa.eu>
14. Ghid de implementare a Curriculumului pentru Educație Timpurie, a Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani din perspectiva Cadrului de referință pentru educație timpurie, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 283 din 20.03.2019
15. Ghidul pentru cadrele didactice de la grupele de creșă, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova nr. 71 din 05.09.2017
16. Holistic Early Childhood Development Index (HECDI) Framework, UNESCO, 2014.
17. Hotărârea Guvernului nr. 1211 din 04.11.2016 cu privire la aprobarea Regulamentului sanitar pentru instituțiile de educație timpurie (modificat HG522 din 06.07.2017, MO244-251/14.07.2017 art. 616).
18. Hotărârea Guvernului nr. 434 din 10.06.2014 privind aprobarea Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020.
19. Hotărârea Guvernului nr. 727 din 16.06.2003 cu referire la aprobarea strategiei naționale privind protecția copilului și a familiei.
20. Hotărârea Guvernului nr. 933 din 31.12.2009 cu privire la aprobarea programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020.
21. Instrucțiune de aplicare în educația timpurie a Metodologiei de evaluare a dezvoltării copilului. Aprobare prin ordinul Ministrului Educației, Culturii și Cercetării nr. 343 din 22 martie 2018.
22. ISCED – Clasificarea Internațională Standard a Educației, UNESCO, 2011.
23. Legea Republicii Moldova cu privire la Drepturile Copilului, nr. 338-XIII din 15 decembrie 1994.
24. Memorandum asupra Învățării Permanente, Comisia Comunităților Europene, Brussels, 30.10.2000 SEC (2000) 1832
25. Metodologia de evaluare a dezvoltării copilului. Aprobare prin ordinul Ministrului Educației, nr. 99 din 26 februarie 2015.
26. Metodologia de monitorizare și evaluare a dezvoltării copilului în baza standardelor de învățare și dezvoltare a copilului (vârsta 1,5 – 7 ani) Ghid pentru cadrele didactice din educația timpurie/
https://mecc.gov.md/sites/default/files/metodologia_me_sidc_2018.pdf
27. National Curriculum Guidelines on Early Childhood Education and Care in Finland. STA-KES
http://www.ibe.unesco.org/curricula/finland/fi_ecefw_2004_eng.pdf
28. Organizarea procesului educațional în instituțiile preșcolare în anul 2014-2015. Scrisoare metodică, ME.

29. Planul național de acțiuni privind implementarea Strategiei intersectoriale de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale, 2018.
30. Regulamentul Centrului comunitar de educație timpurie, aprobat prin Hotărâre de Guvern în 2008.
31. Regulamentul cu privire la organizarea obligatorie a pregătirii copiilor pentru școală de la vârsta de 5 ani, aprobat prin decizia Colegiului Ministerului Educației și Tineretului nr. 6.3 din 27 aprilie 2006, Buletin informativ, nr. 3/2006, p. 5.
32. Regulamentul de atestare a cadrelor de conducere. Anexa 1. Ord. ME nr. 454 din 31 mai 2012.
33. Regulamentul de atestare a cadrelor didactice. Ord. ME, nr. 336 din 03 mai 2013; Ord. ME nr. 1175 din 25 noiembrie 2014. Cu privire la modificările și completările la Regulamentul de atestare a cadrelor didactice.
34. Regulamentul instituției de educație preșcolară Grădiniță - școală primară Ordin nr 03 din 04 ianuarie 2011
35. Regulamentul instituției de educație preșcolară Ordin nr 04 din 04 ianuarie 2011
36. Regulamentul instituției GRĂDINIȚĂ – ȘCOALĂ PRIMARĂ, aprobat prin decizia Ministerului Educației și Tineretului nr. 6.3 din 27 aprilie 2006, Buletin informativ, nr. 3/2006, p. 26.
37. Regulamentul-tip de organizare și funcționare a instituției de educație timpurie, aprobat prin ordinul Ministerului Educației nr. 243 din 22 aprilie 2016 (modificat în baza ordinului ME, nr. 601 din 06 iulie 2017).
38. Repere metodologice privind organizarea procesului educațional în învățământul preșcolar. Anexă la Dispoziția Ministerului Educației, nr. 282 din 28 iunie 2016.
39. Repere metodologice privind organizarea procesului educațional în instituțiile de educație timpurie în anul de studii 2017-2018. Anexă la Ordinul Ministerului Educației, nr. 253 din 26 aprilie 2017.
40. Standarde de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani: (variante revăzută/dezvoltată) / Min. Educației, Culturii și Cercet. al Rep. Moldova; coord. naț.: Angela Cutasevici, Valentin Crudu: experți-coord. naț.: Vladimir Guțu, Maria Vrâncianu; echipa de elab.: Mihaela Pavlenko [et al.]; au colab.: Liuba Mocanu [et al.]. – Varianta rev./dezvoltată. – Chișinău: Lyceum, 2019 (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). – 92 p.: fig., tab./
https://mecc.gov.md/sites/default/files/standardele_de_invatare_tipar.pdf
41. Standarde de învățare și dezvoltare pentru copil de la naștere până la 7 ani: Standarde profesionale naționale pentru cadrele didactice din instituțiile de educație timpurie. Aprobate de către Consiliul Național pentru Curriculum, 2010. Revizuite/dezvoltate, 2018
42. Standarde minime de dotare a instituției de educație timpurie, Ordinul MECC, nr. 253 din 11.10.2017.
43. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația 2020”, publicat: 21.11.2014 în Monitorul Oficial Nr. 345-351; art. Nr. 1014.
44. Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022, MECC, în Monitorul Oficial Nr. 347-352, art. Nr. 1198, publicat: 07.10.2016.
45. Strategia Moldova Digitală 2020, publicată: 08.11.2013 în Monitorul Oficial Nr. 252-257, art. Nr. 963.

ANEXA 3. METODOLOGIA DE ELABORARE, REVIZUIRE A STANDARDELOR MINIME PENTRU AMENAJAREA SPAȚIULUI ÎN CARE URMEAZĂ A FI PRESTATE SERVICIILE DE CREȘĂ LA NIVEL DE ÎNTREPRINDERE

I. DISPOZIȚII GENERALE

În elaborarea standardelor minime necesare din punct de vedere sanitar și igienic pentru deschiderea/amenajarea unui spațiu predestinat pentru copii, cu posibilitatea de a presta servicii de îngrijire antepreșcolară în incinta unei întreprinderi, cu o capacitate de până la 60 locuri se va ghida după:

1. Codul Educației al Republicii Moldova Nr. 152 din 17.07.2014.
2. Hotărârea de Guvern nr. 1211 din 04.11.2016 cu privire la aprobarea Regulamentului sanitar pentru instituțiile de educație timpurie din perspectiva simplificării procedurilor tehnice și sanitare, cu respectarea cerințelor educaționale, de securitate și sanitare.
3. NCM C.01.02.2017 Clădiri civile. Proiectarea construcțiilor pentru grădinițe de copii.

Elaborarea și implementarea Metodologiei este reglementată inclusiv de recomandările internaționale din domeniu, omologate și pe teritoriul Republicii Moldova:

- documentele de politică educațională și de protecție a copilului ale Republicii Moldova, Codului Educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17 iulie 2014, Legea nr. 436-XVI din 28 decembrie 2006 privind administrația publică locală, Legea nr. 435-XVI din 28 decembrie 2006 privind descentralizarea administrativă, Legea nr. 338-XIII din 15 decembrie 1994 privind drepturile copilului, Legea ocrotirii sănătății nr. 411-XIII din 28 martie 1995, Legea nr.10-XVI din 03.02.2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice, Codul Muncii nr. 154-XV din 28 martie 2003, alte acte legislative, hotărâri, ordonanțe și dispoziții ale Guvernului, ordine ale Ministerului Educației, decizii/ hotărâri ale administrației publice locale, altor acte normative din domeniu.

Scopul Metodologiei constă în stabilirea, reglementarea și monitorizarea modului de elaborare, implementare și dezvoltare a standardelor minime necesare din punct de vedere sanitar și igienic pentru deschiderea/amenajarea unui spațiu predestinat pentru copii, cu posibilitatea de a presta servicii de îngrijire antepreșcolară în incinta unei întreprinderi (la inițiativa angajatorului) pentru formarea unui sistem național de integrare a părinților cu copii în rândurile muncitorilor calificați.

În sensul prezentei Metodologii, noțiunile de bază utilizate se definesc după cum urmează:

- **Instituție de educație timpurie** – unitate de educație și învățământ care realizează un proces educațional și de îngrijire a copiilor cu vârsta 1-6 ani în scopul dezvoltării lor fizice, cognitive, emoționale și sociale. Are un program de activitate (care corespunde duratei zilei de muncă), cu organizarea obligatorie a alimentației și somnului. Organizarea educației timpurii se efectuează pe grupe și sau grupe mixte, constituite, de regulă, după criteriul de vârstă a copiilor, beneficiind de cadre didactice calificate și de o infrastructură adecvată;
- **Centru cu program parțial de activitate** – opțiune oferită de angajator părinților/tutorilor angajați ce au în grija sa copii de 1-3 ani; are un program parțial de activitate (până la 4-5 ore); cu program educativ și personal responsabil implicat (educator/educatoare etc.), cu opțiunile de alimentare și de somn asigurate.
- **Serviciu** – opțiune oferită de angajator părinților/tutorilor angajați ce au copii de până la 6 ani; are un program flexibil de activitate (de până la 3-4 ore); pauzele alimentare și de somn nu sunt asigurate; frecvența aleatorie a copiilor la aceste grupe (fie este o persoană angajată ce merge după copii la grădiniță, îi aduce la lucrul părinților și are grijă de ei până la finele programului de lucru al părinților).

Standardele minime pentru amenajarea spațiului sunt aplicabile în:

1. Prezentele standarde stabilesc prevederi generale pentru proiectarea, sistematizarea și echiparea terenurilor aferente, pentru amenajarea spațial-volumetrică, componența și aria încăperilor, pentru iluminat, echipamentul rețelelor edilitare și mediului interior al clădirilor instituțiilor de educație preșcolară din cadrul întreprinderilor (în cazul lipsei serviciilor de educație preșcolară publice în localitate).
2. Cerințele prezentelor norme și reguli sunt recomandabile pentru lucrările de construcție, reparație, reconstrucție, consolidare și de reamenajare a clădirilor existente, destinate pentru instituțiile de educație preșcolară.
3. Prevederile prezentelor norme și reguli sunt obligatorii pentru beneficiari (investitori), proiectanți, organizații de construcție și de antrepriză organelor de putere publice, persoane fizice și juridice, inclusiv și investitorii din străinătate, care participă în proces de investire, precum și pentru organele abilitate cu funcția de efectuare a controalelor de stat.

Standardele minime pentru amenajarea spațiului contribuie la o conlucrare mai eficientă dintre furnizorul de servicii de educație timpurie a copiilor, a angajatorului (deținătorul de întreprindere, spațiu) și beneficiar (potențialul angajat, care va presta servicii mai eficiente, productive datorită organizării unei creșe-grădiniță în cadrul locului său de muncă); la elaborarea acestor standarde sanitare se ia în calcul și experiența altor state, practici internațional (vezi studiul de caz).

Metodologia este destinată/utilă:

1. experților care elaborează, verifică relevanța, validează standardele minime pentru amenajarea spațiului predestinat pentru instruirea copiilor (creșă-grădiniță), cu regim restrâns de lucru 4-6 ore;
2. instituțiilor de educație timpurie a copiilor;
3. beneficiarilor/părinților care se includ în procesul de lucru cu program restrâns de muncă (full-time);
4. partenerilor sociali, naționali și internaționali, angajatorilor, sindicatelor, patronatelor și, într- un sens mai larg, întregii societăți.

Standardele minime pentru amenajarea spațiului reprezintă temei pentru descrierea procesului educativ a copiilor de vârstă antepreșcolară.

II.ORGANELE RESPONSABILE DE IMPLEMENTAREA STANDARDDELOR

1. Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al RM
2. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al RM
3. Direcția Generală Educație, Cultură, Tineret, Sport
4. Angajatorul.

III. STRUCTURA STANDARDULUI

Standardele minime necesare sunt reglementate și stabilesc norme/criterii sanitare, dar unele din acestea nu neapărat obligatorii (terenuri de joacă, dormitoare și condiții pentru prepararea și servirea bucatelor), în cazurile când serviciile de educație a copiilor sunt prestate în regim special, câte 3-4 ore /zi:

1. dotarea și întreținerea încăperilor;
2. iluminatul natural și artificial al încăperilor;
3. încălzirea și ventilația încăperilor;
4. asigurarea cu apă potabilă și sanitație;
5. prevenirea îmbolnăvirilor copiilor;
6. organizarea alimentației și nutriției conform vârstei copilului
7. igiena personală a copiilor
8. igiena personalului;
9. obligațiile personalului medical.

IV. ORGANIZAREA PROCESULUI PENTRU AMENAJAREA SPAȚIULUI ÎN CARE URMEAZĂ A FI PRESTATE SERVICIILE DE CREȘĂ LA NIVEL DE ÎNTREPRINDERE

- 4.1. În prezentele norme sanitare sunt stipulate condițiile pentru educația și îngrijirea copiilor orientate spre menținerea și fortificarea sănătății.
- 4.2. Numărul copiilor în grupe se determină reieșind din suprafața destinată sălii de grupă pentru joc și masă – pentru copiii de vârstă pînă la 3 ani (antepreșcolari) nu mai puțin de 2,5m² și pentru grupele de vîrstă de la 3 pînă la 7 ani (preșcolari) nu mai puțin de 2,0 m² pentru 1 copil, aflați de facto în grupe. Pentru instituțiile de educație timpurie unde sala de grupă pentru joc și masă este comasată cu dormitorul suprafața pentru 1 copil se mărește cu 1,0 m² pentru toate grupele de vîrstă. (anexa 1a)
- 4.3. Numărul maxim de copii în grupele de creșă este pînă la 15 copii, în grupele preșcolare – 20 de copii.

V. AMPLASAREA INSTITUȚIILOR DE EDUCAȚIE TIMPURIE

- 5.1. Instituțiile de educație timpurie (încăperile în cadrul unei întreprinderi) se amplasează în afara zonelor de protecție sanitară a întreprinderilor, construcțiilor sau altor obiective și surse poluante și la o distanță ce asigură respectarea nivelurilor maximal admisibile de poluare atmosferică fonică, respectînd normativele de insolație și iluminat natural al încăperilor și terenurilor de joacă (în blocul administrative) să aibă 56ecess 56ecessit de asigurare cu apă, apă caldă, canalizare, încălzire; ventilare adecvată.
- 5.2. Blocurile instituțiilor de educație timpurie se construiesc și se acomodează la necesitățile copiilor cu dizabilități prin următoarele mijloace: căi de acces conform normativelor și standardelor naționale în construcție, adaptate la necesitățile persoanelor cu dizabilități; WC-uri accesibile; uși și ascensoare

accesibile/largi; gresie și faianță nealunecoasă și cu reflecție perceptibilă de către persoanele cu dizabilități de vedere accentuate și medii etc., în conformitate cu cerințele normativelor de stat în construcții: CP C.01.02-2014 „Proiectarea clădirilor și construcțiilor cu considerarea accesibilității pentru persoanele cu dizabilități. Prevederi generale” și NCM C.01.06-2014 „Cerințe generale de necesitate pentru obiectele de construcție la folosirea și accesibilitatea lor pentru persoanele cu dizabilități”.

- 5.3. Pe teritoriul instituției de educație timpurie pentru copii cu dereglări ale aparatului locomotor cărările și trotuarele nu trebuie să aibă o pantă mai mare de 5 grade, cu lățimea cărării și trotuarului nu mai puțin de 1,6 m. La cotituri și la fiecare 6 m trebuie să fie amenajate zone de repaus.
- 5.4. Pe teritoriul instituției de educație timpurie pentru copii cu deficiențe severe de vedere în scopul siguranței circulației copiilor lățimea cărărilor pentru plimbări trebuie să fie nu mai puțin de 3 m și să aibă 57câte un gard din ambele părți în 2 niveluri: 57balustradă la înălțimea de 90 cm și leaț la înălțimea de 15 cm. În apropierea cotiturilor, intersecțiilor, clădirilor, stîlpilor și altor obstacole, cărările (pistele) trebuie să aibă o structură mazarat de acoperire, suprafață rugoasă care servesc ca un semnal pentru încetinirea mișcării. Cărările (pistele) asfaltate trebuie să aibă un profil în formă de arc, iar în funcție de lățimea acestora mijlocul pistei crește peste părțile laterale cu 5-15 cm.

VI. DOTAREA ȘI ÎNTREȚINEREA ÎNCĂPERILOR

- a. Proiectarea instituțiilor de educație timpurie se efectuează în conformitate cu normativele în construcții NCM C.01.02.2017 Clădiri civile Proiectarea construcțiilor pentru grădinițe de copii. Normativele sanitare, enumerate în acest capitol completează și detaliază normele din domeniul ocrotirii sănătății.
- b. Încăperile/spațiile din cadrul întreprinderilor predestinate pentru educația timpurie a copiilor trebuie să fie proiectate, ținînd cont de accesul tuturor categoriilor de copii, 57inclusiv al celor cu dificultăți locomotorii, de vîz etc.
- c. Toate încăperile instituțiilor de educație timpurie trebuie să corespundă condițiilor pentru accesul la acestea. Categoriile de copii cu cerințe educaționale speciale (conform tuturor tipurilor de afecțiuni) și numărul de locuri trebuie să fie stabilite conform temei de proiect pentru specificul instituției de învățămînt respective.
- d. În caz că aceste exigențe lipsesc, în fiecare încăpere, pentru o grupă de copii, în medie, trebuie prevăzute 57câte 1-2 locuri, echipate pentru copii cu cerințe educaționale speciale, în funcție de fiecare tip de afecțiune – mobilitate redusă, deficiențe de vedere sau auz, pentru care se v-a asigura 57ece un însoțitor la 1-2 copii.
- e. Pereții din încăperile de grupă sunt echipați și vopsiți în culori mate de tonuri deschise. Ușile și ramele de la ușă, părțile proeminente ale clădirii, borduri, trepte, mobilierul și echipamentele trebuie să contrasteze cu culoarea pereților.
- f. Designul grupei standard include:
- a) vestiarul (pentru primirea copiilor și păstrarea hainelor și încălțămintei de stradă);
 - b) încăperea de grupă (sala pentru joc, activități și mese);
 - c) dormitorul (la 57necesitate); în cazul instruirii educative a copiilor până la 6 ore nu este necesar, dormitorul poate fi comasat cu spațiul grupei;
 - d) bufetul (pentru distribuirea bucatelor, spălarea veselei);
 - e) grupul sanitar, adaptat și pentru copii cu necesități locomotorii; în grupele de creșă – camera pentru schimbarea scutecelor;
- g. Pentru instituțiile de educație timpurie cu programul de activitate de pînă la 6 ore prezența dormitorului nu este necesar. În cazul absenței dormitorului în grupă este amenajat un 57colț/spațiu pentru odihna copilului.
- h. În instituțiile de educație timpurie cu programul de activitate de pînă la 6 ore, unde nu este prevăzut vestiar 57necesit pentru personal se admite dotarea vestiarelor din încăperile de grup cu un dulap 57necesit pentru hainele și încălțămintea personalului.
- i. Sălile pentru joc, activități și mese se amenajează cu mese și scaune, dulapuri pentru jucării, cărți, materiale didactice. Ele sunt marcate, indicându-se numărul și culoarea lor. Mobilierul și echipamentul pentru copii trebuie să fie 57necesitate pentru sănătatea copiilor și să țină cont de specificul de organizare al procesului 57necesitate, precum și a activităților de recuperare medicală, de asemenea, să corespundă taliei și vîrstei copiilor. În incinta sălilor de grup pentru copiii cu deficiențe severe de vedere și cei cu retard mintal trebuie să fie mese 57necesita individuale, cu parametri reglabili, design simplu și construcții sigure.

- j. În incinta sălilor de grup pentru copiii cu deficiențe severe de auz, precum și dereglări severe de vorbire trebuie prevăzute: mese individuale cu telecomandă (set microfon, echipament necesar), masa educatorului cu panou de control de la distanță (un amplificator și un comutator) cu conectare printr-o linie cu intensitate de necesară joasă la panoul de control de la fiecare necesar. Echipamentul auditiv se montează pe mese staționare fixate pentru copii și educatori.
 - k. În cazul în care se prevăd locuri pentru copiii cu deficiențe de vedere sau auz, distanța trebuie să fie:
 - i. între masă/mese și pereții fără geamuri – de minimum 0,7 m;
 - ii. între masă/mese și pereții cu geamuri – de minimum 0,5 m.
 - l. Aria mesei pentru copiii cu deficiențe de văz trebuie să fie de minimum 1,0 m lățime și de 0,6 m lungime pentru instalarea literaturii tipărite cu caractere Braille și a tiflotehnicii. În caz general, în încăperile de grupă standard este necesitat ca masa/mesele copilului/copiilor cu deficiențe de vedere sau auz să fie instalată/e cât mai aproape de geam/sau de sursa de lumină, iar pentru copilul/copiii care se folosesc de cărucioare să se prevadă 1-2 locuri de lângă golul ușii. În cazul în care mesele de două locuri se înlocuiesc cu mese de un singur loc, trebuie respectați parametrii trecerilor între mesele copiilor cu cărucioare, între mese și pereți și distanța între ușa de intrare și tablă.
 - m. Dimensiunile minime ale zonei unui singur loc, ținând cont de virajul căruciorului, trebuie să fie de 1,8 m x 1,8 m.
 - n. În sălile de grup pentru copiii cu dizabilități ale aparatului locomotor se prevede mobilier special.
 - o. În încăperile punctului medical pentru copiii cu cerințe educaționale speciale (cu deficiențe în dezvoltare fizică și/sau mintală) trebuie să se prevadă condiții pentru organizarea măsurilor curativ-profilactice, aplicarea tratamentului de reabilitare necesar și de corecție.
 - p. La așezarea copiilor la mese trebuie să se țină cont de starea fiziologică a analizatorului vizual și auditiv.
 - q. Ferestrele din sălile de jocuri trebuie să fie orientate optimal în perimetrul vest-sud-est și înzestrate cu obiecte luminoase.
 - r. Dormitoarele sunt dotate cu paturi individuale asigurate cu saltea, pătură, mușama de protecție, și lenjerie pentru fiecare copil adecvate vârstei acestuia. Instituțiile de educație timpurie se dotează cu următoarele paturi tip 1 – destinat pentru copii cu vârsta de la 1,5 ani până la 3 ani (antepreșcolari); Paturile nr. 1 au lungimea de 120 cm, lățimea – de 60 cm și înălțimea – de 30 cm cu perile.
 - s. Se interzice folosirea paturilor în 2 nivele pentru evitarea traumelor, dar se admit cele pliante și paturile de tip casetă în 3 nivele.
 - t. Amplasarea paturilor trebuie să asigure trecerea liberă a copiilor între paturi, paturi și pereți, paturi și radiatoare.
 - u. Distanța necesar recomandată între părțile laterale ale paturilor este de 0,65 m, de la peretele extern – 0,6 m, de la instalațiile de încălzire – 0,3 m, între capetele paturilor – 0,3 m.
 - v. Dimensiunile, amplasarea și adaptarea instalațiilor sanitare (lavoare/chiuvețe, closet) în grupurile sanitare se realizează în raport cu vârsta copiilor, reieșind din nevoile speciale și oportunitățile pentru copii. Inclusiv masa de schimbare scutecul și lavuarul ce permite spălarea expres a copilului.
 - w. Încăperile grupului sanitar din grupa de copii sunt separate în zona pentru chiuvețe și zona pentru WC-uri.
 - x. Pentru copiii sub 3 ani sunt prevăzute olițe individuale numerotate, care sunt spălate sub jet de apă, iar în situații epidemiologice se prelucrează după fiecare utilizare cu substanțe biodestructive.
 - y. Grupurile sanitare trebuie să fie ușor accesibile tuturor copiilor și amplasate în apropierea încăperi destinate pentru jocuri și activități.
 - z. Grupurile sanitare trebuie să fie dotate cu chiuvețe, conectate la apă rece și caldă și controlate termostatic, săpun, mijloace adecvate pentru uscarea mâinilor, la necesitate cu mobilier adecvat pentru schimbarea scutecelor suprafețe lavabile, rezistente la dezinfecție și cu instalații pentru depozitarea scutecelor folosite.
 - aa. Cabinele WC-urilor trebuie să fie destul de spațioase pentru a permite unui angajat să ajute copilul la necesitate și de o înălțime suficientă pentru a asigura intimitatea copilului, permițând totodată supravegherea din partea personalului. Lângă vasele de closet se instalează bare de necesar.
 - bb. Veceurile din grupe trebuie să fie asigurate cu ventilație necesar și încălzire adecvată pentru a preveni răcirea copiilor.
- 6.27. În cazul instruirii educative a copiilor din instituțiile timpurii cu activitatea de până la 6 ore pe zi este necesară organizarea alimentației.

- 6.28. Bufetele din încăperile de grup se prevăd soluții planimerice și echipament corespunzător pentru primirea bucatelor gata, produselor alimentare și distribuirea acestora. În 59ecess trebuie să se prevadă condiții separate pentru spălarea mâinilor și a veselei.

VII. ILUMINAREA NATURALĂ ȘI ARTIFICIALĂ

- 7.1. Nivelul iluminatului natural și artificial în instituțiile de educație timpurie trebuie să corespundă prevederilor documentației de proiect elaborată în conformitate cu normativele în construcții NCM C. 04.02-2017 „Exigențe funcționale. Iluminatul natural și artificial”.
- 7.2. În încăperile destinate activității copiilor se asigură un iluminat natural direct, cu un raport luminos de $\frac{1}{4} - \frac{1}{5}$, iar în dormitoare de $\frac{1}{6} - \frac{1}{8}$.
- 7.3. Se evită reducerea iluminatului natural prin obstacole exterioare, perdele sau prin culori închise folosite la zugrăvirea interioarelor.
- 7.4. Nivelul iluminatului artificial în sala pentru jocuri, ocupații, muzică și săli de sport pentru copiii cu deficiențe severe de vedere, trebuie să fie de cel puțin 600-800 lx, pentru copiii care suferă de fotofobie – nu mai mult de 300 lx.
- 7.5. Încăperile de grupă pentru copiii cu deficiențe severe de vedere trebuie să fie echipate cu un 59ecess 59ecessita de iluminat artificial.
- 7.6. Pentru a crea un mediu confortabil pentru copiii cu sensibilitate la lumină, la masa lor de lucru, se prevăd, obligatoriu un 59ecess de aprindere 59ecessita a unor grupuri de lămpi pentru iluminat general.
- 7.7. Mesele și scaunele pentru copii în timpul activităților sunt aranjate în așa fel, încât lumina (59ecessi sau artificială) să cadă ori din stînga, ori din dreapta copilului, în funcție de necesitățile acestora. Nivelul iluminatului artificial în încăperile de grupă trebuie să fie de tip general.
- 7.8. Coeficientul iluminării naturale în sălile de activități, la mesele de ocupații trebuie să fie de 1,5-2,0 %.
- 7.9. Se utilizează iluminatul local oriunde este necesar, în funcție de specificul și dificultatea sarcinii vizuale (tablă, loc de lucru, activități, săli de desen ș.a.).
- 7.10. Iluminatul artificial trebuie să asigure o iluminare 59ecessi, difuză și suficientă a spațiilor în care se desfășoară activitatea, să evite efectele de pîlpîire (stroboscopic), fenomenele de strălucire și de modificare a culorilor.
- 7.11. Ferestrele și sursele de iluminare artificială trebuie menținute în stare 59ecess și curățate pe măsura necesității.
- 7.12. Prizele și întrerupătoarele electrice sunt amplasate mai sus decât posibilitatea de atingere a copiilor și sunt protejate.
- 7.13. În sălile de jocuri, activități și mese se permite folosirea mijloacelor de reducere a insolării directe: draperii, jaluzele. Draperiile trebuie să fie de culoare deschisă, transparentă, fără imprimări/desene. Lungimea draperiilor de la tavan nu trebuie să fie mai mare de 50 cm. Materialul folosit pentru jaluzele trebuie să fie rezistent la umiditate, detergenți și dezinfectanți.
- 7.14. Se interzice amplasarea ghiveciurilor cu flori pe pervazul ferestrelor din grup și 59ecessita.

VIII. ÎNCĂLZIREA ȘI VENTILAȚIA

- 8.1. Instituțiile de educație timpurie sunt dotate cu sisteme de încălzire și ventilare în conformitate cu documentația de proiect a obiectului, aprobată în modul 59ecessita, și cu normativele de construcție în vigoare aprobate de Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor. Verificarea, curățarea și monitorizarea eficacității sistemelor de ventilație se efectuează nu mai rar de o 59ece în an.
- 8.2. Toate încăperile destinate copiilor sunt ventilate natural. Mijloacele de ventilație trebuie să asigure cel puțin 1,5 schimburi de aer pe oră în încăperile de grupă, 3 schimburi pe oră în încăperile 59ecessi pentru instruire și 5 schimburi pe oră în grupurile sanitare. Este interzisă folosirea sistemelor de condiționare a aerului.
- 8.3. Sistemul de ventilație trebuie să asigure normele sanitare pentru multitudinea schimbului de aer.
- 8.4. Ventilația prin deschiderea ferestrei se realizează în așa fel, încât să se evite disconfortul termic și să se asigure înlăturarea 59ecessita a aerului folosit.
- 8.5. Pentru asigurarea unei ventilații naturale permanente, oberlihturile și ferestrele trebuie să aibă o suprafață totală de cel puțin $\frac{1}{50}$ din suprafața încăperii.
- 8.6. Încăperile destinate copiilor sunt ventilate în pauzele din timpul programelor de activitate prin deschiderea ferestrelor. În aceste perioade copiii părăsesc obligatoriu încăperea.

- 8.7. Aerisirea largă a dormitoarelor și a sălilor de mese se efectuează în perioadele în care copiii nu se află în aceste încăperi.
- 8.8. În fiecare sală de grupă, 60ecessita, vestiar, WC la un geam trebuie să fie instalată plasă de protecție. Pentru aerisirea încăperilor sunt deschise doar geamurile la care sunt instalate plase, în scopul prevenirii traumatismului la copii și accesul insectelor zburătoare. Încăperile sunt aerisite zilnic. Aerisirea prin WC se interzice.
- 8.9. În perioada caldă se efectuează aerisirea neîntreruptă dintr-o parte (fără 60curent).
- 8.10. Oberlihturile dormitoarelor se închid cu 30 de minute înainte de deșteptarea copiilor, iar în timpul cald al anului somnul de zi este organizat cu ferestrele deschise (evitând curentul).
- 8.11. În spațiile destinate copiilor se interzice utilizarea încălzitoarelor portabile sau sistemelor locale de încălzire cu radiații infraroșii, prin sisteme de abur, sobelor din fier și utilizarea convectoarelor de gaz. În calitate de instalații de încălzire pot fi utilizate radiatoare și elemente tubulare, încadrate în panouri din beton.
- 8.12. Instalațiile de încălzire trebuie să fie îngrădite cu grilaje din lemn, amplasate sub ferestre cu 60ecessitate de reglare a temperaturii. Materialul pentru îngrădirea instalațiilor nu trebuie să producă efecte nocive asupra copiilor.
- 8.13. Se interzice îngrădirea instalațiilor de încălzire cu materiale din rumeguș de lemn și alte materiale polimere. Temperatura medie a suprafeței instalațiilor de încălzire nu trebuie să depășească 80 grade.
- 8.14. Pentru prevenirea îmbolnăvirilor cauzate de disconfortul termic se asigură următoarele condiții ale regimului de încălzire:
- oscilațiile de 60ecessitate din încăperi nu trebuie să depășească 2 grade C pe perioada în care copiii se află în încăperile respective;
 - diferențele între 60ecessitate încăperilor destinate activității sau odihnei copiilor și cea a anexelor (coridoare, vestiare etc.) nu trebuie să depășească 20C;
 - sistemele de încălzire utilizate să nu 60ecess degajarea substanțelor toxice în încăperi; pentru evitarea accidentelor toxice se interzice utilizarea sobelor metalice și folosirea drept combustibil a cărbunilor în instituțiile de educație timpurie;
 - suprafața de încălzire are o 60ecessitate care nu trebuie să depășească 80 gradeC (pentru a nu scădea umiditatea relativă sub 30%).
- 8.15. Dispozitivele de încălzire trebuie să fie curățate de praf săptămânal sau la 60ecessitate.
- 8.16. Umiditatea relativă a aerului în încăperile pentru copii constituie 40–60%, după posibilitate asigurarea cu tehnica de umidificare.
- 8.17. Viteza curenților de aer nu trebuie să depășească 0,1 m/sec. Temperatura aerului din sălile de jocuri, activități și mese se determină cu ajutorul termometrului, care este fixat pe peretele intern la o înălțime de 0,8–1,2 m.

IX. APROVIZIONAREA CU APĂ ȘI SANITAȚIE

- 9.1. Clădirea instituției de educație timpurie este asigurată cu apă potabilă, apă caldă și sistem de canalizare.
- 9.2. Cu apă rece și caldă sunt asigurate obligatoriu următoarele încăperi: bufetul și WC-urile. Temperatura apei la lavoare este nu mai joasă de 45°C și nu mai înaltă de 60°C. Se interzice utilizarea ceainicelor electrice și altor dispozitive tehnice.
- 9.3. Robinetele cu apă fierbinte la care copiii au acces se înzestrează cu un sistem de control al temperaturii nu mai mult de 43°C.
- 9.4. În lipsa sistemelor centralizate de canalizare se prevăd instalații proprii pentru colectarea, epurarea și evacuarea apelor reziduale menajere, cu evitarea poluării solului, a apei și a aerului.

X. PREVENIREA BOLILOR

- 10.1. În scopul asigurării unui mediu sigur pentru educarea și îngrijirea copiilor în instituțiile de educație timpurie trebuie să se respecte prevederile actelor normative sanitare în vigoare aprobate de Ministerul Sănătății față de finisarea interioară a încăperilor:
- a) Pereții încăperilor trebuie să fie netezi, fără semne de atac fungic și să aibă un finisaj care să permită curățarea umedă și dezinfectarea. Toate materialele de construcție și de decor interior trebuie să fie inofensive pentru sănătatea umană și să fie însoțite de certificate ce ar confirma originea, calitatea și inofensivitatea lor.

- b) Pentru podea sunt utilizate materiale inofensive și care permit prelucrarea umedă cu utilizarea detergenților și substanțelor biodistructive.
 - c) Mobila și echipamentul din instituțiile de educație timpurie trebuie să fie inofensive pentru sănătatea copiilor și să fie însoțite de certificate ce ar confirma originea și inofensivitatea lor.
- 10.2. Copiii trebuie să fie asigurați cu mobilier ergonomic, adecvat fiecărui copil. În mod ideal, mobilierul trebuie să fie produs din lemn tare, să poată fi supus prelucrării umede cu detergenți și să fie nontoxic. Pentru prevenirea traumatismelor mobilierul are tapițeria rezistentă la incendiu, este fixat și nu are colțuri ascuțite.
 - 10.3. Concentrația de poluanți a aerului din încăperi în zonele cu prezența constantă a copiilor (grup, dormitoare, săli de muzică, sport etc.) nu trebuie să depășească concentrația maximă admisă pentru aerul atmosferic.
 - 10.4. Plasele de ventilare trebuie să fie deschise, curățate sistematic de praf, închise numai când scade brusc temperatura aerului. Curățirea canalelor de ventilare se face cel puțin o dată pe an.
 - 10.5. Întreținerea igienică permanentă a încăperilor, instalațiilor și mobilierului.

Secțiunea 1

Regulile de menținere a stării sanitare în instituțiile de educație timpurie

- 1.1. Măturarea umedă sau aspirarea mecanică a prafului, zilnic sau ori de câte ori este nevoie, precum și dezinfectia periodică și în funcție de necesitate, a mobilierului și a jucăriilor.
- 1.2. Întreținerea permanentă a stării de curățenie generală și a grupurilor sanitare, prin dotarea și folosirea corespunzătoare a materialelor de curățenie și a substanțelor biodistructive și prin spălarea și dezinfectarea zilnică sau în caz de necesitate.
- 1.3. Întreținerea stării permanente de curățenie în spațiile pentru ocupații și dormitoare.
- 1.4. Dezinsecția și deratizarea încăperilor și a anexelor, periodic sau ori de câte ori se constată prezența insectelor și a rozătoarelor.
- 1.5. Colectarea și transportul reziduurilor se efectuează potrivit prevederilor actelor normative sanitare în vigoare aprobate de Ministerul Sănătății.
- 1.6. Asigurarea curățeniei generale și a dezinfectiei mobilierului și a pavimentelor, săptămânal sau ori de câte ori este nevoie.
- 1.7. Jucăriile și materialele didactice utilizate în instituțiile pentru copii nu trebuie să constituie un risc pentru sănătatea acestora și să permită curățarea și dezinfectarea lor periodică. Jucăriile trebuie să corespundă particularităților de vîrstă ale copiilor. Jucăriile pentru copii pînă la 3 ani se vor igieniza de 2 ori în zi, cele pentru copii peste 3 ani – o dată în zi, sub apă curgătoare cu folosirea săpunului, periei și cîrpei. Jucăriile din material textil, la sfîrșitul zilei, se vor expune la acțiunea lămpilor de cuarț (bactericide) timp de 30 min, la distanța de 25 cm.
- 1.8. Păstrarea acestora se face în dulapuri la îndemîna copiilor. Jucăriile și materialele didactice deteriorate sunt scoase periodic din folosință.
- 1.9. Jucăriile noi să fie însoțite de avize sanitare, înainte de a fi aduse în grupe, se spăla timp de 15 minute sub jet de apă ($t+37^{\circ}\text{C}$) cu săpun și se usucă la aer. Cele de cauciuc, penopoliuretan, penolatex, plastizol se spală conform instrucțiunilor menționate și se storc. Jucăriile care nu se supun prelucrării umede sunt folosite doar ca material didactic demonstrativ.
- 1.10. Jucăriile pentru copii pînă la 3 ani se vor igieniza de 2 ori în zi, cele pentru copii peste 3 ani – o dată în zi, sub apă curgătoare cu folosirea săpunului, periei și cîrpei. Jucăriile din material textil, la sfîrșitul zilei, se vor expune la acțiunea lămpilor de cuarț (bactericide) timp de 30 min, la distanța de 25 cm.
- 1.11. Jucăriile din grupă trebuie menținute în stare curată, se curăță și se prelucrează conform instrucțiunilor producătorului sau de câte ori este nevoie.
- 1.12. Lenjeria de pat a copiilor este confecționată din materiale naturale (bumbac, batist, satin). Toată lenjeria trebuie să fie marcată. Lenjeria de pat se marchează în colțul de jos, indicându-se numărul de pe listă ce corespunde cu numele copilului.
- 1.13. Lenjeria de pat, prosoapele se schimbă după necesități, dar nu mai rar de o dată la 5 zile.
- 1.14. Lenjeria curată se aduce în saci speciali și se păstrează în dulapuri, iar cea folosită se păstrează în lăzi (cutii) speciale sau saci. La sfîrșitul zilei sacii de polietilenă murdari se spală cu detergenți.
- 1.15. Echipamentul de pat (saltelele, pernele, cearșafurile) se aerisește nemijlocit în încăperi prin deschiderea geamurilor, ușilor. În timpul curățeniei generale, periodic acestea se scot la aer. Pernele sunt din

umplutură din puf/pene de găină, sau din material antialergic. O dată pe an echipamentul de pat se supune curățirii chimice.

- 1.16. Suprafețele, echipamentul, mobilierul, lenjeria etc., contaminate cu fluide corporale sunt curățate și dezinfectate imediat.
- 1.17. Covoarele se curăță prin metoda chimică și cu aspiratorul zilnic, se scutură și se șterg cu peria umedă, o dată pe an se supun curățirii chimice sau mai des prin metoda abur.
- 1.18. Inventarul pentru WC-uri (cîrpe, căldare, perie) trebuie să fie marcat cu culoare roșie și păstrat în dulap special. Inventarul se spală după fiecare utilizare cu apă caldă și soluții de detergenți. Substanțele biodistructive trebuie păstrate la întuneric, în vase închise și în locuri inaccesibile copiilor.
- 1.19. În timpul cald al anului, în scopul protecției contra insectelor, se instalează plase la ferestre și uși. Pentru nimicirea muștelor se folosesc panglici lipicioase.
- 1.20. Pentru prevenirea și combaterea rozătoarelor trebuie să se asigure păstrarea corectă a produselor, resturilor alimentare și folosirea metodelor mecanice de combatere. Categorie se interzice folosirea preparatelor chimico – bacteriologice.
- 1.21. Fiecare instituție de educație timpurie trebuie să dispună de contracte cu Serviciul de Supraveghere de Stat a Sănătății Publice pentru organizarea dezinfectiei, dezinsecției și deratizării specializate.
- 1.22. Utilajul de pe terenul de jocuri (mese, scaune, utilaj sportiv) trebuie să fie în stare bună (funcțional) și zilnic se șterge.
- 1.23. Pentru a reduce nivelul de poluare a încăperilor plasele, covoarele, periile de la intrarea în încăperile pentru copii se curăță și se spală după sosirea copiilor și venirea lor de la plimbare.
- 1.24. Într-o situație epidemiologică nefavorabilă, în scopul prevenirii răspîndirii infecției se întreprind măsuri suplimentare de prelucrare și dezinfectie a încăperilor. La înregistrarea cazurilor de boli infecțioase în instituțiile de educație timpurie sunt organizate măsuri antiepidemice de către personalul instituțiilor de educație timpurie la recomandarea centrelor de sănătate publică teritoriale și altor organe abilitate.
- 1.25. Se asigură materialele necesare igienei personale la grupurile sanitare din instituție, corespunzător numărului de copii (hîrtie igienică, săpun, substanțe biodistructive, mijloace de uscare a mîinilor după spălare).
- 1.26. Pentru prevenirea accidentelor prin căderea copiilor de la nivelul încăperilor situate la etaj se iau măsurile de protecție necesare.
- 1.27. În scopul asigurării măsurilor de prevenire a toxiinfecțiilor alimentare și a bolilor diareice acute instituțiile de educație timpurie elaborează planul anual de măsuri privind profilaxia toxiinfecțiilor alimentare și a bolilor diareice acute, care este coordonat cu ANSP.

Secțiunea a 2-a

Înscrierea și primirea zilnică a copiilor în instituția de educație timpurie

- 2.1. Fiecare copil înainte de înmatriculare în instituția de educație timpurie este supus unui examen medical complex și prezintă concluzia finală privind examenul medical al copilului este întocmită de medicul de familie în conformitate cu reglementările Ministerului Sănătății.
- 2.2. Primirea zilnică a copiilor în instituțiile de educație timpurie se efectuează de către educator, care obține date de la părinți despre starea de sănătate a copilului, examinează starea cavității bucale (faringele) și tegumentele, măsoară temperatura corpului la copiii cu manifestări îngrijorătoare (clinice) și face înscrierile de rigoare într-un registru special.
- 2.3. După suportarea unei boli infecțioase sau lipsa fără motive în decurs de 3 zile consecutive (cu excepția zilelor de odihnă și sărbătoare), copiii pot frecventa instituția de educație timpurie numai după prezentarea unui certificat medical eliberat de medicul de familie, cu indicarea, după necesitate, a recomandărilor individuale privind regimul convalescent pentru primele 10 – 14 zile după boala suportată.

Secțiunea a 3-a

Organizarea regimului zilei și a activităților instructiv-educative

- 3.1. Regimul zilei trebuie să corespundă particularităților de vîrstă a copiilor și a abilităților fizice și psihice în cazul copiilor cu dizabilități, să promoveze dezvoltarea armonioasă a acestora și să cuprindă următoarele elemente principale: primirea de dimineață și gimnastica; somnul de zi; activitățile educaționale; timpul de servire a meselor; plimbările, jocurile și distracțiile copiilor în aer liber.
- 3.2. Durata recomandată de plimbări zilnice trebuie să constituie nu mai puțin de 1/3 din programul de activitate. Durata plimbărilor este determinată de către instituția de educație timpurie, în funcție de

condițiile climatice. La temperaturi ale aerului sub minus 15°C și viteza vântului de 7 m/s, se recomandă de a reduce durata aflării copiilor la aer liber. Se recomandă să se organizeze plimbări de 2 ori pe zi.

- 3.3. La organizarea regimului în instituțiile de educație timpurie cu program de activitate ce depășește 6 ore, pentru copii se organizează primirea mesei cu un interval de 3-4 ore și somn în timpul zilei. În instituțiile de educație timpurie cu program de activitate până la 6 ore se organizează 1-2 mese în funcție de durata programului de activitate.
- 3.4. Durata totală a somnului în 24 ore pentru copiii de vîrstă preșcolară este de 12-12,5 ore, din care 2-2,5 ore revine pentru somnul de zi. Pentru copiii de la 1 an la 1,5 ani somnul de zi este organizat de două ori în prima și a doua jumătate a zilei pînă la un total de 3,5 ore. Optimal este de a organiza somnul de zi după-amiază în aer liber (verandă). Pentru copiii cu vîrsta 1,5-3 ani somnul de zi se organizează o dată pe durata a cel puțin 3 ore. Înainte de somn nu se efectuează jocuri fizice, care pot solicita copilul, inclusiv emoțional, și proceduri de călire. În timpul somnului, prezența educatorului în dormitor este obligatorie.
- 3.5. Pentru antepreșcolari (1,5-3 ani) durata de activități educaționale de grup nu trebuie să depășească 10 minute. Se permite de a desfășura activități educaționale în prima și în a doua jumătate a zilei (8-10 minute). Se permite de a desfășura activități educaționale pe terenul de joacă în timpul plimbării.

Secțiunea a 4-a

Organizarea alimentației și nutriția copiilor

- 4.1. Funcționarea și întreținerea blocului alimentar al instituțiilor de educație timpurie trebuie să corespundă prevederilor Hotărîrii Guvernului nr. 1209 din 8 noiembrie 2007 „Cu privire la prestarea serviciilor de alimentație publică”, Legea Nr. 306 din 30-11-2018 privind siguranța alimentelor, Hotărîrea Guvernului nr. 722 din 18.07.2018 pentru aprobarea Instrucțiunii privind organizarea alimentației copiilor și elevilor în instituțiile de învățămînt general, Ordinul MS al RM Nr. 638 din 12.08.2016 cu privire la implementarea Recomandărilor pentru un regim alimentar sănătos și activitate fizică adecvată în instituțiile de învățămînt din Republica Moldova.
- 4.2. În instituțiile de educație timpurie pentru spălarea veselei de grup bufetul este dotat cu 2 căzi conectate la apă caldă și rece.
- 4.3. Vesela de masă trebuie să fie din faianță, porțelan sau inox. Fiecare grupă trebuie să dispună de 2 seturi de veselă conform numărului de copii, care se păstrează în bufet. Educatorii și ajutorii de educatori au veselă și tacîmuri separate de ale copiilor și marcate. Se interzice utilizarea veselei știrbite, de plastic, de aluminiu, de ceramică și de sticlă.
- 4.4. În bufetul din grupă se instalează un dulap termic sau un vas pentru dezinfectarea veselei în caz de înregistrare a bolilor infecțioase. Se recomandă mașina de spălat vase care poate fi setată temperatura mai mare pentru sterilizare.
- 4.5. La sfârșitul zilei de lucru toată vesela, tacîmurile se dezinfectează fiind introduce într-un vas cu soluție de produs biodistructiv (în absența mașinii de spălat vesela).
- 4.6. Curățarea și spălarea veselei:
 - a) înlăturarea rămășițelor de bucate din veselă cu o perie sau lopățiță de lemn într-un vas marcat, special destinat pentru deșeuri alimentare;
 - b) spălarea cu apă la temperatura nu mai mică de 45°C, în care s-au introdus detergenți (chiveta I) în ordinea de la cel mai curat la cel mai murdar (căni, farfurii de felul I, farfurii de felul II);
 - c) clătirea veselei cu apă fierbinte curgătoare la temperatura de 65°C, sau cu ajutorul unui furtun flexibil;
 - d) uscarea veselei în plase metalice.
- 4.7. Vesela de bucătărie, mesele, inventarul trebuie să fie marcat și utilizat conform destinației.
- 4.8. Resturile alimentare se colectează în căldări cu capace. Evacuarea resturilor alimentare de la blocul alimentar se face după repartizarea bucatelor în grupe, iar în grupe – după fiecare masă/alimentație. După evacuarea lor se curăță, se spală zilnic cu produse biodistructive, se clătesc cu apă caldă și se usucă.
- 4.9. Produsele utilizate în alimentația copiilor trebuie să fie de calitate și inofensive pentru sănătate. Lista produselor pentru alimentația copiilor și celor interzise sunt prezentate în Ordinul MS al RM Nr. 638 din 12.08.2016 cu privire la implementarea Recomandărilor pentru un regim alimentar sănătos și activitate fizică adecvată în instituțiile de învățămînt din Republica Moldova. Produsele alimentare sunt păstrate și realizate în conformitate cu condițiile și termenele de păstrare și realizare stabilite de către producător.
- 4.10. Alimentația copiilor trebuie să fie calitativă, variată după compoziția produselor alimentare și să satisfacă în întregime cu substanțe nutritive necesitățile organismului în creștere. Alimentația copiilor se efectuează în corespundere cu meniul întocmit pe 10 zile și aprobat de conducerea instituției de educație

timpurie, în care se indică componența produselor, valoarea calorică a bucatelor, conținutul și corelația proteinelor, lipidelor și glucidelor⁵⁷.

- 4.11. În alimentația copiilor se respectă următoarele principii:
- a) asigurarea unei diversități alimentare, ceea ce înseamnă consumul pe parcursul unei zile al alimentelor din toate grupele și subgrupele alimentare;
 - b) asigurarea unei proporționalități între grupele și subgrupele alimentare, adică un aport mai mare de fructe, legume, cereale integrale, lapte și produse lactate, comparativ cu alimentele cu un conținut crescut de grăsimi și adaos de zahăr;
 - c) consumul moderat al unor produse alimentare, adică alegerea unor alimente cu un aport scăzut de grăsimi saturate și de zahăr adăugat;
 - d) se interzice încălzirea bucatelor gata preparate.
- 4.12. În scopul profilaxiei deficitului de micronutrienți (vitamine și săruri minerale) în alimentația copiilor se folosesc produse fortificate cu micronutrienți.
- 4.13. Normele nictemerale de produse pentru alimentația copiilor în instituțiile de educație timpurie sunt prezentate în anexa nr. 15⁵⁸.
- 4.14. Meniurile pentru alimentația copiilor sunt întocmite în baza meniului model, elaborat anual pentru 10 zile și coordonat cu centrele de sănătate publică teritoriale.
- 4.15. În instituțiile de educație timpurie cu program de activitate de 6 ore alimentația se organizează de 2 ori pe zi (dejunul și prânzul constituind 20-25% și respectiv 30-35% din valoarea calorică), iar în cele cu activitatea de 3-4 ore alimentația se organizează o dată pe zi și constituie 25% din valoarea calorică pentru 24 de ore.
- 4.16. Între dejun și masa de prânz se ia o masă suplimentară ce include o porție de fructe proaspete.
- 4.17. Produsele alimentare greu asimilabile (preparate din carne, pește, ouă) sunt consumate în prima jumătate a zilei, iar cele ușor asimilabile (bucate din lapte, legume) – în a doua jumătate a zilei.
- 4.18. În cazul în care unele produse alimentare lipsesc, ele pot fi înlocuite cu altele conform anexei nr. 16⁵⁹.
- 4.19. Necesarul fiziologic în energie și nutrienți în funcție de grupele de vîrstă sunt prezentate în tabelul 1 din anexa nr. 17. Volumul unei porții pentru un copil cu vîrsta de 1-6 ani este prezentat în tabelul 2 din anexa nr. 17⁶⁰.
- 4.20. Zilnic se colectează probe diurne conform meniurilor de repartiție, care sunt păstrate în frigider la temperatura 0 + 4°C. Probele diurne se colectează în cantitatea: bucatele porționate – în cantitate deplină; gustările reci, felul I, garniturile, felul III, alte bucate – nu mai puțin de 100 gr. Probele diurne se colectează cu linguri sterile sau opărite în apă clocotită în vase de sticlă sterile sau opărite în apă clocotită și se închid ermetic cu capace. Vasele se marchează cu indicarea mesei și data colectării. Colectarea probelor diurne se realizează de către bucătarul-șef sau bucătar, iar controlul colectării probelor diurne – de către lucrătorul medical.
- 4.21. Toate produsele alimentare recepționate trebuie să fie calitative, în ambalajele producătorului, cu indicarea termenelor de valabilitate, însoțite de actele prevăzute conform HG nr. 722. Produsele alimentare în instituțiile de educație timpurie sunt achiziționate pe măsura necesităților, în funcție de termenul de valabilitate al acestora și posibilitățile tehnice de depozitare, prevăzute conform HG nr. 722.
- 4.22. Pentru alimentația copiilor bucatele sunt pregătite și realizate în aceeași zi.
- 4.23. În instituțiile de educație timpurie se admit următoarele tehnologii de preparare a bucatelor: fierbere, fierbere la aburi, înăbușire, coacere. Se interzic bucatele prăjite.
- 4.24. Pentru asigurarea unei continuități a alimentației echilibrate și sănătoase în familie, părinții copiilor sunt informați zilnic despre alimentația din instituțiile de educație timpurie, cu afișarea meniului.
- 4.25. Meniul opțional pregătit și pentru copii cu necesități speciale, intoleranța la gluten sau lactoză.
- 4.26. În cazul când serviciile de educație timpurie pentru copii se prestează în spațiile predestinate de către întreprindere, în regim de 4-5 ore/zi, se recurge la serviciile de catering sau boxele alimentare.

Secțiunea a 5-a

Igiena personală a copiilor de vîrstă antepreșcolară și preșcolară

⁵⁷ http://lex.justice.md/UserFiles/File/2016/mo388-398md/an.14_1211.doc

⁵⁸ http://lex.justice.md/UserFiles/File/2016/mo388-398md/an.15_1211.doc

⁵⁹ http://lex.justice.md/UserFiles/File/2016/mo388-398md/an.16_1211.doc

⁶⁰ http://lex.justice.md/UserFiles/File/2016/mo388-398md/an.17_1211.doc

- 5.1. Cultivarea deprinderilor igienice la copii trebuie să fie una dintre prioritățile educaționale ale instituțiilor de educație timpurie.
- 5.2. Toți copiii trebuie să fie învățați să se spele pe mâini sistematic și corect: să umezească mâinile cu apă caldă, apoi să aplice săpun, și să spele energic pînă când apare o spumă cu săpun. Copiii continuă spălutul pentru cel puțin 10-15 secunde, fiecare zonă între degete, în jurul unghiilor, sub unghii și dosul palmelor, apoi se clătesc mâinile sub jet de apă pînă când acestea sunt libere de săpun și murdărie. Mâinile copiilor sunt apoi uscate cu prosoape de unică folosință sau cu un dispozitiv mecanic de uscare.
- 5.3. Copiii trebuie să-și spele mâinile de fiecare dată: după folosirea WC-ului; înainte și după consumul de alimente; atunci când mâinile sunt contaminate cu lichid biologic, cum ar fi după strănut, tuse, sau suflarea nasului; după ce au venit din exterior; înainte de a lua medicamente; la necesitate (când mâinile sunt murdare).
- 5.4. Personalul supraveghează spălutul mâinilor copiilor pentru a asigura corectitudinea procedurii.
- 5.5. Copiii trebuie învățați să cunoască că articolele personale, cum ar fi pieptene, periuțe de dinți, suzete, prosoape etc., sunt individuale și trebuie să fie depozitate într-un mod sanitar, astfel încât să nu contamineze sau să intre în contact cu articolele de igienă personală ale altui copil. Articolele *personale* nu sunt partajate între copii.
- 5.6. Educația igienică la antepreșcolari trebuie să asigure învățarea comportamentelor sanogene și integrarea lor în rutinele comportamentale. Printre ele sunt incluse: educația pentru sănătatea fizică, igiena personală și alte comportamente preventive.

Secțiunea a 6-a

Norme sanitare pentru instituția de educație timpurie cu un număr redus de copii

- 6.1. Instituția de educație timpurie care deține numai o grupă de antepreșcolari cu un număr de copii pînă la 15 sau o grupă de pînă la 20 de preșcolari trebuie să respecte normele sanitare.

Secțiunea a 7-a

Igiena și sănătatea personalului

- 7.1. Personalul instituțiilor de educație timpurie trebuie să respecte igiena personală:
 - a) să dispună de echipament de protecție și încălțăminte curată de schimb;
 - b) să-și scurteze permanent unghiile și să-și spele mâinile înainte de a începe lucrul și la trecerea de la un proces la altul.
- 7.2. Personalul tehnic trebuie să dispună de 3 echipamente sanitare aparte: pentru dereticarea grupurilor sanitare (de culoare închisă), încăperilor (color) și pentru servirea mesei (alb).
- 7.3. Mâinile sunt spălate: după folosirea WC-ului, schimbarea scutecelor sau asistarea unui copil la toaletă; după manipularea cu vase murdare, țesuturi murdare, scutece murdare sau alte rufe murdare; imediat după sosirea la locul de muncă; înainte de manipularea produselor alimentare sau ustensilelor; atunci când mâinile sunt contaminate cu lichide biologice, cum ar fi după strănut, tuse sau suflarea nasului; înainte și după administrarea de medicamente de prim ajutor; după activități de curățenie; la necesitate (când mâinile sunt murdare).
- 7.4. Personalul implicat în activitățile de educare și îngrijire a copiilor trebuie să fie în stare bună de sănătate și să nu fie sursă de boli transmisibile.
- 7.5. Personalul instituțiilor de educație timpurie este supus examenului medical și instruirii igienice obligatorii în conformitate cu prevederile actelor normative sanitare în vigoare aprobate de Ministerul Sănătății.
- 7.6. Personalul instituțiilor de educație timpurie dispune de fișă medicală individuală în care se înregistrează rezultatele examenelor medicale și cele de laborator. Personalul care nu a susținut examenul medical și instruirea igienică nu se admite la lucru.
- 7.7. La cererea persoanei sau persoanelor care supraveghează activitatea instituției, personalul angajat în instituțiile de educație timpurie trebuie să demonstreze cunoștințe referitoare la prevenirea bolilor transmisibile și anume: unde și când este necesară spălarea mâinilor; în ce cazuri personalul nu este admis la educarea și îngrijirea copiilor; în ce cazuri persoana nu este admisă la manipularea și prepararea bucatelor; metode de igienizare și dezinfectare a suprafețelor și jucăriilor; metode de prelucrare a veselei de bucătărie etc.

XI. ASIGURAREA CALITĂȚII

- 11.1. Calitatea executării și implementării standardelor minime către spațiile predestinate educației timpurii a copiilor angajaților săi este ansamblul de caracteristici ale unui program de studiu și ale prestatorului acestuia, prin care sunt îndeplinite așteptările beneficiarilor, precum și standardele de calitate.
- 11.2. La baza procesului de asigurare a calității educației și amenajării spațiului stau principiile:
- 1) responsabilitatea furnizorilor de educație pentru calitatea ofertei educaționale și organizarea spațiilor către creșă-grădiniță conform actelor legislative în vigoare;
 - 2) autoevaluarea, realizată la nivelul furnizorului de educație și de spațiu pentru instruirea copiilor
 - 3) demonstrarea atingerii competenței și îndeplinirii criteriilor de calitate prin prezentarea de dovezi.

XII. DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

- 12.1. Prezenta Metodologie a standardelor minime va fi adus la cunoștință prestatorului de servicii de educație timpurie, beneficiarilor/părinților sau reprezentanților legali ai antepreșcolarilor și preșcolarilor.

ANEXA 3A. SUPRAFAȚA SPAȚIILOR PREDESTINATE PENTRU GRUPE, SALA DE JOC ȘI MASA, DORMITOR

| Spațiu | 10 copii | 15 copii | 20 copii |
|-----------------------------------------|-------------------|---------------------|-------------------|
| Sala de grupă și joc: antepreșcolari | 25 m ² | 37,5 m ² | 50m ² |
| preșcolari | 20 m ² | 30 m ² | 40m ² |
| Sala de grupă comasată cu dormitor: | | | |
| antepreșcolari | 35 m ² | 52,5 m ² | 70 m ² |
| preșcolari | 30 m ² | 45m ² | 60m ² |

ANEXA 3B. COMPONENTA ȘI SUPRAFAȚA ÎNCĂPERILOR MEDICALE ÎN INSTITUȚIILE DE EDUCAȚIE TIMPURIE

| Denumirea încăperii | Suprafața încăperilor, m ² /locuri |
|--------------------------------------------------------|-----------------------------------------------|
| | 50 |
| Cabinet medical | 6 |
| Izolator*, Sală de primire | 2 |
| Saloane** | 6 |
| Grup sanitar | 2 |
| Încăpere pentru prepararea substanțelor biodistructive | 2 |
| Total | 18 |

*Izolatorul se află la parter și are ieșire separată pe teren.

**Saloanele nu trebuie să fie comune.

ANEXA 3C. COMPONENTA ȘI SUPRAFAȚA ÎNCĂPERILOR DIN INSTITUȚIA DE EDUCAȚIE TIMPURIE

| Denumirea încăperii | Suprafața, m ² pentru un copil | |
|---------------------|-------------------------------------------|---------|
| | Până la 3 ani | 3-6 ani |
| Vestiar | 0,9 | 0,72 |
| Încăpere de grup | 4,3 | 4,0 |
| Grup sanitar | 0,8 | 0,65 |
| Bufet | 0,15 | 0,15 |

ANEXA 3D. PARAMETRII MESELOR ȘI SCAUNELOR PENTRU COPII ÎN INSTITUȚIILE DE EDUCAȚIE TIMPURIE

| Grupa de mobilă | Talía (înălțimea copilului), cm | Înălțimea (cm) | | Culoarea de marcare |
|-----------------|---------------------------------|-----------------|--------------------------------------|---------------------|
| | | capacului mesei | scaunului (fundului pînă la dușumea) | |
| 00 | pînă la 85 | 34,0 | 18,0 | Negru |
| 0 | 85-100 | 40,0 | 22,0 | Alb |
| 1 | 100-115 | 46,0 | 26,0 | Oranj |
| 2 | 115-130 | 52,0 | 30,0 | Violet |
| 3 | peste 130 | 58,0 | 34,0 | Galben |

DESPRE CENTRUL PARTENERIAT PENTRU DEZVOLTARE

Creat în anul 1998, *Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare (CPD)* este o instituție obștească, care își propune să contribuie la promovarea unui discurs integrator cu privire la problematica genurilor umane, statutul femeii și egalitatea de șanse pentru femei și bărbați. CPD se afirmă în calitate de structură neguvernamentală, care pledează pentru implementarea conceptului egalității de gen în toate domeniile vieții, promovarea politicilor publice în domeniu, abordarea problemelor ce țin de rolul femeii în societate și abilitarea acesteia, eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, fiind concomitent și un centru de documentare, informare și instruire pentru ONG-urile de profil și grupurile de inițiativă.

Scop. Dezvoltarea și consolidarea resurselor și mecanismelor de abilitare echitabilă a femeilor și bărbaților în vederea promovării egalității de gen în Republica Moldova prin susținerea unui demers coerent de influențare a politicilor.

Misiune. CPD promovează valorile egalității de gen, ca parte componentă a unei societăți deschise, în scopul consolidării unui parteneriat autentic de gen.

Viziune. CPD pledează pentru edificarea unei comunități cu perspective și oportunități egale pentru membrii/ele săi/sale, a unei societăți în care femeile și bărbații sunt cetățeni cu drepturi depline, capabili să soluționeze problemele în comun, să beneficieze în mod egal de noile oportunități și să se angajeze plenar în activități politice, economice și sociale.

ADRESA NOASTRĂ:

Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare
str. Armenească 13
Chișinău, MD-2012, Republica Moldova
Tel.: +(373 22) 23-70-89; 20-71-58
Tel./Fax: +(373 22) 20-71-57
e-mail: cpd@progen.md
www.progen.md